نایف محەمەد شێخانی

عود
لەدیرۆکی رۆژهەڵاتدا

هەولێر ٢٠٢٠

ناوی کتێب	:	عود لەدیرۆکی رۆژهەڵاتدا
بابەت	:	هونەری
نووسەر	:	نایف محەمەد شێخانی
پیتچنین و هەڵەچن	:	نووسەر
نەخشەسازی ناوەرۆك	:	میدیا ئیبراهیم
بەرگ	:	شاخەوان جەعفەر
تیراژ	:	٥٠٠ دانە
چاپ	:	چاپی یەکەم ٢٠٢٠
نرخ	:	٤٠٠٠ دینار

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان/ هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردن، (٨٨٧)ی ساڵی (٢٠١٩)ی پێدراوە

پێشــەکی

وەك هەوڵێکی سەرەتایی لەو توێژینەوەیەدا باس لە هەندێك بابەت دەکەین کەلەگەڵ بونیادودروستبوونی ئامێری عوددا سەریان هەڵداوە، ئەو بابەتانەش پێگەو رۆلی گەورەیان بینیوەو دەبینن بۆئەو ستایل و شێوازانەی ژەنین و بەرهەمهێنانی جۆرێك لە موزیك لە رێگەی ژەنیارە بە تواناو ناودارەکانی ئامێری عود.لایەنی کەم لە قۆناغی دروست بوونی قوتابخانەی فێرکاری عود لە عێراق لەسەر دەستی (شەریف محی الدین) و ژەنیارە بە تواناکانی دوای ئەو بە روونی دەبینرێن .

سەبارەت بە شێوازو قوتابخانەکانی ژەنینی ئامێری عودیش لە مێژووی هاوجەرخ و لە ناوچەی رۆژهەلات بە گشتی وقوتابخانەو شێوازەکانی ژەنینی ئەو ئامێرە لە وولاتانی عەرەبی و عێراق بە تایبەتی، زیاترو جیاوازتر لە وولاتانی ترلە نیوەی دووەمی سەدەی بیستەمەوە دوای هاتنی عود ژەنی ناوداری رۆژهەلات (شەریف محی الدین حەیدەر) بۆ عێراق سەرەتاکانی ئەو قوتابخانەیە بەردی بناغەکەی دا رێژرا .
بە تێڕوانین و خوێندنەوەی ووردمان بۆ کاروانی دوورو درێژی مێژووی ئامێری عود و دروست بوونی ستایلی هەمەجۆری لە بۆتەی رەنگ و دەنگ وتۆنی دەنگی ئامێرەکەو هەموو ئەو ستایل و قوتابخانانەی کە بۆ ئەو ئامێرە هاتونەتە کایەوە، سەیر دەکەین پە یوەندیەکی پتەوەو تۆکمە راستە خۆیان بە کۆمەلێك بابەتەوە هە یە،کە رەنگە وەسف کردنیان بە کێشە لە بابەتی پەیوەست بە توێژینەوەکەدا لە شوێنی خۆیدا نەبێت .
هەریەك لە بابەتەکانی (ژمارەی ژێیەکانی عود، قەبارەی ئامێرەکەو، جیاوازیەکانی کۆککردن و میتۆدەکانی فێرکاری) هەریەك لەو بابە تانە لە ئاستی جۆراوجۆرو لە قۆناغی جیاجیا و کات وزەمەنی خۆیاندا رۆلی گەورەو نەخش وجێپەنجەی دیارو یەکلاکەرەوەیان بووە لە رەنگرێژکردن وناساندن ونمایشکردنی ستایلە هەمەچەشنەکان و قوتابخانە جیاوازەکانی عود ژەنیندا .

تۆمارە مێژوویەکان لەمەرئەو هەمووهەورازو نشێوانەی ئامێری عود ئەوەندە دەهێنێت وەك بەشێکی گرنگی کێشەو هاوکێشەیەکی سەرەکی تەماشای ئەوحالەتانە بکەین و بەووردی لە رۆڵ وکاریگەریان بکۆڵینەوە لەمەردروستبوونی(مۆرك و ستایلی جۆراو جۆری ژەنیین) و دواجار بوونیان بە رێبازو قوتابخانەی عود ژەنیین .
هیوادارم توانیبیتم مەبەستەکان بپێکم ولەچوارچێوەی توێژینەوەیەکی وەسفی وشیکاریدا ئەوەند زانیاری و نموونەمان خستبێتە روو پڕبەپێستی وەلامی ئەو گریمانەو پرسیارانە بووبێت، تاکو لە کۆتایی باسەکەدا درك بەوەبکرێت کەکۆمەلێك هۆکاری هەمەچەشن و گشتگیر هەن لە پرۆسەی دروستبوون و هاتنە کایەوەی مۆرك و ستایل و قوتابخانەی ژەنین،وەك ئەوەی لەو توێژینەوەیەدا هەوڵدراوە ساغبکرێتەوە .
بەکوورتی لەئەو توێژینەوەیەدا کۆمەلێك بابەتی پەیوەست بە مێژووی ئامێری عودی خراوەتەروو.لەپاڵ ئاماژەکردن بەمێژووی زیادکردنی ژێیەکانی عودو ناوەکانیان و، جۆرەکانی کۆکردن و، هەڵوەستەکردن لەسەر ئەو میتۆدانەی کە لە جیهانی عەرەبیدا بۆ ئامێری عود ئامادەکراوە. هەرلەو بەشەدا باس لە کوالیتی عود و بیشەسازی دروستکردنی ئامێری عودو،وەستا ناودارەکانی ئەوئامێرە کراوە، لەلایەکی دیکەوە هەڵوەستەیەك بۆ بابەتی سنووردارbوونی ئامێری عودکراوە لە باری جێبەجێ کردنی تەکنیك و مەودای دەنگی بۆ دنراوە موزیکیەکانی پەیوەست بەو ئامێرەوە.
لە پێش کۆتاییدا کۆمەلێك نموونەو راهێنان و پارچە موزیك خراونەتە روو، تاکو لە میانەی ئەو راهێنان و نموونانەوە خوێندنەوەو شرۆڤەکان و شەن و کەوکردنەکان بە ئاراستەی بابەتی بوونی زیاترمان بگەیەنن و لەرێگەیانەوە بە جۆرو شێوازەکانی ژەنین. کۆتاییەکەش تەرخانکراوەبۆدەرئەنجام وپێشنیارو راسپاردەوپاشکۆکان، لەگەڵ وێنەکانی پەیوەست بە ناوەرۆکی بابەتەکە.لەکۆتایشدائاماژە بە وسەرچاوەکانە کراوە کە بۆ توێژینەوەکە سوودیان لێوەرگیراوە. شایانی وتنە ئەوکتێبە لە بنچینەدا توێژینەوەیەکی شیکاری وەسفی بووە بەناوی (میتۆد وشێوازەکانی ژەنینی ئامێری عود لەدیرۆکی رۆژهەلاتدا)لە قۆناغی چوارەمی بەشی موزیك لەکۆلیژی هونەرەجوانەکان سالی خوێندنی (٢٠١٨/٢٠١٧) بەپلەی نایاب لەلایەن لیژنەی بەرێزەوە پەسندکراوە .

هەڵوەستەیەک

ئامانج غازی

نووسینی ئەکادیمی وگەیشتن بەئاکامەکانی تێگەیشتن لەتیۆرو پراکتیکی ئامێرە موزیکیەکان سەلیقەوتێڕامانی هونەری وپالپشتی هزری دەوێت،ئەوروحیەتە هونەریەم لە (نایف شێخانی) یەوە بینیوەرو،بەردەوامیش چاوەڕێی هەڵوێستی موکڕانەی لەوجۆرەی لێدەکەم. لەدووتوێی ئەو توێژینەوەی بەردەستان گەڕانێکی ورد بەنێو شاکارەکانی یەکێ لەئامێرەژێدارەکان کەهەمیشە مشت ومڕێکی زۆری لەسەربووەوکراوە،شێخانی بەئاگاییەوە بەدوای سەرچاوە باوەڕپێکراوەکاندا گەڕاوەو، پشتی پێبەستوون، کەدواجارهەموویا بەیەکەوە گۆڕانکاری ریشەیی دەخەنە سەر زانیاریەکانمان، سەبارەت بە چەکەرەو سەرهەڵدان وگەشەسەندن وپێشکەوتنی ئامێری عود.

لەم توێژینەوەیەدا کۆمەڵێ چەمکی هونەری بەدیدێکی ئەکادیمیانە خراونەتە روو، قوتابخانەکانی عود لە رۆژهەڵاتدا رۆڵی کاریگەریان هەبووە لەناساندنی پێناس وشوناسی عود، وەڵێ لەهەمانکاتدا ژەنیاری فریتۆزو بەراوردکاری زانستی موزیك بۆگەیشتن بە ئاکامەکانی سەرکەوتنی هونەری لەبواری بەیەکەوە بەستنەوەی (مێژوو وتیۆرو پراکتیزەکردن) ئەمەیان بابەتێکی نوێگەریانەیە کە (نایف شێخانی) دەیەوێ لە کۆمەڵێ پرسیاری وروژێنەرەوە هەندێ وەڵامی دڵنیاکەرەوەمان بۆبکاتە سەنگی مەحەکی بیروراکانی. بۆیە نووسین وگەڕان وکۆکردنەوەی سەرچاوەودواتربەیەکەوەبەستنەوەی زانیاریەکان لەرۆژگارێك کەزۆرینەی سەرچاوە عەرەبیەکان هەوڵەکان بەئاراستەی خۆیانەوە دەیبەن،کارێکە پێویستی بە وردبوونەوەو هێوربوونەوەی دەمارگیری هەیە،لێرەدا شێخانی وەکو لێکۆلەرێکی پشوودرێژ بنەماکانی قوتابخانەی عود دەکاتە خاڵی وەرچەرخان ودەستپێکی ناساندنی ئەو قوتابخانەیەولەگەڵ مێژوودا رێکارەکانی توێژینەوە بەرەو بەزانستکردنی موزیکی رۆژهەڵاتی دەبا،لەشیکردنەوەو شێوازو ستایل ومۆرك وژەنینی ئەکادیمیانەشدا کۆمەڵێ نموونەی زیندوو دەخاتە نێو گۆڕەپانی توێژینەوەی زانستی، کەبەرای من ئەمە کارێکی جدی ولێوانلێوە لەکێبرکێ کردن لەگەڵ زەمەنی داهێنان و ئەفراندنی نێو قوتابخانەکانی عودو بەیەکەوە گرێدانێکی زیرەکانەی ئەو بوارەیە،لەگەڵ ئەمڕۆی پێگەی ئامێری عود لەکوردستان.

بۆیە ئەوتوێژینەوەیە دەستپێکێکی بەنرخ وبەها ئامێزە لەرووی چۆنیەتی مامەلەکردن لەگەڵ نووسینی لێکۆلینەوەی زانستی وکردنەوەی دەروازەیەکی والاو گرنگی نووسینی ئەکادیمیە لەکوردستان،دەرئەنجام وئاکام وئامانجەکانی ئەم نووسینە لەوەدا بەرجەستە دەبن کەچۆن بتواندرێ لەپێگەی ئامێرێکی رۆژهەلاتیەوە بنەماکانی موزیکی رۆژهەڵاتی بەسەر نەتەوە جیاجیاکانی نێو میزۆپۆتامیا پەرش وبڵاوبن و، ئالێرەدا پشکی ئێمەش وەکو کورد کەلانکەزای کۆمەلێ بابەتی زیندووین لەنێولاپەرەکانی مێژوودا رۆشنایی هونەری ببینن وچیتر فەرامۆشی هونەری

نەبێتە بەشی لێکۆلەرو شەونخونی (هونەرمەندانمان) بەفیرۆ نەروات .

لەراستیدا کتێبەکە هەلتەکانێکی ریشەییە لەبواری شوناسی موزیکی رۆژهەلاتی بەگشتی و شوناس ومیتۆدو شێوازەکانی ژەنینی ئامێری عود بەتایبەتی.

تێبینی:

ئەوتوێژینەوەیە لەلایەن لیژنەی زانستی بەشی موزیك،سالی خوێندنی ٢٠١٧-٢٠١٨ وەك توێژینەوەی دەرچوون پلەی نایاب ی پێبەخشراوەو لەلایەن مامۆستای هونەرمەند ئامانج غازی سەرپەرشتی کراوە، لەمیانەی یەك سالی نووسینەوەی توێژینەوەکەدا،بەردەوام بە پێدانی زانیاری گرنگ و سەرچاوەی زانستی هاوکاری بێ سنووری کردووم. سەرباری ئەوەی لەسێ سالی کۆتایی خوێندنی کۆلیژ لە باری راهێنان و وردەکاریەکانی ژەنینی زانستیانەی ئامێری عوددا دەروازەیەکی زانستی تازەوپڕ بەرهەمی بەردوودا کردمەوە، بۆیە لێرەدا بەپێویستی دەزانم لەهەردووباردا لەدلەوە سوپاسی بەرێزیان بکەم،لەبەر ئەوەی هونەرمەندو مامۆستای بەئەزموون (ئامانج غازی) لە مێژووی هاوچەرخی فێرکاری موزیك بەگشتی و ئەزموونی (عود ناسی و ژەنین)دا حالەتێکی دانسقەو جیاوازەترە، بۆیە ئەوهەلۆستەی بەرێزیان سەبارەت بە ناوەرۆکی توێژینەوەکەو کتێبەکە ماناو دەلالەتی گەورەی خۆیان هەیە .

چەمک و زاراوەکان

مێژوو، میتۆد، شێوازی ژەنین.

یەکەم : مێژوو (زانستی کنەو پشکنین و گەران بەدوای راستیەکان، وەك زانستێك راستی وزانیاریەکان چۆنن ئاوای دەخوازێت،نەك وەك ئەوەی پێویستە ببێت .ئەو زانستە دەقاو دەق جیاوازە لەگەل سەراپای هونەرەکان،چ ئەدەب بێت یان هەرتوخمێکی دیکە...)[١]

دووەم : (میتۆد)[٢] لە بنچینەدا ئەوزاراوەیە لە لایەن فەیلە سوفی ئەلمانی(کانت) داهێنراوە، مەبەست لە زاراوەی میتۆد: ئەو پرۆگرامە گشتگیرو هەملایەنەی پرۆسەی پەروەردەوە فێرکردنە،کەبێگومان (ئیتۆد) و راهێنانە کانیش بە شێکی گرنگی ناوەرۆکی پرۆگرامەکەن.. (میتۆد تەکنیکە بۆ فێربوونی کارکردنی زانستی، جیاوازە لەو خشتە پووختانە کە مامۆستا ئەزبەریان دەکات و دەیان خاتە بەردەم فێرخوازان)[٣].

سێیەم :

(رۆژهەلات)مەبەست لە لێی سنووروجوگرافیای ئەومیللەتانەیە کە لەرۆژهەلات دەژین، بەدیاریکراوی هەریەك لە میللەتانی وەك : تورك، عەرەب، فارس، کورد، ئەرمەن ... هتد .

١-. اسد رستم ، مصطلح التاريخ . الطبعة الاولى ٢٠١٥
٢- https://lotficour.wordpress.com /١١/١١/٢٠١١
٣ - کوردۆلۆجی گۆڤاری مەلبەندی کوردۆلۆجی .ژمارە (١) سالی ٢٠٠٨.

نوێشکێک لە مەڕ ئامێری عود

زۆربەی ئەوسەرچاوانەی بۆ دەولەمەندکردنی بڕگەو بابەتەکـــانی ئــــەو توێژینـــەوەیە، پشتیپێبە ستراوە، سەرچاوەگەلێکن بە زمانی عەرەبی چاپ و بڵاو کراونەتەوە، بە داخەوە لەو بوارەدا کتێبخانەی کوردی سەرچاوەی زانستی ئەوەتۆی تێدا نییە تاکولەبە دواداچوون وساغکردنەوەی مێژووی ئامێرەکان بەگشتی و ئامێرە رۆژهەلاتیەکانی نموونەی وەك (عود) پشتی پێبە ستین و بگەڕێنەوە سەریان .

تایبەت بەساغکردنەوەی مێژووی ئەو ئامێرە دێرینەی شارتانیەتی مرۆڤ،لە خودی چاپ وبڵاوکراوەکانی نووسەران وتوێژەرانی عەرەبیدا هەست بەوە دەکرێت کە زیاد لە یەك بۆچوون وئاراستە هەیە بۆ ساغکردنەوەی مێژووی ئەو ئامێرە دێرینەی رۆژهەلات.ئەوەی گرنگە کۆی گشتی ئاراستەکان کۆکن لەسەر ئەوەی کە ئەو ئامێرە بە هەموو هەورازو نشێوەکان و قۆناغەکانی کەپێیدا تێپەڕیوە،لە باری پێکهاتەو،شێوازەکانی ژەنین و، هەموو ئەو بابەتانەی پەیوەستن بە ئامێرەکە، بەرهەم وزادەی شارستانیەتی گەلانی ئەو ناوچەیەن.

زۆربەی توێژنەوەو نووسینەکان لەو بارەیەوە ئاماژە بەبوونی ئامێری عودو خانە وادەکەی دەکەن، لە باری دەسکی کورت و درێژو شێوازگەلی دیکە لە شارستانیەتی میللەتان نموونەی ئەمانە ی خوارەوە :

شارستانیەتی چینی کۆن : بەر لە دایك بوونی حەزرەتی مەسیح جۆرە ئامێرێکیان هەبووە بەناوی عودی نیشتمانیی،کە یەکێك لە ئامێرە سەرەکیەکان بووە لە موزیکی چینیدا، بۆ هاوشانی کردنی گۆرانی چڕین و ئاواز دانان بەکار هاتووە .

شارستانیەتی هیندی کۆن : بەرلە ٢٠٠٠ ساڵ بەر لە زایین، کۆمەلێك ئامێری ژێداریان هەبووە یەکێك لەوانە ئامێری (vina) بووە،ئەو عودەی ئەوان لە ئامێرە پلە یەکەکانی موزیکی کۆنی هیندی هەژمار دەکرێت .

توێژەرێکی فەرەنسی بەناوی (سبایکەت) پێیوایە بنەچەی ئامێری عود مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ هەزارەی پێش زایین، لە ناوچەی ئیلامی بەشی باشوری رۆژئاوای ئێران . بە پشت بەستن بە دۆزینەوە شوێنەوارێك کە پێکهاتووە لە (٧٠) پارچە، ئێستاکە لە مۆزەخانەی لۆڤەرلە پاریس پارێزراوە کە ئەو پارچانە وێنای ژەنیینی ئامێری عود دەکەن لە ڕێگەی ریشەیەکەوە)[١].

یەکێك لەو توێژەرانەی کە بیرو بۆچوونەکانی رووبەرێکی بەرفراوانی داگیرکردووە لە جیهانی عەرەبی و باری سەرنج و دەرئەنجامەکانی سەبارەت بە رەچەلەك وبنەچەی ئامێری عود بۆتە جێی متمانەی زۆرو بەردەوام لە توێژینەوەکاندا پشتیپێ دەبەسترێت

١- http://www.aaaschool.net

٢- د. صبحي انور رشيد - الموسيقى في العراق القديم .الطبعة الاولى ١٩٨٨.

بۆچوونەکانی توێژەر (د.صبحی انور رشید) ە[٢].

ئەو توێژەرە دەڵێت: (لەو توێژیتەوە بەراوردکاریەی کە بۆ شوێنەوارەکانی موزیك لە عێراق و وڵاتانی جیهان کردوومە ئەوەم ساغکردۆتەوە کە کۆنترین دەرکەوتنی عود لە عێراق بووە لە سەردەمی ئەکەدیەکان بووە لە نێوان سالانی (٢٣٥٠- ٢١٧٠) پێش زایین).

شایانی باسە ئەو توێژینەوەی (د صبحی انور رشید) وەك ئاماژەمان پێکرد لە ناوەندی هونەری وزانستی و ئەکادیمی عەربیدا، متمانەی زۆری بەدەستهێناوە بە بەڵگەی ئەوەی هەمیشەو بەردەوام لە بابەتی ساغکردنەوەو پشتبەستن بە بەڵگەکانیان وەك سەرچاوەی زانستی وئەکادیمی باوەڕپێکراو بەکاری دەهێنن و بۆچوونەکانی دەکەن بە بەڵگەی یەکلاکەرەوە.

هەرکەسێك بەووردی ئەو توێژینەوە بخوێنێتەوە لە پاڵ بۆچوونەکانی توێژەر هەست بەجۆرێك لە کاردانەوە دەکات بەرامبەرراوبۆچوونەکانی زاناو توێژەری بەناوبانگی ئەلمانی (شتاودەر)، کە (د.صبحی) باس لەوە دەکات ناوبراولەریزی پێشەوەی ئەو زانا رۆژئاوایانەیە کە باسی لە بنەچەو رەچەلەکی ئامێری عود کردووە .

ئەو هەستی کاردانەوەو بۆنی جۆرێك لە دەمارگیری زیاتر تۆخ دەبێتەوە کاتێك خوێنەر بە دروستی پوختەی راو بۆچوونەکەی(شتاودەر) دەخوێنێتەوە کە دەڵێت :(کۆنترین سەردەمی دەرکەوتنی عود هەمان ئەوسەردەمەیە کە دانشتوانی ناوچە شاخاوییەکان لەسەر شانۆی سیاسی و دەسەلاتداریدا ناوچەی رۆژهەلاتی ناویندا دەرکەوتوون لە نیوەی هەزارەی یەکەمی پێش زایین ... ئامێری عود یەکێکە لەئامێرە موزیکیانە کە لایەنێکی درەوشاوەی دانشتوانی ناوچە شاخاویەکانە، بەتایبەتیش خوریەکان کە لە دەڤەری شاری وانەوە تاکو باکوری عێراق لە سەدەی پازدەهەمی پێش زایین و دواتریش دەسەلاتداری ئەو ناوچانە بوون)[١] .

د. موئەیەد عەبدولسەتارلە توێژینەوەیەکدا دەڵێت: هەندێ لە توێژەران پێیان وایە ئامێری عود لەلای گریکەکانەوە بۆ رۆژهەلات هاتووە ..... بەپێی ئەوبەلگە مێژووییانەی لە پاشایەتی (ئیلامیەکان) و شارستانیەتی(سۆمەریەکان)لە باشووری عێراق دۆزراونەتەوە، بۆمان ساغدەبێتەوە کە عود ئامێرێکی رەسەنی ئەو ناوچانەیە، بەتایبەتی ئە وکەڵ و پەلانەی لە ناوچەی(سووسە)دۆزراونەتەوە،کە مێژوویان بۆ هەزارساڵ پێش زایین دەگەڕێننەوە.ئەوەش لەونەخش ونیگارانەی رووی دەرەوەی ئەوسوراحی و کەڵ و پەلانەدا دەردەکەون،کە هەندێکیان لە قوڕی سورەوەکراوەو کانزا دروستکراون و وێنەی ئامێری عودیان تیادا دیارە،ئەمانە دەیسەلمێنن کە ئامێری عود سەربە پاشایەتی (ئیلامیەکان)[٢] ە.مەبەستی توێژەرناوچەی (ئیلام و لورستان)وناوچەی کوردنشینی کوردانی فەیلییە .

١- د. صبحی انور رشید - الموسیقی في العراق القدیم .الطبعة الاولی ١٩٨٨ .
٢- د. مؤید عبد الستار . موزیکی وڵاتی میزۆ بۆتامیا . و، هاژە . گۆڤاری چلاواز .ژمارە ٤٩ .

ئاوردانەوەیەکی خێرا بۆ مێژووی دوور

سەبارەت بە یەکەم داهێنان ودۆزینەوەی ئامێری عود مێژوو نووسان لە جیهانی عەرەبی و ئیسلامی بۆ چوونی جیاجیان تۆمار کردووە،هەندێك پێیان وایە داهێنەرەکەی (لامك) ی نەوەی پێغەمبەر ئادەم بووە،سەلامی خودای لەسەر بێت .هەندێکی دیکە دەڵێن یەکەم کەس کە عودی دروستکردووە (نوح) پێغەمبەر بووە سەلامی خودای لەسەر بێت لە کاتی تۆفانەکەدا،دەگوترێ لە سەردەمی داود پێغەمبەر دۆزراوەتەوە .

هەندێکی ترداهێنانی عود بۆهەریەك لە(فیثاغۆرس) و (ئەفلاتون) دەگێڕنەوە. کاتێك پرسیارسەبارەت بەدۆزینەوەی ئامێری عودکرا، گووتیان ئەبونەسری فارابی فەیلەسوفی ناودارکاتێك باوکی دەمرێت،عودێکی دروست کردووە، تەنانەت لەسەرتادا کونی لەرووی عودەکە نەکردووە و سەرەتا وەك ئامێرێکی کەڕو کپی کەم دەنگ و بی لەرینەوەی دەنگ بووە، پاشان لە رووداوێکدا مشك چووتە ناوو عودەکەو قرتاندوویەتی و کونی تێکردووە و بۆتە هۆی ئەوەی دەنگ و لەرەی عودەکە گەورە بێت،ئەوەش فارابی دلخۆش کردووەو شانازی بەو دۆزینەوەیە کردوە کە مشکەکە نیشانیداوە،بۆیە دوای ئەوە ناوی بوو بە (فارابی)[1].

ئامێری عود پێناسە و شوناسی دیرۆکی

وشەو زاراوەی(عود)(لە زمانی عەرەبیدا بۆ تەختەو داری دەست بەکاردێت .لە ناوەڕۆکدا : بۆئامێری موزیکی بەکاردێت کە لە خێزانی ئامێرە ژێدارەکانەو لە ڕێگەی لێدان و بەکار هێنانی ریشەوە دەژەندرێت)[2] .

زانایانی رۆژئاوا ئەو وشە بەتەنیا بۆ عودی عەرەبی بەکارناهێنن بەڵکو بۆ مانای کۆمەڵێکی گەورەلە ئامێری موزیکی کەژێیەکانی بەش بەشی دەکەن بەکاردەهێنن، بە گوێرەی شێوەی ئامێرەکە بۆ چەند بەشێکی زۆری وەك(خێزانی تەنبوور خێزانی ساز خێزانی تار،خێزانی باندووری وخێزانی رەبابە)ناوزەد دەکرێن .

زاراوەی عود لە زمانەکانی دیکە :

(Lute) ئینگلیزی (luth) فەرەنسی (lut) دانیمارکی (laude) ئیسپانی (alaude) پورتوغالی (laute) ئەلمانی (liuto) ئیتالی لە زمانی ئەکەدی زاراوەی ئینۆ (ino)

١- https://majedmusic.wordpress.com/ ١٣/٠١/٢٠١٧

٢- http://www.aaaschool.net

بەکارهاتــووە .

لە زمانـــی سۆمــەرییەکـــان گودەو گـــودی (gudi-gude) .

لەلای هەندێك شارستانیەت و زمانی دیکە ئەو ناوانەشی بۆ بەکار هاتووە :

(البربت – المزهر – الکران – البریگ – البربگ – الموتر – البربپ – البربرج – الون) .

جۆرەکانی عود لە رووی قەبارەوە

ئەو جۆرە عودەی کە ئەمڕۆ بە بەربڵاوی بەکار دەهێندرێت دابەش دەبێت بۆسێ جۆر:

- عودی گەورە : کە درێژیەکەی لە خوارەوە بۆ سەرەوە (٧٣ سم، درێژی ژێیەکانی (٦٣)سم .
- عودی مامناوەند درێژیەکەی ٦٦سم، درێژی ژێییەکانی ٥٨سم .
- عودی بچووك درێژیەکەی ٥٩سم، درێژی ژێییەکانی ٥٢سم .

بەڵام ئەوەی کە زۆرتر بە کار دەهێندرێت جۆرە عودی گەورەیە)[1]

ناوی ژێیەکانی ئامێری عود

سەبارەت بە لایەنی مێژوویی کۆکردن و ناولێنانی ژێیەکانی عود (توفیق سەباغ) پێی وایە کە لە کۆندا بەستن و ناولێنانی عودی عەرەبی جیاواز بوولەگەڵ عودی فارسی،دواتر لە کۆتایی سەدەی یەکەمی هیجری، عەرەب پەیرەوی شێوازوناولێنانی فارسیان کرد، بەو شێوەیە ناویان لە ژێیەکانی ئامێری عود ناوە،لە گرەوە بۆ تیژ: (بەم، دووانە،سیانە، تیژ) جاران لە سەررووی ئامێری عود شوێن وجێی پەنجەی تۆن و پەیژەکانی لێوە دەستنیشان دەکراو ناویان لێنابوو(دستان،دساتین)ی عود،پاش ئەوە گۆڕانکاری جۆراوجۆر بەسەرشێوەو ژمارەی(دستان)داهاتوتا لەکۆتاییدا بەیەکجاری لە سەر رووی عود هەڵگیرا...)[2]. کەچی لە یەکێك لە سەرچاوە گرنگەکان بەو شێوەیە باس لە ژمارەو ناوی ژێیەکانی عود دەکات: بەناوبانگترین و پڕبایەخترین ئامێر ئەوەیە کە ناوی عودە، ئەو ئامێرە پێنج ژێی لێدەبەستریَ و ئەوەی سەرەوەیان (بەم)ـە پاشان (سیانە)، (دووانە)، (زیر)، (تیژ)[3] ئەو ناولێنانەی ژێیەکان درێژەی کێشا تاکو سەردەمی ئەمەوەی و عەباسیەکان، دوای کەوتنی بە غدا لە ساڵی ١٢٥٨ بە دەستی مەغۆلەکان هەندێك زاراوەی فارسی دەرکەوتن بۆناویژێییەکانی عود،وەك: (قەرارچوارگا،عەشیران، دۆگا، نەوا، کردان).

کاتێك کەناوە رۆژئاواییەکان بڵاو بوونەوە ناوی ژێیەکان بۆ ئەو شێوەی خوارەوە گۆڕان: (فا – لا – ری – صول – دو).

١- www.middle-east-online.com

٢- توفيق الصباغ الدليل الموسيقى العام في اطرب الانغام سنة الطبع ١٩٥٠ .ص ١٤٩ .

٣- الحاج هاشم الرجب . الرسالة الشرقية فى النسب التاليفيه لصفي الدين الارموي . ص ١٤٠ .

- عودی کۆن : عودی چوار جووتە ژێی .
- عودی تەواو : عودی پێنج جووتە ژێی .
- جۆری تەواوتر: عودی شەش جووتە ژێی .

بەش و پێکهاتەکانی ئامێری عود

ئامێری عود لە کۆمەڵێک بەش پێکهاتووە گەورەترین بەشی (کاسە، یان سەندوقی دەنگ)ە،کە بە پارچەیەکی دیکەی درێژەوە بە ستراوەتەوە،پێی دەگوترێت (دەسك یا زەند)بە هێل وخالی بەیەك گەیشتنی هەردوو بەشە دەگووترێت (مڵ) ی عود. لەکۆتایی دەسکدا پارچەیەکی دیکەی کون کون کراو هەیە تایبەت بە کلیلی ژێیەکان پێی دەڵێن (مالی کلیلان) لە سەر رووی پێشەوەی عود لە شوێنی بە کار هێنانی ریشەدا بۆ پاراستنی رووی عود یە پارچە یەکی تەنك داپۆشراوە(روپارێز) .

لەم وێنەی خوارەوە روونتر پێکهاتەو بەشە سەرەکیەکانی ئامێری عود لەلایەك و نەخشەو ئەندازەو میانەی ئەو بەش و پێکهاتانە دەخەینە روو:

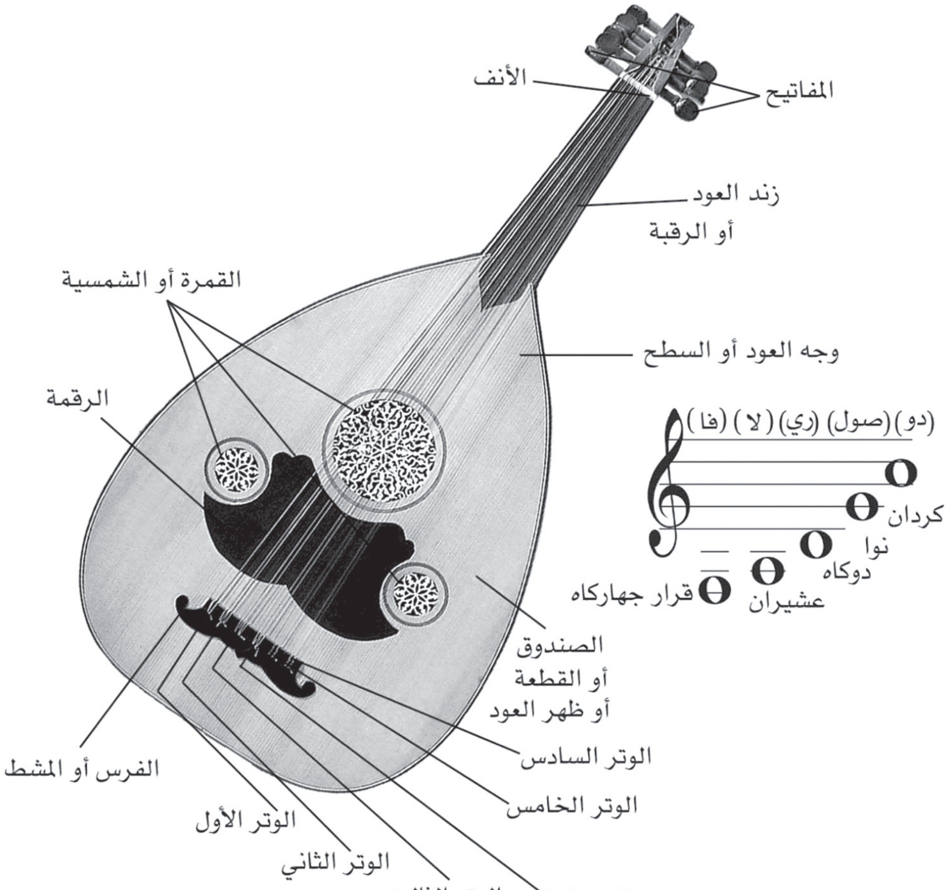

پێشکەوتنی ئامێر عود
(هۆکارو خاسیەتەکان)

زۆربەی سەرچاوە مێژووییەکان کە باس لەئامێری عود دەکەن،لە بابەت ئەو قۆناغانەی کە پێیدا گوزەری کردووەو،لە باری ژمارەو جۆری ژێیەکان، شێوازی گرتن، ریشە و بەکار هێنانی، گڕو تیژی دەنگ،مەوداو میانەی تۆنە دەنگییەکان و،کۆمەڵێك بابەتی پە یوەست بەوئامێرە.ئەوراستیەت بۆساغدەبێتەوە کەداهێنەرو پیشەکاری بەئەزموون رۆڵی گەورەیان لەوپرۆسەی گەشەکردنیدا بینیوە .

ئەو ئامێرەعودەی کە ئەمڕۆ دەیبینین و لە بەر دەستدایە،لە قۆناغەکانی گەشەکردنیدا هەنگاو بە هەنگاو گۆڕانکاری بە سەردا هاتووە،تاکوبەو شێوەی ئێستای گەیشتووە،دکتۆر تارق حەسوون لە پەرەگرافێکدا لەوبارەیەوە دەڵێت: (ئەو چاکسازی و گۆڕانکاریانەی کە بەسەر ئامێری ڤیۆلیندا هات، ئامێری عودیشی گرتەوە،لە ماوەی گواستنەوەی بۆ رۆژئاوا لە ڕێگەی ئەندەلوس (ئیسپانیا) و (ئتالیا) و (ولاتانی بەلقان)و دروست دوای فەتحی ئەندەلوس لە (٧٠٣ زاینی)،لەو کاتەوە لە رۆژئاوا عودی (دیسکانت) دەرکەوتن،لە جۆری ئالتۆ و تینۆرو باص،لە هەندێك سەرچاوەشدا،حەوت جۆر عود لە باری دەنگەوارو تۆنەوە دەبیندرێت،ئەو عودانە لە رۆژئاوادا ناوی جۆراو جۆریان لێنراوە،سەرباری ناوی زیاتر بۆ خودی ناوە ئەصلیەکەی عود ......)[١] .

بۆنموونەئەوەی زیاترنزیکە لە راستیەوە عودی ملکوورت لەزۆربەی سەرچاوەمێژو وییەکاندا، هەر لە سەرتاوە چوار جووتەژێی هەبووە، لەکتێبەکەی (د.صبحی انوررشید)دا هاتووە (سەبارەت بەرۆمانەکان فلایشهاوەر دەڵێت: ئەو ئامێرە موزیکیە رۆژ هەلاتیانەی کە لە رۆژهەلاتیان وەرگرتووە وەك عود،پاشماوەو شوێنەوارەکانیان وامان نیشان دەدەن کە ئەو ئامێرە چوار ژێی هەبووە)[٢] .

لێکۆلەری بواری موزیك (علی الشوك) لەمەر ئەم بابەتەوە دەڵێت: بابەتی چوار ژێی عود رەگێکی کۆن ومێژوویی هەیە هەروەك لەپارچەوشوێنەوارەکاندا هاتووە،عود لە رۆژهەلات ورۆژئاواهەرچوارجووتەژێی هەبووە، ئەو ژمارە چوارە پەیوەستە بە بابەتی میتۆلۆژیاوە لە سەردەمی بابلیەکانەوە هەرهەبووە،کە ئاماژەیە بۆ چوار وەرزەکەی ساڵ)[٣].

١- مع الموسيقى العالمية .د. طارق حسون فريد .ص ٢٣ . بغداد ١٩٨٩ .
٢- د. صبحي انور رشيد - الموسيقى في العراق القديم .الطبعة الاولى ١٩٨٨.
٣- علي الشوك - الموسيقى بين الشرق والغرب .الطبعه الاولى — كولونيا. المانيا .١٩٩٧.

زیادکردنی جووتە ژێی پێنجەم

بابەتی زیاد کردنی ژێیەکانی ئامێری عود بابەتێکی کۆنەوپەیوەندی راستەوخۆی بە کۆمەڵێك بابەتی گرنگەوە هەیە هەربۆیەش لەزۆرتوێژینەوەدا باس کراوە.
لە توێژینەوەیەکدا بەناوی(پەیوەندی نێوان عودی رۆژهەلاتی و قالبە موزیکیەکانی عەرەبی وتورکی وفارسیی)دا نووسراوە:(دەتواندرێ بەگوێرەی ژمارەی ژێیەکان وشێوازەکانی ژەنین،ئەومیانانەی کە بەکارهاتوون وئاماژەن بۆ زیادبوونی ژمارەی ژێیەکان بەرفراوان بوونی ئاستی دەنگەوارەکان وقۆناغەکانی پێشکەوتنی عوودیاری بکرێن. وەك دەبینین چوارژێ لەلای (زەلزەل)لە سەدەی هەشتەم پێنج لەلای (کندی) لەسەدەی نۆیەم و، شەش لەلای (لازقی)،ئەوەش بووە هۆی دروست بوونی دابڕانێك لە نێوان گۆرانی بێژو ژەنیاری کارامە لە سەدەی بیستەم)[1] .
بابەتی زیادکردنی جووتەژێی پێنجەم بۆ ئامێری عود تەنیا بابەتی رۆژ نەبووە،بەڵکو باس لەوە دەکرێت کە زریاب عودی تایبەت بە خۆی دروست کردووە،کاتێك لە دیوەخانی هارونە رەشید داوی لێدەکرێت دەست بکات بەژەنیین رەتیدەکاتەوە بە عودی مامۆستاکەی ئیسحاق موصلی بژەنێت.
زریابی عود ژەن وبەهرەمەندی ناودارسالانێکی زۆربوو جۆرە ناروونیەك هەبوو سەبارەت بە نەژادو ساڵ و شوێنی لەدایك بوون وکۆچ کردنی، بەڵام خوالێخۆش بوو توێژەرەی موزیك (موهەیمەن ئیبراهیم جزراوی)لە توێژینەوەیەکدا پەردەی لەسەرئەوناروونیانە لاداوەو راشکاوانە ئاماژەی بە نەژادی زریاب کردووە.
لە هەندێك سەرچاوەدا ئاماژە بەوە دەکرێ کە بیرۆکەی زیادکردنی ژێی پێنجەم بۆ زانای ناودار(کندی) دەگڕێتەوە کە ناوی نابوودەنگی (زیری دووەم) واتەدەنگی تیژی دووەم لەدوای کندی هەریەك لەزانایان (ئیبن سیناوفارابی) ئەوبۆچوونەیان پشتڕاست کردۆتەوەو، دواجار لەدوای ئەمان (زریاب) دوای ئەوەی لەئەندەلوس

١- - ايام بغداد . وثائق ومحاظرات المؤتمر الدولي الثاني للموسيقى ١٩٧٨ - ص ٢٩٩.

گیرسایەوەژێی پێنجەمی زیاد کرد)[1].

هەرپەیوەست بەداهێنانەکانی زریابەوەباس لەوەدەکرێت (یەکەم کەس بووە پەرمووچەی بازی بۆ ژەنینی عود بەکارهێناوە لەبڕی(دار)، هەرخۆشی ژێی پێنجەمی بۆ عود زیادکردووە).

بۆجووتە ژێی شەشەمیش هەندێك بۆچوون بڵاو کراوەتەوە بە باشی دەزانیین بڵاویان بکەینەوە، نووسەر عەلی الشوك لەلاپەرە کانی (١١٩،١٢٠) ی کتێبەکەی (الموسیقی بین الشرق والغرب)[2] ئاماژە بە دیمانەیەکی دکتۆرە شەهرەزاد قاسم دەکات لەگەڵ عود ژەنی ناودار(سەلمان شوکر) ناوبراو لەوەلامی پرسیارێك سەبارەت بە ژێی شەشەمی عود دەڵێت: پێش(شەریف محی الدین هەبووە) خۆم عودێکی شەشیم کڕیوە،کە مێژووی دروستکردنەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی(١٨٩٧).

عودە تورکیەکانیش ژێی شەشەمیان پێوەیە.

هەر سەبارەت بەو پرسیارە سەلمان شوکر دەڵێت :لە مۆزەخانەی ئامێرەکانی موزیك لە شاری فاس،عودێکی مەغریبیم بینی مێژووی دروستکردنەکەی دەگەڕایەوە بۆ سەدەی حەڤدەهەم و ژێی شەشەمی پێوەبوو .

نووسەرلەسەرهەمان بابەت ئاماژە بەوەدەکات کەلەفەرهەنگی ناوداری موزیك (Grove)دا هاتووە.. لەدەورو بەری ساڵی ١٥٠٠زاییین هەندێ چاکسازی لە پیشەسازی دروستکردنی ژێیەکانی موزیکدا هاتە کایەوە، یەکێك لە دەرئەنجامانە دروستبوونی ژێی گڕی شەشەم بوو،ئەو شەش ژێیەش بووە ڕێسای سەدەی شازدەهەم. وەك دەزانیین ژێی شەشەمی عودە کانمان تاکەو جووت نییە وەك ئەوەی رۆژئاواییەکان،ئەوەش بەڵگەیەکە لەسەر ئەوەی ئێمە ژێی شەشەمان لەوان خواستیەو وەرگرتییە.

وەك زاندراوە بە زیاد بوونی هەر چووتە ژێیەك و گۆڕانکاریەك لە شێوازی کۆك کردنی ئامێری عود لەسەرەوە بۆ خوارەوە گۆڕانکاری بە سەر تۆنی دەنگی رەهای ژێیەکان و گڕو تیژی و کۆی گشتی بەرفراوانی و سنووردرابوونی ئەوزنجیرە دەنگانەی لەئامێری عود دەردەچێت گۆڕانکاریان بە سەردادێت.

١- السيد عبده . دراسة العود .كيف تعزف على العود . مصر. الاسكندرية سنة ٢٠٠٩.

٢- تاريخ الموسيقى العربية - هنري فارمر، ت جرجيس فتح الله. ص - ٢٠٣ / بيروت ١٩٧٢ .

بەستن وکۆککردنی ژێیەکانی عود

نووسەرو ژەنیاری سوری(توفیق الصباغ)کەلە ساڵی(١٩٥٠) کتێبەکەی چاپ وبڵاو کراوەتەوە، لەو بەشەی کە تایبەتی کردووە بە راهێنان و کاری فێرکاری ئامێری عود، پێی وایە لەپەنجا سالی رابردوو بەهەڵە شێوازی بەستن وکۆکردنی تورکیان بۆئامێری عودبەکار هێناوە، بۆیە دووێنەی بەستن وکۆکردنی عودی بڵاو کردۆتەوە،کۆنەکەی ناوناوە شێوازی (هەڵە) تازەکەشی بە(راست) ناوناوە.

هەروەك لە وێنەکەدا دەردەکەوێت کە شێوازە کۆنەکە لە سەرە وە بۆ خوارەوە ناوی ژێیەکانی عود(رێ، می، لا، رێ، سۆل)ەو، تازەکەش(سۆل، لا،رێ،سۆل،دۆ) یە [1].

کۆی گشتی جۆرەکانی کۆکردنی ئامێری عود لەو ولاتانە دا بەووردی لە توێژینەوەکەی بەرێز (د.جنکی) دا هاتووە)[2] .کە توێژینەوەیەکی ئەکادیمی بڵاونەکراوەیە

١- توفيق الصباغ الدليل الموسيقى العام في اطرب الانغام سنة الطبع ١٩٥٠ . ص ١٥٢

٢- د. جه نكى جلال حسن - المهارات العزفية على ألة العود فى بعض بلدان الشرق الأوسط دراسة اكاديمية غير منشورة.

ل الاي يعني من من الاصابع باسماء العلامات الافرنجية لتطبيقها على النوته ولم نذكر
وتار المطلقة اي بدون اصابع ومن شاء معرفة اسماء جميع المقامات واوباعها بالعربية فا
م الانغام الشرقية .

بع الاولى في العود هي السبابة والاصبع الثانية البنصر وذلك لطول مسافة وتر العود و
مل قليلاً كما سأبين ذلك .

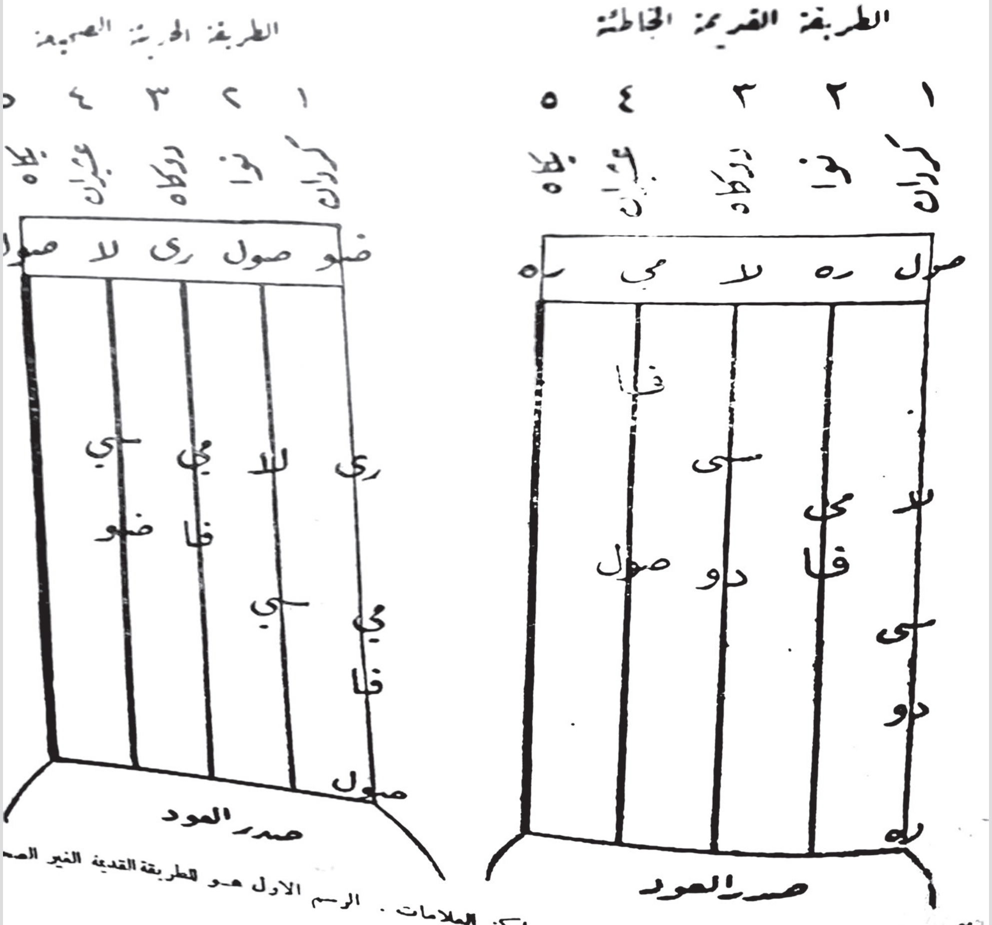

الرسم الاول هو للطريقة القديمة الغير الصحيحة ... لرقبة العود مع اسماء ومراكز العلامات .

بەشێك لە كۆكردنی باوی ژێیەكانی ئامێری عود

كۆكردنی چوار ژێیی

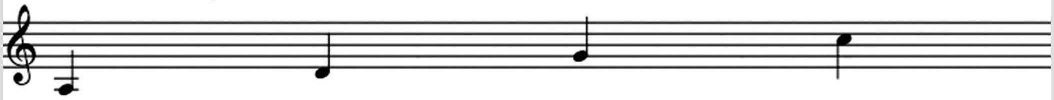

كۆكردنی پێنج ژێی

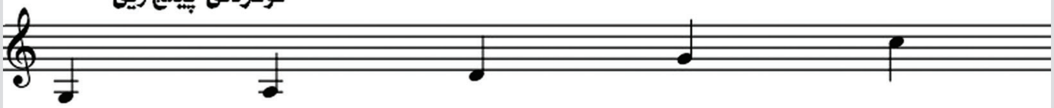

كۆكردنی شەش ژێیی

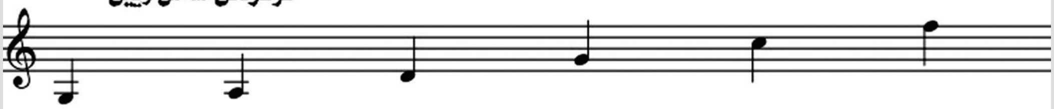

كۆكردنی شەش ژێی لە باشوری كوردستان

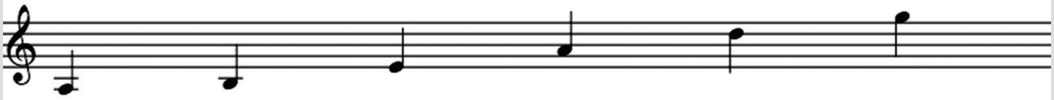

جۆرێك لە كۆك ردنی شەش ژێی توركی

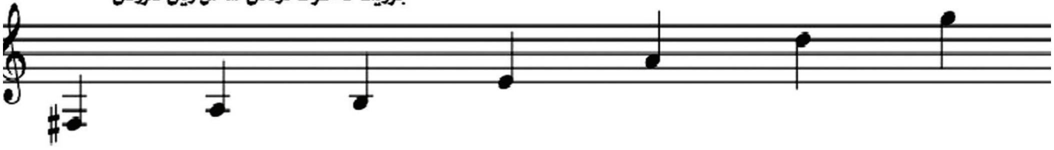

نموونەیەكی دیكەی كۆكردنی عودی شەش ژێ

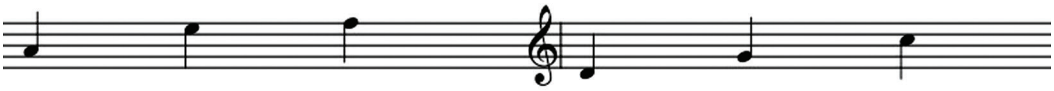

نایف محەمەد شێخانی هەولێر 2017

میتۆدی ژەنیین و
فێرکاریی ئامێری عود

سەبارەت بە هەوڵەسەرەتاییەکان و هەستکردن بەگرنگی بوونی میتۆدی تایبەت بە ئامێرە ڕۆژهەلاتیەکان، لە ناوچەکە بەگشتی، ولاتانی عەرەبی بە تایبەتی، لەدوای بەستنی کۆنگرەی یەکەمی موزیکی عەرەبی لە قاهیرە، ئەوبابەتە بووە بە پرسێکی زانستی و گرنگ، سەرەتا لە ڕۆژنامەو بڵاوکراوەکاندا باسی لێوەکراوە،دواتر لە ولاتانی میسرو سوریا، چەند هەوڵێکی کەسی بۆدارشتنی برۆگرامی فێرکاری ئامێرەکانی وەك (عود وقانون ونای) دراوە، لەوهەولەکەسی وسەرەتاییانەدا، گرنگ چاپکردن و بڵاوکردنەوەیمیتۆدی فێرکردنەکە بووە، تایبەت نەبووە بە ئامێرێکی دیاریکراو،بەلکو لەیەك کاتدا وەك میتۆدو سەرچاوە بۆ فێربوونی زۆربەی ئامێرە ڕۆژهەلاتیەکان وەك عودو کەمانجەو قانون بەکارهێنراوە، نووسەرو دانەری کتێبی (تعلیم الموسیقی الشرقیە) محمدفۆاد محفوض دەستپێکی کتێبەکەدا ئەو بۆچوونە پشتڕاست دەکاتەوەودەلێت هەموو ڕاهێنانەکان و دیراسەتەکانی ناوکتێبەکە تایبەتە بەهەردووئامێری (عودو کەمانجە)[1].

پەرەسەندن وهاتنە کایەوەی میتۆدی فێرکاری بۆئامێرەڕۆژهەڵاتیەکان بەگشتی و ئامێری عود بەتایبەت لەسەرەتای سەدەی بیستەم لەگەل دروستبوونی پەیمانگا هونەریەکان زیاتر

پەرەی پێدرا: تایبەت بەمیتۆدەکانی فێرکاری عود لە وولاتانی عەرەبی (نچال عبیدات)[2] لەبەشی موزیکی زانکۆی ئوردنی لەتوێژینەوە یەکدا بەووردی باسی هەمووئەومیتۆدە فێرکاریانەی تایبەت بە ئامێری عودی خستۆتەروو، لەپاڵ ئەوەی باسی لەکەم و کوورتیەکانی چەند لایەنێکی میتۆد و کاری فێرکاری کردووە کە لە لایەن مامۆستایان و ڕاهێنەرانی ئامێری عود لەناوەندەکانی خویندن وفێرکاری پێرەودەکرێن، بۆچارەسەرودەربازبوون لەوهەلانەی کەباسی کردووە، هەندێك نموونەو ڕاهێنانی لەتوێژینەوەکەیدا پێشنیارکردووە.

ناوبراو بە لیستێك ئاماژەی بە ناوی زۆربەی

١- محمد فؤاد محفوظ، تعلیم الموسیقی الشرقیة، مطبعة الترقی دمشق ١٩٣٥.

٢- نضال عبیدات، کلیة الفنون الجمیلة، جامعة الیرموك، اربد، الأردن. تۆری ئەنتەرنێت .

ئەو میتۆدانە کردووە کەئیستا لە دامەزراوە هونەرییەکان وپەیمانگەو ئەکادیمیەکاندا پێڕەو دەکرێن.

عوبێدات پێی وایە گرنگترین ئەو میتۆدانەی کە لە ولاتانی عەربیدا پێڕەو دەکرێن ئەمانەی خوارەوەن:

یەکەم: عێراق (عود و ڕێبازی فێربوونی). دووبە بەرگ دانانی جەمیل بەشیر.

دووەم: میسر: (ڕاهێنانەکانی ئامێری عود) دانانی حۆریە عەزمی، جۆرج میشێل،جومعە محەمەد عەلی . چوار بەرگ .سالی ١٩٧٦.

(مامۆستای موزیك)دانانی عەبدولمونعیم عەرەفە سالی ١٩٩٤.

(ڕاهێنانە سەرەکیەکانی ئامێری عود) دانانی ئەنعام لبیب، ئەلفرێد جەمیل ١٩٩٣ .

سێیەم : سوریا (فێربوونی عود) دانانی عبدالرحمان جەبەقچی . حەلەب ١٩٨٢.

چوارەم : لوبنان (ڕاهێنان و موزیك بۆ ئانێری عود) دانانی جۆرج فەرەح ١٩٧٩.

(عودو میتۆدی نوێ) دانانی شەربل روحانا (١٩٩٥)[1].

ئەو ژمارە بەرچاوەی میتۆدی فێرکاری بۆ ئامێری عود لە بوونی دەیان ژەنیاری لێهاتوو کە خاوەنی دەیان و سەدان کارو بەرهەمی تایبەتن بە ئامێری عود لە وولاتانی عەرەبی و تورکیا بەگشتی عێراق بەتایبەتی،لەلایەك نیشانەی پێگەو گرنگی ئەو ئامێرەیە،لەلایەکی دیکەوە تایبەتمەندی و سەربەخۆیی ئەو ئامێرە دووپات دەکاتەوە لەلایەکی دیکەوە ڕەنگە ئەو ژمارە زۆرە لە میتۆدی فێرکاری و جیاوازییەکانیان و کۆك نەبوون لەسەر چەند ئاراستەیەکی دیاریکراو سەبارەت بەو بابەتە کۆمەلێك پرسیاری جددی بێنێتە پێشەوە، کۆی گشتی پسپۆران و مامۆستایان و دامەزراوە هونەرییەکان وخودی فێرخوازانیش بکەونە جۆرێك لە شەلەژان و ڕاراییی لە ئاست هاڵبژاردن و پێڕەو کردنی کام میتۆد بۆ فێربوون!! .

میتۆدی نووسراو بۆ کاری فێرکاریو مەشق و ڕاهێنان لەبەر ئەوەی پەیوەستە بە بنەما سەرەتاییەکانی زنستیانەی مەشق وراهێنان بۆپەروەردەو فێرکردن،کارێکە تابلێی هەستیارو ئالۆزە. ئەوەی سەبارەت بەهەوڵەکانی میتۆدی عود لەجیهانی عەرەبیدا ئاماژەی پێکراوە ڕەنگە

١- نظال عبیدات، کلیة الفنون الجمیلة، جامعة الیرموك، اربد، الأردن. تۆڕی ئەنتەرنێت .

گرنگترین میتۆدەکان بن نەوەك هەمووی، دیارە سەرەرای دەولەمەندی و بابەخی گەورەی ئەو میتۆدانە، بەڵام ئەوەش وەك بابەتی ئامێری باش و باشتر، لە گیرو گرفت و رەخنەی زانستی بەدەر نەبووە.

سەبارەت بەهەوڵە سەرەتاییەکانی سەرەتاکانی سەدەی بیستەم، نووسەرێکی عەرەبی سوری بۆدەربازبوون لەهەژموون وکاریگەری شێوازە تورکیەکان دانانی میتۆدو پرۆگرامی ئامێرەرۆژهەلاتیەکان بەگشتی وعودبەتایبەتی دەڵێت:(ئەو میتۆدانە بەگشتی جیاوازیەکی ئەوەتۆ لە نێوانیاندا نییە، پرۆگرامێکن پڕلە کەم وکورتی، لەبەر ئەوەی میتۆدێکن تەنیا بۆ فێربوونی ژەنیین، نەوەك دروستکردنی ژەنیارێکی داهێنەر)[1].

میتۆدی عود لە میصر:

توێژەرو موزیککاری میصری تارق عەبدوڵلا سەبارەت بە هەوڵەکان بۆ نووسین و دنراوەی موزیك و دانانی میتۆد لە میصر دەڵێت: (سەدەی بیستەم کەرێککەوتە لەگەڵ سەرەتاکانی تۆمارکردن (١٩٠٤) ژمارەیەکی زۆری لە دانراوەی تیووری بەخۆیەوە بینی،کە پێگەو رۆلی ئامێری عودی گێڕایەوە وەك ئامێرێکی سەرەکی و کاریگەر، لەوانەش :

- صفاء الأوقات فی علم النغمات“ لدرويش محمد (١٩٠٢) .
- ”نيل الأرب فی موسيقی الافرنج والعرب“ لأحمد أمين الديك،
- ”تحفه الموعود بتعليم العود“ لمحمد ژاکر بك الڑی يعد أول منهج للعود (١٩٠٣).
- كتاب الموسيقی الشرقی لكامل الخلعی (١٩٠٤)[2] .

جگە لەو ناوانەی ئەو توێژەرە باسی کردوون، ئەو میتۆدانەش بۆ ئامێری عود لە میصر چاپ و بڵاوکراونەتەوە :

- (راهێنانەکانی ئامێری عود) دانانی، حۆریە عەزمی، جۆرج میشێل، جومعە محەمەد عەلی. چوار بەرگ .سالی ١٩٧٦.
- (ماموستای موزیك) دانانی عەبدولمونعیم عەرەفە سالی ١٩٩٤.
- (راهێنانە سەرەکیەکانی ئامێری عود) دانانی ئەنعام لبیب، ئەلفرێد جەمیل ١٩٩٣.

میتۆدی عود لە لوبنان :

شەربل روحانا کەیەکێکە لە وژەنیارانەی عود

١- صميم شريف : الموسيقی فی سوريا .ص ٦١. سنة الطبع ١٩٩١. دمشق .
٢- طارق عبد الله .فن العود خلال عصر النهضة على ضوء الأسطوانة : www.amar-foundation.org.
٣- الموسيقانا العربية اسئلة الاصالة والتجديد . مركز دراسات الوحدة العربية . بيروت ٢٠٠٤ .

لـه لوبنـان، خاوەنـی میتـۆدی فێـرکاری ئامێـری عـودە،وەك خۆی لەگفتۆگەیەکی کراوەدا ئاماژەی پێکـردووە لـە سـەرەتای نـەوەدەکان هەسـتی بـە بوونـی جـۆرە بـۆ شـاییەك و کـەم و کورتیەکانـی ئـەو بابەتـە کردووە،بۆیـە کاری لەسـەر ئامادەکـردن و نووسینی میتۆدێك بۆ ئامێری عـود کـردووە و مـاوەی حـەوت سالیش لـە کۆنسـەرفەتواری لوبنـان خوێندراوە، دواتـر بـە کۆمەڵێك هـۆکار ئـەو میتـۆدە وەلا نراوەو پشتی پێ نـە بـە ستراوە . وەك خـۆی دەڵێت میتۆدەکـە لەلایـەن کۆمەڵێك لـە ماموستایان بـە بابەتێکی وشـك ودوورلـە موزیکـی عـەرەبی و رۆژهەلاتـی نـاوزەد کـراوە، بۆیـە دواتـر لـە سـاڵی ٢٠٠٢ میتـۆدەکـەم بـە شـێوازێکی جیاواز دارشـتەوە)[٣].

بـەڵام پێـش میتـۆدەکـەی شـەربل لەلایـەن چەنـد ژەنیارێکـی دیکـەی لوبنانیـەوە میتـۆدی تایبـەت بـە عـود دانـراوەو بڵاوکراوەتـەوە :

- راهێنـان و موزیـك بـۆ ئامێـری عـود دانانـی جـۆرج فـەرەح .
- إبراهيم علی درويش المصری، تعليم ودراسه العود،دار الشرق العربی، بيروت لبنان .
- جوزيف فاخوری، تعلم العود دون المعلم،المكتبه الحديبه للگباعه والنشر، بيروت .

میتۆدی عود لە وڵاتی تورکیا:

خاوەن توێژینـەوەی (فێربوونـی عـودو شێوازەکانی لـە قوتابخانـەی تورکـی (هالوکـی وکلـی) لـە پێشـەکی توێژینەوەکەیدا کەدێتەسەر لایەنی مێژووی شـێوازوراهێنان وەك ئاماژەیـەك بـەو مێژووەبـاس لەورێبازوشـێوازەدەکات کـە بۆعودژەنیـن پەیـرەو کراوەلەلایـەن (حافزموحەمـەد موالیمـی وسـاڵی (١٩١٠) لەلایـەن عەلـی سالاهی بیك)[٤] بـووە.

لەوتویژینەوەیەداکەساڵی (٢٠١٧)لەتورکیا ئەنجامـدراوە، سـەبارەت بەوقوتابخانـەو میتۆدانـەی کـە وەك توێژەر باسیان دەکات، لـە تورکیـادا رۆڵیان بـووە لـە فێـرکاری عـود لـە موزیکـی تورکیـدا ئـەم ناوانـەن :

- علی صلاحی بك،
- سینوسن تانکورور عود میتۆد.
- موتلو تورون عود میتۆد.
- شریف محی الدین تارجان عود میتۆد .
- رێبازی ئونور ئاکدوس بۆ عود،
- رێبازی غولشین یەحیا بۆ عود .
- رێبازی ئورئاکادی بۆ عود .

٤- http : // www.idildergisi.com/makale/pdf ١٤٩٤٥٨١٩٤٣/ . pd

میتۆدی عود لە عێراق و باشوری کوردستان

لە دوای سالانی بیستەکان و سەرەتای سیەکانی سەدەی بیستەم دوای بەستنی یەکەم گۆنگرەی تایبەت بە موزیك لە سالی ١٩٣٢ لە قاهیرە،هەوڵ بۆ دامەزراندنی کۆمەلێك پەیمانگەی هونەریی دراوە لە ولاتانی عەرەبیدا، یەکێك لەو وولاتانە عێراق بوو کە لە رێگەی بانگهێشتکردنی (شەریف محیەدین تەرجان ١٨٩٢-١٩٦٧)[1] لە ولاتی تورکیا، چیرۆکی خزمەتکردنەکانی ئەو هەونەرمەندە پایە بەرزەو پێگەیاندنی کۆمەلێك ژەنیار لە ماوەی سەر پەرشتی کردنی بە شی موزیك لەلایەن هەموان روون و ئاشکرایەو لە زۆر شوێن باسی لێوە کراوە.

یەکێك لە ناودارەکانی عود ژەنین لەعێراق هونەرمەند (جەمیل بەشیر)ە، ئەو ژەنیارە جگە لە پێشکەش کردنی دەیان شاکاری هونەری جوان و بە پێز، لە دوای مامۆستاکەی، بە دانانی (میتۆدە) ناودارەکەی (فێرکاری عود) رۆلێکی گەورەی بینیووە لە سەرەتاکانی بونیادنان وپەرەسەندنی ئەوەی ناوزەدکراوە بە(قوتابخانەی عودلەعێراق).

ئەو کاروانەی عود ژەنین کە لە دوای شەریف محیەدین لەعێراق بەردەوام بوو تائەمرۆش نەوەستاوەو،دەیان ژەنیاری بە توانای لەئاستی جیاجیاو شێوازی هەمەچەشن بەرهەمهێناوە. ئەگەرمیتۆدوشێوازەکەی(شەریف محی الدین) بەعێراقی ناوزەدبکرێت ئەوەلەگەڵ میتۆدەکەی(جەمیل بەشیر)دەبن بەدوو بنەماوسەرەتای دەستپێك بۆقوتابخانەی فێرکاری عودژەنیین.

دواترژەنیارانی وەك:(مونیربە شیرو سالم عبدالکریم وحاجی موعتز نەصیرشەممە) درێژەیان بە هەوڵەکاندا.

سەبارەت بە میتۆدی فێرکاری عود ژەنین لەکوردستان بەگشتی و باشوور بەتایبەتی،سالانێکە گرنگی بە ژەنین وکاری فێرکاری ئامێری عوددەدرێت،تاکو سالانێك بەرلە ئەمرۆ تاکەسەرچاوە میتۆدەکەی(جمیل بەشیر)بووە بۆ ژەنیارانی عود، بۆ سوود وەرگرتن و کاری فێرکاری، بەدەر لەوە بەداخەوە شتێکمان نەبووە وەك میتۆدو سەرچاوەی زانستی جگە لەسووکە هەولێکی ئەم دواییەی برای ژەنیار(تواناخورشید)تاکوئەمرۆلەو بارەیەوە خاوەن هیچ سەرچاوەیەك وجۆرە پرۆگرامێکی ئەکادیمی نیین.

مایەی خۆشحالیە لەئان وساتی نووسینی ئەو توێژینەوەیەدا،بۆ یەکمجارەلە هەرێمی کوردستان لەلایەن سەرپەرشتیاری ئەو توێژینەوەیە مامۆستا (ئامانج غازی)هەولێکی جددی لە ئارادایە بۆ دانان و پێکەوە نانی میتۆدێکی زانستی تایبەت بە ئامێری عود بۆ فێرخوازان و ژەنیارانی کوردستان بەناوی (میتۆدی عود بۆ ژەنیاران)[2] وەك بە شێك لە هەوڵە زانستی و پەروەردەییەکان بە ئاراستەی خزمەتکردن بە بواری پەروەردەی زانستیی موزیك لە کوردستان.

١- www.sama٣y.net/forum/showthread.

٢- . ئامانج غازی . میتۆدی عود بۆ ژەنیاران . دەستنووس

١

تمرين للضرب على آلة العود
(يعقوب بن إسحاق الكندي)

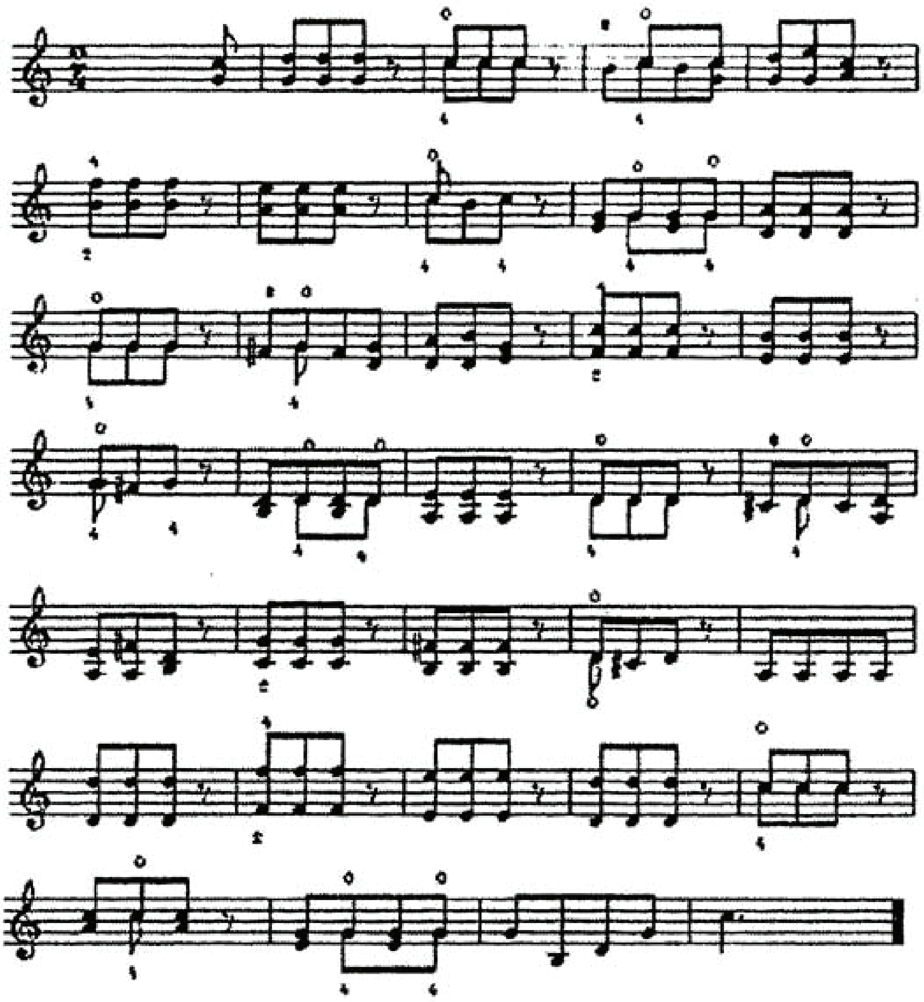

يەكێك لە كۆنترین ئەو راهێنانانەی كە مێژونووسان بۆ كندی دەگێڕنەوە كە بۆئامێری (عود) دانراوە[1]

١- الكندي وألة العود مهدى كمون مجلة الحياة الموسيقية عدد ٥٤ .سوريا .

عود و قوتابخانەو شێوازەکانی ژەنیین

لە پاڵ شێوازو قوتابخانەی عێراقی بۆ عود ژەنیین باس لە شێوازو قوتابخانەی (تورکی،مصری، سوری،لوبنان)یش دەکرێت،دیارە ئەگەر بازنەی جوگرافیای ئەو بابەتە فراوانتر بکرێت و بەرەهایی باس لەقوتابخانەکانی ژەنیین بکەین لەرۆژهەلات بەگشتی،رەنگەپێویست بەتوێژینەوەیتایبەت بکات،ئەوکات پێویست بەوەدەبێت هەڵوەستە لەسەرهەریەك لەقوتابخانەو شێوازی ژەنینی وولاتانی(تورکیا،ئێران،ئەرمینیا، یۆنان)یش بکرێت چ جای وولاتانی رۆژئاوا !

تێبینی دەکرێت لە قۆناغی پێش دروستبوونی قوتابخانەی عود ژەنین لە سەر دەستی شەریف محیەددین لەعێراق، ئەوئامێرەو ژەنیارەکانی لە چوارچێوەو سنوورێکی دیاریکراودا خولاوبنەتەوەو، زیاتر وابەستەی دەنگبێژان و ئەومیلۆدیومۆزیکانە بووبن کە سنووردراربوون، موزیکێك بووە بەگشتی بۆئامێرە رۆژهەلاتیەکان ئامادە کرابوون وبەیەکەوە دەژەندران، وەك (موەشەحات و بەشرەف و لونگاو سەماعیات و دۆر، هتد).

بۆیە ژەنیارانی عود لەو قۆناغەدا پێویستیان بەوە نەبوو بیر لە بەرفراوان کردنی مەودای دەنگی ئامێرەکەو بەکار هێنانی تەکنیکی زیاتر بکەنەوە، لە وەسفی هەڵسەنگاندن بۆ شێوازی ژەنین وستایلی ئەوقۆناغەدا دەتوانین بلێین: ژەنیاران وخودی ئامێری عود سالانێکی دوورو درێژکەوتبوونە ژێر هەژموون وکاریگەریەکانی دەرەوەی خۆیان.بەوەش تایبەتمەندی عودوژەنیارە بەتواناکانی لەبۆتەو ستایلی رەوشێکی زال وبەرفراوانتردا گەمارۆدرابوون ودەرفەت و ئاسۆی خستنە رووی تواناکانیان بە روودا داخرابوو .

بۆ ئەوەی جوانتر رەوشی گشتی دروستبوونی قوتابخانە و شێوازەکانی ژەنینی ئامێری عود لە جیهانی عەرەبی و دەوروبەری وینا بکەین، پێویستمان بەجۆرێك لەپۆلێن بەندی دەبێت بۆ دابەش کردنی بە سێ قۆناغی جیاواز بەو شێوەی خوارەوە :

قۆناغی یەکەم : قۆناغی سەرەتایی و وابەستە بوون .

سەرەرای بوونی تایبەتمەندی نێوان هەموو میللەتانی رۆژهەلات لە شێوازو مورکی تایبەت بەخۆیان، بەلام لەبەر ئەوەی عود و زۆربەی ئامێرە رۆژهەلاتیەکان لە مێژووی نزیك و سەد ساڵی رابردوودا لەلای زۆربەی میللەتانی ناوچەکە وابەستەی دەنگی (گۆرانی و گۆرانی بێژ) و هەموو ئەو فۆم و شێوازە باوانەی رۆژهەلاتی وەك (بەشرەف و لونگاو سەماعی دۆر و.... هتد) کرابوو بۆیە دەکرێت بلێین لەو قۆناغەدا وەك زۆربەی ئامێرە رۆژهەلاتیەکان ئامێری عود وەك ئامێرێکی سادەی موزیکی و هاوشانی کردن دەبیسترا . (لە کۆتایی توێژینەوەکەدا چەند نموونەیەك وەك شاهید حاڵی ئەو سێ قۆناغە دەخینە روو).

قۆناغی دووەم : قۆناغی وەرچەرخان و ناسنامە .

ئەو وەرچەرخانەی لەسەردەستی شەریف محی الدین لەعێراق بۆموزیك بەگشتی و ژەنیارانی عود هاتە پێشەوە، بوو بە بنەماو سەرەتای بونیاد نانی قوتابخانەیەکی تایبەت بۆ دەرکەوتنی ستایل و شێوازێکی جیاوازی عود ژەنین،جیاواتر لە زۆر بەی ولاتانی عەرەبی وناوچەی رۆژهەلات. هۆکاری سەرەکیش بۆ تواناکانی شەریف محی الدین و ئەو بنەما تیۆریانە دەگەرێتەوە کە پشتی پێ بە ستوون بۆ پەروەردەو فێرکاری ژەنیارەکانی ئەو سەردەمە،کە خۆیان لە دارشتنی راهێنانەکان و دیارکردنی شوێنی پەنجەو بەکار هێنانەکانی ریشەو هەموو تەکنیکە هەمەجۆرەکانی ژەنیین دەگرێتەوە.

ئەوی خوارەوە ناوی قوتابیە پێشەنگەکانی دەرچووی

ژەنیاری عـودە لـە سـەر دەسـتی شـەریف محیەدیـن لـە عێـراق :

خوولـی یەکـەم: سـاڵی ١٩٤٣، جەمیـل بەشـیر و سـرکیس ئـاروش .

خوولی دووەم : ساڵی ١٩٤٤، سەلمان شوکر

خووڵی سێیەم : ١٩٤٥، مونیر بەشیر .

خووڵـی چـوارەم : ١٩٤٦، غانـم حـەداد، عـادل ئەمیـن خاکـی .

خوولی پێنجەم : ١٩٤٧ سالم عبدالله زیاب،محمد یاسین عبدالقادر .

خووڵی شەشـەم : ١٩٤٩، یعقـوب یوسـف، نـازك الملائکـە، خلیـل ابراهیم،فـوزی یاسـین)[1] .

بۆبـەر چـاو روونـی زیاتـر دەکرێـت بـەو شـێوەی خـوارەوە جۆرێك لەپۆلێنکردن و گروپبەنـدی دوور لـە هەڵسـەنگاندن و لـە قالبدانـی بـۆ بکرێـت :-

گروپـی یەکـەم: کەلـە سـەرەتای پەنجـاکان تـا کۆتایـی حەفتـاکان و سـەرەتای هەشـتاکان (جەمیـل و مونیربـە شـیرو، سـلمان شـوکر،حاجی موعتـەز، غانـم حـداد، روحـی خمـاش).هەرچەنـد (روحـی خەمـاش) سـەرچاوەی فێربـوون و دەرکەوتنـی لەسـوریاو فەلەسـتین میسـربووە بـەڵام زیاتـر لەعێـراق دەرکەوتـوو تواناکانـی لەبـواری ژەنییـن و پـەروەردە درەوشـایەوە .

گروپـی دووەم :کە بـە سـتایل وشـێوازی جیـاواز دەرکەوتـوون، ناودارەکانـی وەك (سـالم عبدالکریـم و عـەلی ئیمـام).

گروپـی سـێیەم: لـە ناوەراسـت و کۆتایـی هەشـتاکان دەرکەوتـوون، هەریـەك لە(نەسـیر شـەممە خالـد محەمـەد عـەلی وعومـەر بەشـیر) کۆمەڵێـك نـاوی دیکـەن،کـە خـاوەن تەکنیـك و شـێوازێکی جیـاوازن لـە دانـان وژەنینـی عـوددا. دواجار ئـەو شـێوازەی ژەنینـی ئامێـری عـود لـە قوتابخانـەی عێراق،لەسـەرەتاو ناوەراسـتی نـەوەدەکان لـە زۆربـەی وولاتانـی عەرەبیـدا پێشـوازی بەرفراوانتـری لێکـرا. ئێسـتاش وەك حاڵەتێکـی سـەربەخۆ لـە گەشـەکردندی بـەردەوام دایـە، دیـارە هـۆکار گەلێـك هـەن پێویسـتە لـە شـوێنتردا باسـی لێـوە بکرێـت.

قۆناغی سێیەم : ئاراستەی جیاوازو تەکنیکی بەرز .

ئـەو دەسـتپێکە لـە ئاراسـتەی جیـاواز لـە تکنیکـی بـەرزو شـێوازی هەمەچەشـنەی ژەنیـن بـۆ ئامێـری عـود، تایبـەت لـە عێـراق و ناوچەکـە بـە گشـتی لـە کۆتایـی سـالانی هەشـتاکان و سـەرتاکانی ١٩٩٠ بە دواوە کە هاوکاتە لەگەڵ کرانـەوەی ناوچەکە بە سـەر جیهانـی دەرەوەدا هاتۆتـە ئاراوە، کـە هاوشـانە لەگـەڵ رەوشـی تـازەی بـۃ جیهانیبـوون.

دەتوانیـن بڵێیـن کۆمەڵێـك ژەنیـای نـاوداری عێراقـی و وولاتانـی دیکـە کـە ئەمـرۆ لـە گۆرەپانـی هونەریـدا بڵاوبوونەتـەوە بەشـێوازو فۆرمـە کانیـان لـە رێگـەی (کۆنسـێرتی تـاك ژەنـی) سـەر شـانۆکان و فیسـتڤاڵەکان بەئاراسـتە زۆرو جیاوازانەیـان لەپـاڵ کۆمەڵێـك ژەنیـاری دیکـەی (میصـرو لوبنـان و سـوریا، تورکیـا، تونـس) بوونـە بـە دیاردەیەکـی تـازە لـە جیهانـی تایبەتـی عـود ژەنینـدا .

لـەوێ رۆژێـوە بابـەت گەلـی تـازەی وەك (موزیکـی تـازە، سـەماعیاتی تـازە، تەکنیکـی تـازە، بەکارهێنانـی شـێوازەکانی ریشـە، دروسـتکردنی عـودی تـازە، وورد کاریەکانـی پەنجـە دانـان و گواسـتنەوەی پەنجـە، کـۆرد ژەنیـن،دەبـل سـتۆپ،لە تـەك بەکارهێنانـی زۆرێـك لـە هێماکانـی دەربریـن و گوزارشـت و جوانـکاری کـە پێشـووتر لـە ژەنینـی ئامێرەکانـی تـردا بەکارهاتـوون). هەمـوو ئەمانـە تاکژەن وسـۆلیستە بەتواناکانـی ئامێـری عودیـان لەمرۆداخسـتۆتە چەندریانێـك، بەدوورنابیندرێـت لەئاینـدە ئەوئاراسـتەیە پتربـڵاو بێتـەوەو بابەتگـەڵ و دەرهاوێشـتەی دیکـەی لێبکەوێتـەوە.

١- حبیب ظاهر العباس: الشریف محي الدین حیدر وتلامیذتە . دراسة، مدونات، تحلیل، بغداد ١٩٩٤.

ژەنیارو کوالێتی ئامێر

کە باس لەژەنیارە بە تواناکانی ئامێری عود دەکرێت ئەوناوانە هەر یەکێکیان لە قۆناغێك و زەمەنێکی دیاریکراو سەرمەشقی ئەو بوارە بووینە بۆیە لە تۆماری مێژوودا ئاماژەیان پێدەکرێت،دڵنیام لە هەموو سەردەمەکاندا هەمیشە خودی ئەو تاکانە خۆیان، لە هەوڵی جددی بێوچاندا بووینە بۆنمایشکردن وپێشکەش کردنی جوانترین تۆنی موزیك و رازاوە ترین لەرەی دەنگ لەرێگەی ئامێرە کانیانەوە .بۆیەش وەك لەباسە مێژوویەکاندا هاتووە بە شێکی زۆر لەو ژەنیارانە هەمیشەو بەردەوام بە دوای ئامێری باش و باشتردا گەراون،دیارە چەندین نموونە لەو بوارەدا هەن سەبارەت بە ژەنیارانی عود کە چۆن هاوکارو هەماهەنگ بوونە لەگەڵ وەستاو کارناسانی بواری ئامێرسازی و وەستاکانی عود . کۆنترین نموونەیان ئەوەی زریابە کاتێك لە حزووری هاروونە رەشیددا عودەکەی خۆی بەکار دێنێت ورەتیدەکاتەوە عودی مامۆستاکەی بەکاربێنێت،پێش ئەوەی دەستبکات بەژەنین باسی هەندێك لایەنی باشی ئامێرەکەی دەکات لەباری پێکهاتەکەیەوە. لەسەردەمی نوێشدا ئەو هەماهەنگیە لە نێوان وەستا دەست رەنگینەکانی عودو کۆمەڵێك ژەنیاری عود بوونە بە چیروك کە لێرەدا ئاماژە بە ناوی هەندێکیان دەکەین: (قەسەبچی) لەگەل هەردوو وەستای عود (عبد العزیز اللیثی و الحفناوی الکبیر)[١] ،(شەریف محی الدین)لەگەڵ وەستاکانی عود لە تورکیا، (جمیل وسەلمان شوکر) لە گەڵ وەستا (عەلی ئەلیاس عەلی خان بابا (١٩٠٤-١٩٦٠) وکورەکەی (محەمەد عەلی(١٩٣٠-٢٠٠٢)،(مونیربەشیرو روحی خەماش و غانم حداد) لەگەڵ حەننا عەواد ومحەمەد فازل و کورەکانی)[٢] (سالم عبدالکریم)لەگەڵ فایق محەمەدی کوری محەمەد فازل.. هتد .

بە پێویستی نازانین بگەرێنەوە سەرمێژووی کۆن و دیرینی پیشەسازی دروستکردنی ئامێری عود و ئەو هەموو بابەتانەی کە پەیوەستە بەو هەموو هەورازو نشێوانەی پەیوەست بە هەر یەك لە (گەورەو بچووکی، جۆری دار، ژمارەی تەلیشە و، کاسەو، مل و، جۆری ریشە، جۆری ژێیەکان، نایلۆن و تێل، ئەندازە و میانەی زانستی ئەو بەشانەی هەر ئامێرێك) لە پاڵ کۆمەلێك وردەکاری دروستکردنی ئامێرەکە بۆ ئەوەی دواجار تۆن و دەنگێك بە دەستەوە بدات کە لە باری رەنگی دەنگ و لەرە لەرەی فیزیکیەوە زانستی و تەواو گونجاو بێت ...

لەلای زانای بەناوبانگ (کندی) ئامێری عود سێ رەهەندی گرنگی هەیە، لە نامەکەی تایبەت تایبەت بە عوددا باسی کردوون کە ئەمانەن:

یەکەم : پیشە سازی دروستکردنی عود، کە لەژێرناونیشانی،قسەیەك لە بابەت پێکهاتەی عوددا باسی کردووە .

١- www.amar-foundation.org

٢- حبیب ظاهر عباس ، الموسیقار روحي الخماش وتأثیره في الموسیقی العراقیة .١٩٩٩، بغداد الطبعه الاولی .

دووەم : جێپەنجەکانی ئامێری عود (دساتین الە العود)، کە لە ژێر ناونیشانی زانست و زانیاری سەبارەت بە ئاوازو ژێیەکاندا،باسی لێوەکردووە .

سێیەم : خوێندن و فێرکاری ئامێری عود، کە لە ژێر ناونیشانی لەمەر وەرزشی هەردوو دەستدا شرۆڤەی کردووە)[١]

یەکێك لە بابەتە گرنگەکانی پیشەسازی دروستکردنی ئامێرە موزیکیەکان بوونی ستاندارت و ئەندازەی زانستیە بۆ بەش و پێکهاتەکان و گەورەو بچووکی و درێژوو کورتی بەشەکانی،کەدواجارجێپەنجەو نەخشیان دەبێت لەرەنگ وئۆکستیکی دەنگدا، هەمووئەمانەش بەیەکەوە کاریگەری راستەوخۆیان دەبێت لە دروستبوونی قوتابخانەو ناساینەوەو موڵکداریەتی ئەو شوێنانەی کە بەرهەمیان هێناوەو بەو ستاندارتەوە میتۆدی بۆ دادەرێژن و کاری لەسەر دەکەن .

ئەو ناجێگیریە لە ستاندارتی پیشەسازی دروستکردنی ئامێری عود یەکێکە لە گرفتەکان و هێشتا یەکلای نەبۆتەوە.لەباسێکی تایبەت بەئەندازەی کورت ودرێژیژییەکانی عود(محمد فواد) دەڵێت:ئەگەرئامێرە رۆژهەلاتیەکانمان وەکو رۆژئاوائەندازەو پێوەرێکی دیاریکراویان هەبوایە، هەموومۆزیکژەنەکانمان شارازایی تەواویان دەبوو لەمەڕپێکهاتەی پەیژەی موزیکیی وریژەیی دووریان لەیەکترەوە،لەسەر ئەو ئامێرەی کە دەیژەنێت).[٢]

هەربۆیە تاکوئەمڕۆ لە زۆر لاوە لەناوەندەکانی زانستی توێژینەوەو راپۆرت ئامادە دەکرێت بۆ دۆزینەوەی رێگاچارەی زانستی لەو بارەیەوە .

بۆ ئەو مەبەستە لەبەشی موزیکی زانکۆی تاران،لەلایەن(مسعود خیفی ومیترا جاهاندیهی و شەهاب خیفی)وە توێژینەوەیەك ئەنجامدراوە وکەتێیدا رێوشوێن و رێگای تازە گیراوەتە بەر بۆ دیزاینکردنی عود تایبەت لە باری دەنگەوە)[٣] .

لەمێژووی ناوچەکەدا درووست لە دووسەدەی رابردودا وەستای دەست رەنگینەکانی ئامێری عود رۆلی گەورەیان بینیوە لە پیشە سازی دروستکردنی عوددا، شایانی وتنە وەستاکانی کۆن لەسەرەتا گرنگیان بە ناونیسنی خۆیان و ساڵی دروستکردنی ئامێرەکانیان نەداوە، ئەو بابەتی ناونسین و بەروارو ژمارەی ئامێرو شوێنی دروستکردن لەسەر ئامێری عود لەکۆتایی سەدەی نۆزدەهەمە بوو بە عادەت و هاتەناوەوە.. ....بۆخوێندنەوەو شارەزا بوون سەبارەت بە مێژووی ئامێرە کۆنەکانی عود و وەستاکان لە وڵاتانی عەرەبی و تورکیا باشترین سەرچاوە ماڵپەڕی (هجرات العود Oudmigrations) ە .

(حەنا عەواد)[٤] ی موصلاوی یەکەم کەس

١- مجلة الحياة الموسيقية عدد ٥٤ لسنة ٢٠٠٦، ص ٤٣ .

٢- محمد فؤاد محفوظ، تعليم الموسيقى الشرقيه،مطبعة الترقي دمشق ١٩٣٥.

٣- https://www.researchgate.net

٤- ايام بغداد ، وثائق ومحاضرات المؤتمر الدولي الثاني للموسيقى ١٩٧٨ .

بووە لە مێژووی نوێدا لە ساڵی(١٨٩٠) یەکەم عودی دروست کردووە.دواتر لە عێراق کۆمەڵێك وەستای ناوداری ئامێری عود پەیدا بوون وەك: (محمد فازل عەواد،علی العجمی، علوان صالح، سلمان جورج .

دیارە مێژووی دروستکردنی کۆنترین ئامێری عود لە سەدەکانی (هەژدە و نۆزدەو بیست) دا لە وڵاتانی عەرەبی و تورکیاو ئێران وناوچەکە بەگشتی، لەگەڵ کۆمەڵێك پرسی دیکە پێویستیان بە دەیان توێژینەوەی تایبەت هەیە بۆ ساغکردنەوەوخستنە رووی مێژووی دروستی ئەو پرسە .

ئایە عود ئامێرێکی سنوورداره؟

دانەرو ژەنیاری ناوداری عود (خالید موحەمەد عەلی) لەنووسینێك بەناوی(عودو تەکنیکی سەردم)[1] دەڵێت (ئامێری عود بە بەراوورد لەگەڵ ئامێرەکانی دیکەی و (کەمان وچەلۆ گیتار)ئامێرێکی سنووردارە لە باری تەکنیکەوە. ئەو پێیوایە ئامێرەکانی دیکە لە باری پیشەسازی دروستکردن نموونەیین و خاوەنی ئەندازەو قەبارەی جێگیرو نەگۆڕن لە هەموو جیهاندا،ئەوەش بووە هۆی ئەوەی لەڕێگەی میتۆدە تایبەتەکانیان لە قوتابخانەی جیاجیا بە درێژای سەدان ساڵ بگەن بەو ئاستە لە ژەنین و تەکنیکی ئەو ئامێرانە) . نووسەر بە ردەوام دەبێت و سەبارەت بە ئامێری عود دەڵێت : (بەلام ئامێری عود هیچ قەبارەو ئەندازەی جێگیری نییە، هەر وەستایەو بە ئەندازەیەك دروستی دەکات، هەروا ئەو ئامێرە بە شێوازی هەمەجۆر کۆك دەکرێت لە و ولاتانەی کە بەکار دەهێندرێت،هەموو ئەو میتۆدانەش بۆ فێرکاری لە توانای تاکە کەسی مامۆستا گەورەکان و ئەزموونە کانی ئەوان وبە گوێرەی خوێندن لە ولاتەکانی خۆیان لە باری تەکنیك و ژەنینەوە ئەو میتۆدانەیان دارشتووە، بەو پێیەی کە من ژەنیاری(کەمان و عود)م وای دەبینم کە ئامێری عود ئامێرێکی سنووردارە لە باری تەکنیکەوە، بە بەراوورد لەگەڵ کەمان و گیتارو ئەوانی دیکە) .

نووسەرو ژەنیاری بە توانای عود بەردەوام دەبێت و دەنووسێت (ئەگەر عودەکە پێنج جووتە ژێی پێوە بوو دەتوانیین لە نێوان دوو ئوکتاف و نیودا بیژەنین، ئەگەر ژەنیارەکە هەوڵبدات لەو میانە زیاتر بژەنێت دەنگی ئامێرەکە دەستدەکات بە خنە خن و خنکانی دەنگ و کزولاوازی و گۆرانکار لە خامەی دەنگ پەیدا دەبێت، هەروەك ئەوەی گوزارا بیتەوە بۆ سەر ژەنینی ئامێرێکی جیاوز. هۆکارەکەش بۆ زیادەرۆیی شوینپەنجەکانی ژەنین دەگەڕێتەوە،لە پاڵ بوونی هەندێك هەڵە لە زانستی فیزیکی دەنگ لە دروستکردنی ئامێری عوددا).

١- خالد محمد علي ، العود والتكنيك المعاصر ، https://www.google.com .

توێژینەوەکانی تر

بەپێی ئاگاداربوونمان جگەلە تێزونامەی دکتۆراکەی ژەنیاری عود بەڕێز (جەنگی جەلال)، سەبارەت بە میتۆدەکانی فێرکاری عود ژەنین بە زمانی کوردی تا ئێستا هیچ جۆرە راپۆرتێك و توێژینەوەو نامەیەکی ماستەرو دکتۆرام نە بینیوە،بەڵام بە زمانی عەرەبی لە گۆشەنیگای جیاوزو بە ناونیشانی جیاواز، نامەی ماستەرودکتۆرای زۆر هەن باس لەمیتۆدەکانی عود دەکات.لە خوارەوە ئاماژە بە هەندێك ناونیشان دەکەین کە لەو بوارەدا ئەنجامدراون،هەریەك لەو توێژینەوانە بەراستەوخۆ یان ناراستەو خۆ پە یوەندیان بە توێژینەوەکەی ئێمەوە هەیە:

- المدارس المختلفه لآله العود فی مصر فی القرن العشرین . علی حمیده عبدالغنی.
- تطویر العود - المشاكل والحلول . محمد عبدالهادی دبیان.
- اتجاهات فی الموسیقی المصریه المعاصره . زین العابدین نصار.
- دراسه مقارنه لأسالیب عزف العود بین مصر والعراق . احمد مصطفی سالم .
- دراسه مقارنه لأهم أسالیب العزف علی العود فی مصر وترکیا فی النصف الثانی من القرن العشرین . حسام صلاح عبدالجبار بدوی.
- التقنیات الحدیثة فی العزف علی العود فی الربع الأخیر من القرن العشرین والاستفاده منها لطلاب الکلیات المتخصصه . میاده نبیل محمود الکتاتنی.
- أسلوب جورج میشیل فی العزف علی أله العود . ماری البیر میشیل نخله .
- أسلوب العزف علی أله العود الأوروبی وإمکانیه الاستفاده منها فی العزف علی العود العربی . گارق سمیر محمد امین
- إدخال بعچ التعدیلات علی أله العود لزیاده إمکانیه الآله. میرال محمود شفیع بدران.
- دراسه مقارنه للأوضاع المختلفه المستخدمه فی العزف علی ئله العود عند العازفین فی مصر. عاطف امام فهمی)[1] .
- (نضال عبیدات) (تمارین مقترحه للتغلب علی صعوبات العزف علی لة العود لدی الطلبة المبتدئین في قسم الموسیقا/ الیرموك جامعة . توێژەرو موزیکاری کورد خوالیخۆش بوو

١- جه نكى جلال حسن، المهارات العزفية على ألة العود فى بعض بلدان الشرق الأوسط ، دراسة مقارنة جامعة الإسكندرية، دكتوراه الفلسفة، رسالة اكاديمية غير منشورة .

(موهەیمەن ئیبراهیم جزراوی) لە نووسینییك بەناوی (الموسیقار زریاب ودوره فی تطویر الموسیقی والغناء العباسی) لە ژمارە (٦)ی گۆڤاری (ثقافتنا) سەربە وەزارەتی رۆشنبیری عێراق –ساڵی ٢٠٠٨ بڵاوکراوەتەوە، بەپشت بەستن بە توێژینەوەو سەرچاوەی باوەڕ پێکرا کورد بوونی زریاب و کۆمەڵێك زانیاری خستۆتە روو .

* لە بەر ئەوەی زۆربەی ئەو سەرچاوانەی پشتیان پێبەستراوە بۆ وەرگرتنی زانیارییەکان زمان و سەرچاوەی عەرەبین، بۆیە دڵنیام بۆ هەربڕگەو بابەتێکی ئەو توێژینەوە یە زانیاری گرنگ و هەمەجۆری دیکە هەن بۆ دەوڵەمەند کردنی بابەتەکە لە چاپ و بڵاوکراوەکان بە زبانەکانی دیکەی وەك: تورکی و فارسی و ئینگلیزی فەرەنسی . هتد بۆیە دڵنیان زانیارییەکان بی کەموو کورتی نیین.

ئامرازوپێداویستیەکانی توێژینەوە :

بۆ شیکاروڕێکارەکانی شیکردنەوەی ئەو توێژینەوەیە ئەو ئامرازو پێداویستیانەی خوارەوە بەکار هاتوون :

- لاپیتۆپ : جۆری HP رامی ٨,٠٠ گێگابایت.
- سیستەم :bit٦٤ .
- ویندۆز: ٨,١- pro
- هێلی نەوروز .newroz ٤G
- سیدی و کاسێت .
- تۆماری دەنگیی . جۆری (سۆنی (sony

کۆمەڵگەی توێژینەوە :

بریتیە لە کۆمەڵگای موزیکی رۆژهەلاتی و جیهانی عەرەبی بەگشتی وعێراقی بەتایبەتی لە دوای دامەزراندنی پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی بەغدا، ساڵی ١٩٣٦ بە دواوە تایبەت بە میتۆدو شێوازەکانی ژەنینی ئامێری عود لە عێراق.

نموونەکانی توێژینەوە :

بەشی یەکەم : موزیك و سەماعی فۆرمی رۆژهەلاتی : ئاوینەو رەنگرێژی قۆناغی یەکەمی عود ژەنین لە وڵاتانی عەرەبی و رۆژهەلات .

١- بەشرەف راست تاتیوس ئە فەندی .

٢- سەماعی بە یات ئیبراهیم عوریان .

٣- لونگا نە هاوەند جەمیل بیك .

بەشی دووەمی نموونەکان : بە شێك لە دانراوەکانی قۆتابخانەی عود ژەنین لەعێرا ق. کە بەسەر دوو گروپ دابەشکراوە .

گروپی یەکەم :

٤- شەریف محی الدین حەیدەر : سەماعی نەهاوەند.

٥- جەمیل بەشیر : سەماعی نەهاوەند .

٦- مونیر بەشیرسەماعی نەهاوەند .

گروپی دووەم :

٧ - رباعی الە العود : سالم عبدالکریم (چوارینەی عود).

٨ - الاوتار الحائرة: خالد محمد عەلی (ژێیە راراکان).

٩- للروح حدیث : نەصیر شمە .

ئامێره كانی موزیک
وفۆرمەکانی رۆژهەڵاتی نموونەکان دەدوێن

ئەونۆتە موزیکیانەی کە لە بەشی یەکەمدا هاتوون،چەند نموونەیەکی یەکجار کەمی ئەو کاروانە دوورو درێژەی رێرەوی موزیك ودانراوە کانە کە لە قۆناغی یەکەمی پۆلێن بەندیەکەدا ئاماژەی پێکراوە. تایبەتر پەیوەستە بەو دانراوانەی کە جێپە نجەو مۆرك و شێوازەکانی ژەنینی کارکتەرەکانی عودژەنیین رۆلی بالاو بەرچاویان لە بەرجەستەکردنیان بینیووە .

هەریەك لەنموونەکانی (١،٢،٣) ئەوموزیکانەن کە زیاتربە قالب وفۆرمی رۆژهەلاتی نێوان میللەتانی ناوچەکە ناوزەدکراون،گەرچی لەمێژووی نزیکدا تورکەکان دەستپێشخەر بووبن لە دانان وگرنگی پێدانیان،بەڵام دواتر لە دەرئەنجام بوون بە بەشێك لە کلتووری موزیکی رۆژهەلات و میللەتانی دیکەو جیهانی عەرەبی و ئیسلامی، بۆیە ئەودانراوانە رۆڵ وجێپەنجەیان دیارە لەجۆرێك لە سەپاندنی هەژموون و تایبەتمەندی خۆیان بە سەر کۆی گشتی موزیکی رۆژهەلاتی ئەوناوچەیەو، زۆرینەی ئامێرو ئامێرژەنە رۆژهەلاتیەکان کەو توونەتە ژێر کاریگەری هەژموونی ئەو فۆرم و قالبانەی ئەو قۆناغەوە. عودو عود ژەنەکانیش لەو چوار چێوەیە خولاونەتەوە لە و قۆناغەدا.

توێژەرو موزیك ژەنی میسری لەتوێژینەوەیەکدا بە ناوی(هونەری عود لە سەدەی بووژانەوە لە ژێر رۆشنای تۆماری دەنگدا) ئەو بۆچوونە پشت راست دەکاتەوە، کە دیارە وڵاتی میسر لە هەردوو سەدەی نۆزدەهەم سەرتاکانی سەدەی بیست پێشەنگی بوژانەوەو پێشوە چوونی هونەرو ئەدەب بووە لە جیهانی ئیسلامیدا)[١].

١- تۆماری تەختی ئۆدیۆن کە لە ساڵی ١٩٠٤ بۆ کۆمەڵەیەك لە بە شارفی تورکی و میسری ئەنجامدراوە، بە کۆنترین نموونەی میسری هەژمار دەکرێت بۆ تاك ژەنی و هونەری ئامێری عود .

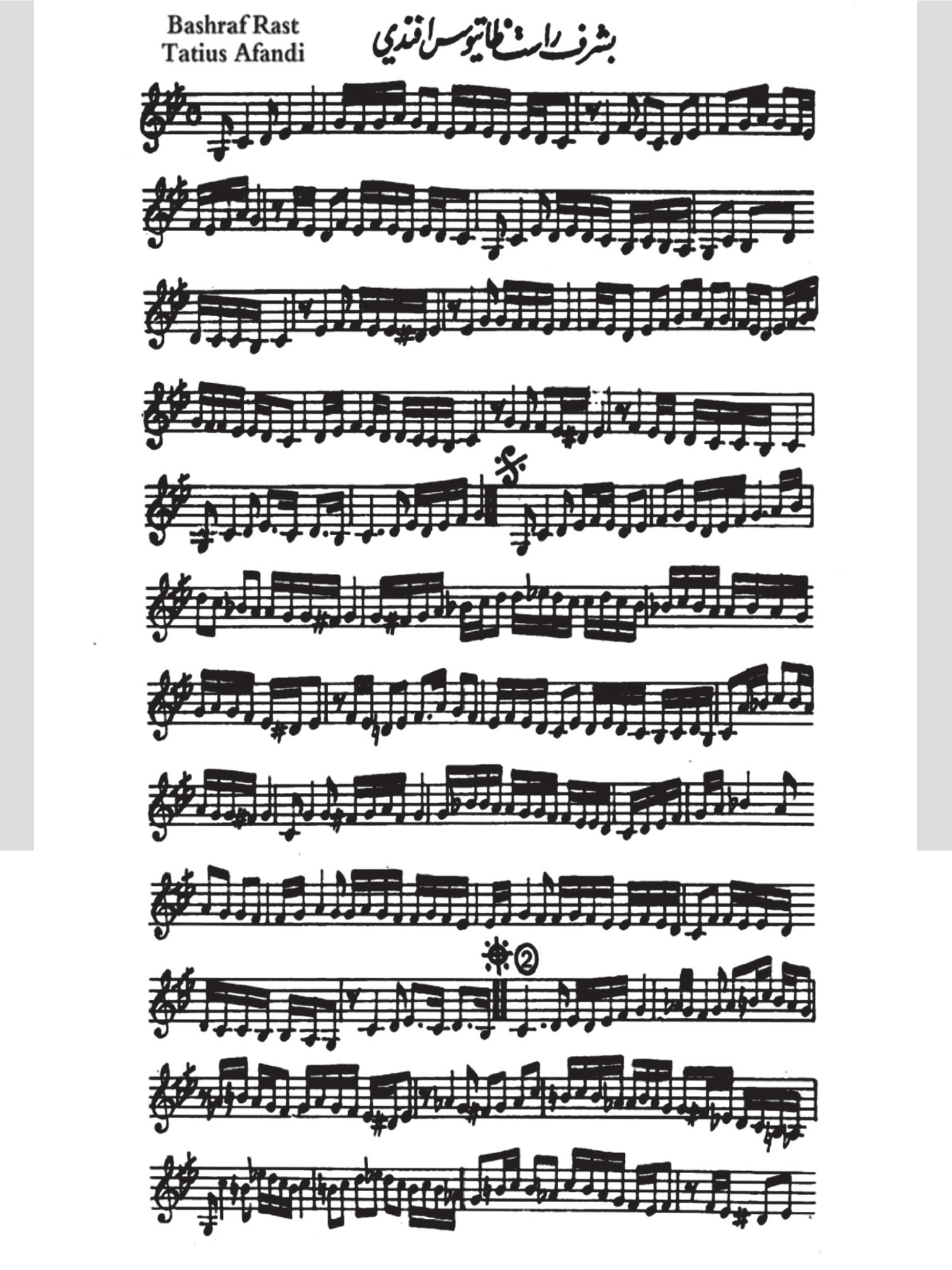

نموونەی ژمارە (١): ئەو بەشرەفە یەکێکە لە موزیکە زۆر باوەکانی موزیکی رۆژهەلاتی و لەلایەن کەمانجە ژەنی ئەرمەنی (تاتیوس ئەفەندی)یەوە دانراوە،کەئاوازدانەری ناوداری عوسمانی ناسراوە .ئەوبەشرەفەلە سەرمەقامی رۆژهەلاتی (راست)لەسەر پلەی سۆل دانراوەبەئیقاعی چوارچوار،لەخانەی یەکەم و تەسلیم و خانەی دووەم و سێیەم وچوارەم، پێکهاتووە،لە خانەی چوارم ئیقاع دەگۆرێت بۆ شەش هەشت،بەلام ئەوەی لێرە بلاوکراوەتەوە تەواوی نۆتەکە نییەخانەی سێیەم وچوارەم لەلاپەرەی دووەمی نۆتەکەدایە لەگەل تەواکاری خانەی دووەم .

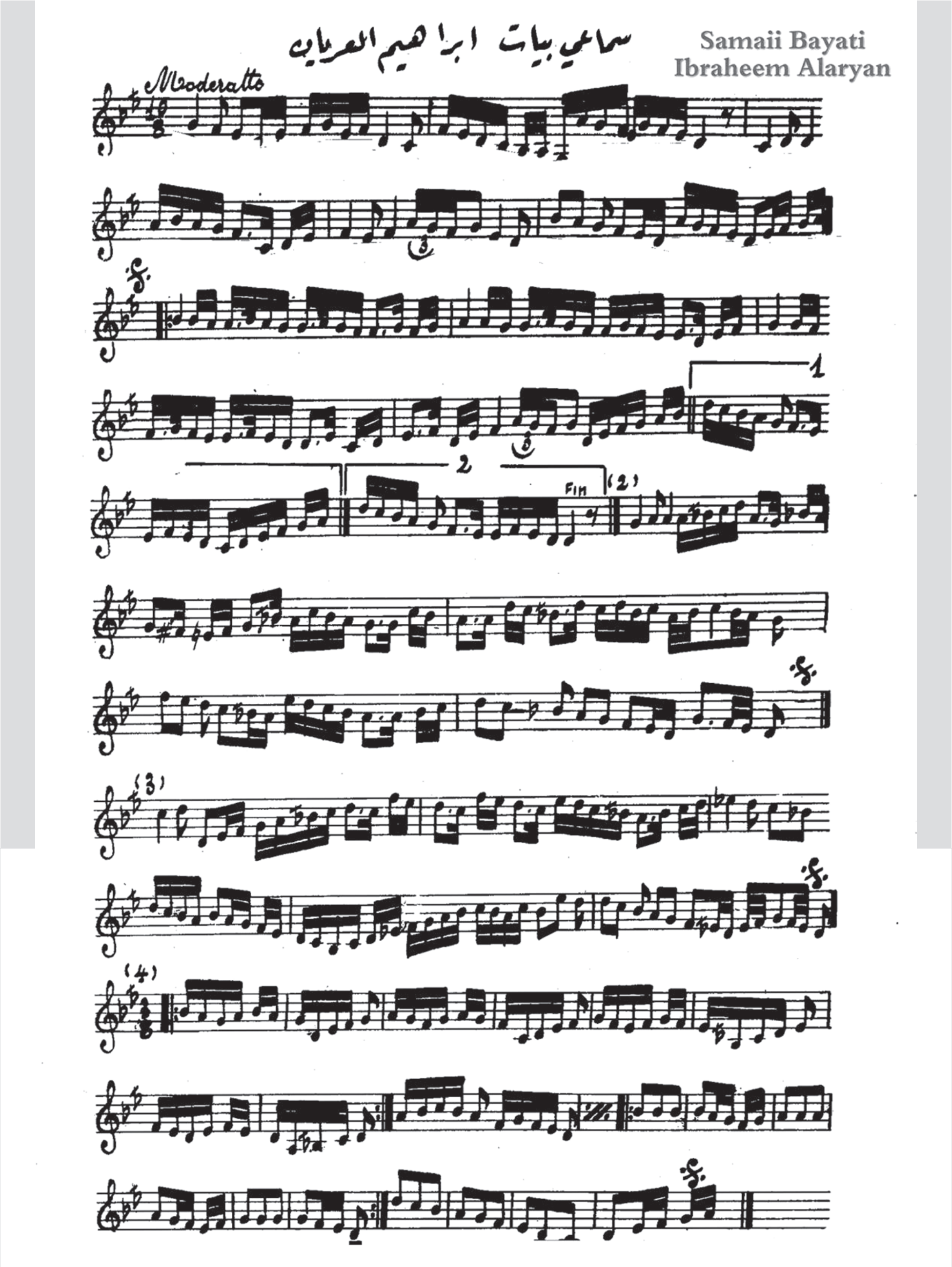

نموونەی ژمارە (٢): ئیبراهیم ئەحمەد یوسف،ناسراو بە عوریان (١٨٩٢-١٩٥٣)لە قاهیرە لەدایك بووە خاوەنی ژمارەیەك موزیكی بەناوبانگە،كە یەكێكیان سەماعی بە یاتە.ئەو سەماعی یەلە سەر (بەیات رێ)دانراوەو هەموو مەرج و بنەماكانی فۆرمی سەماعی تێدا بەرجەستە كراوە، وەك ئیقاعی دە لە سەرهەشت،خانەی یەكەم و تەسلیم و خانەی دووەم و سێیەم و چوارەم و گۆرانكاری لە ئیقاعی خانەی چوارەم .

جگە لە خانەی چوارەم هەموو خانەکان رستە موزیکیەکانیان لە پێنج بار پێکهاتووە،خانەی یەکەم تەسلیم لە چوارچێوەی تەقلیدیبەیات دەخولێتەوەئەگەرچی چواردەنگی رەگەزی یەکەمی تێپەراندووە،لەخانەی دووەم لەدووباری سەرەتاگۆرانکاری ودینامیکیەتی سەرچوون بۆرەگەزی دووەم و دروستکردنی رەگەزی راست لەسەرپلەی سۆل دروست دەبێت،لەکۆتای ئەو خانەیە جاری دووەم لەسەر پلەی سەرەکی دەوەستێت،لەخانەی سێیەم بە پلە دەنگی موحەیەرو هەستیاری پەیژەکە دەپەرێتەوە پلەی هەشتەم و وەلامی تۆنیك بە چەند ووردەجوانکاری دووبارە لەسەرپلەی سەرەکی لەنگەر دەگرێت، خانەی چوارەم و کۆتایی بە گۆرانکاری لە ئیقاع بۆ شەش هەشت وگەرانەوە بۆ تەسلیم و کۆتایی بە سەماعیەکە دێت .

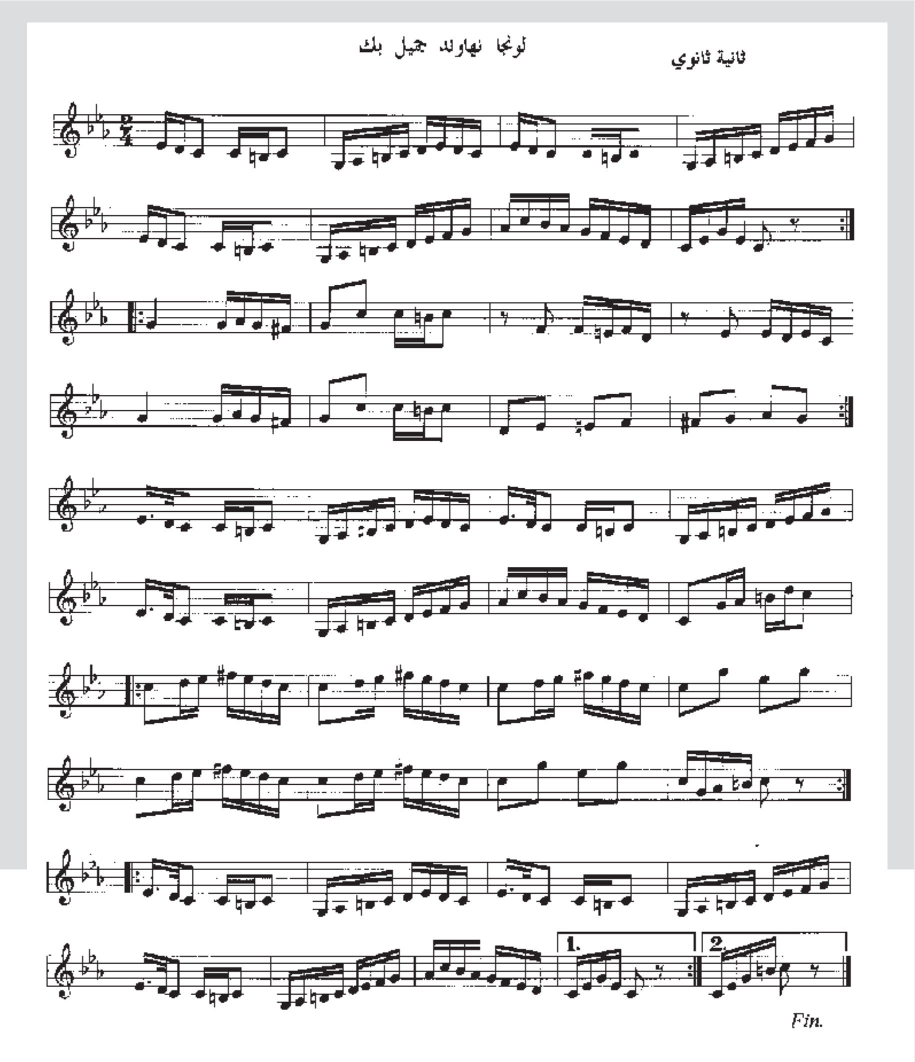

نموونـەی ژمـار(٣): لونـکا نەهاوەنـد: ئەودانـراوی موزیـك ژەنـی نـاوداری بەرەگەزتـورك جەمیـل بیـك تەمبوریـە، زاراوەی لۆنـگا سـەرچاوەی وشـەکە لـە ناوچـەی بەلقانـەوە هاتـووە بـە مانـای مویکـی سـەماکردن دێت . ئـەو لۆنگایـە لەلایـەن موزیـك ژەنـی میسـری عەبدولحلیم نویـرە نووسـراوەتەوە، ئیقاعەکـەی دوو لەسـەر چـوارە لـە سـەر مەقامـی نەهاوەنـد دۆیـە . ئـەو لۆنگایـە بیشـەکی نییـەو تەنیـا تەسـلیم و خانەیـە،بـەو مانایـەی تەسـلیم پاشـان خانـەی یەکـم تەسـلیم خانـەی دووم تەسـلیم و کۆتایـی .

شەریف محیەدین حەیدەر (١٨٩٢-١٩٦٧)
پێشەنگی قوتابخانەی عود لە عێراق

هونەرمەندو نووسەری عێراقی دکتۆر(حبیب ظاهرعباس) لە کتێبی (شەریف محی الدین حەیدەرو قوتابیەکانی)باس لەکۆمەڵێك زانیاری وورد دەکات سەبارەت بە هاتنی ئەو هونەرمەندە بۆ عێراق و کارکردنی لە بەشی موزیکی پەیمانگای هونەرەجوانەکان و، شێوازی وەرگرتنی قوتابیان و دەوامکردن وژیاننامەو سەرەتاکانی ژیانی هونەریی و باری خێزانی، دوایین سەفەرو تارۆژی کۆچکردنی (١٩٦٧/٩/١٣) لەگەڵ خستنە رووی کۆمەڵێك لە دانراوەکانی ئەو هونەرمەندە ناودارەی ئامێری عود. دواتر ژیاننامە وکۆمەڵێك دانراوەی عودی هەریەك لەقوتابی و ژەنیارە ناودارەکانی ئەو هونەرمەندەی لەکتێبەکەدا خستۆتە روو کە هەریەك لە (جەمیل بەشیر، مونیر بەشیر، سەلمان شوکر، غانم حداد،عادل ئەمین خاکی) ین .

نووسەر لەو کتێبەدا ئاماژەی بە شێوازی ژەنین و توانی هەریەك لەو قوتابیانەکردووە و،تیشکی خستۆتە سەر تایبەتمەندیەکانیان.لە ژێر ناونیشان و پەرەگرافێکی تایبەت بە تایبەتمەندیەکانی قوتابخانەی (شەریف محیەدین)دا، بەچەند خالێك گرنگترین تایبەتمەندی و لایەنە گەشەکانی قوتابخانەکەی لەچەندخاڵێکدا چڕکردۆتەوە،بەباشی دەزانین لێرەدا ئاماژە بە گرنگترین ئەو خاڵانە بکەین :

١- دوباتیکردەوە کە ئامێری عود دەتوانێت رۆلێکی گەورەو کاریگەر ببینێ لە گوزارشتی هونەری قوولأ،چ بەتەنیا،چ هاوشان لەگەڵ گروپی ئۆرکسترا.

٢- کارکردن لەسەر ئەوەی کە ژەنیاری عود لە توانایدا هەبێت بە تاکژەنی و ئیرتجالکردن و تەقسیم سنووری تەرەب وچێژ،تێپەرێنیت وبگات بە ئاسۆی بڵندی گوزارشتکردن .

٣- گۆڕانکاری لە شێوەی دۆزانی عود وجێگیرکردنی هەندێك تایبەتمەندی بەکارهێنانی ریشەو خوێندنەوەی کاتەکانی نوارو کرۆش و دەبل کرۆش و، گرنگیپێدانی زیاد بەلایەنی کرداری و راهێنان لەبری لایەنی تیۆری.

٤- خۆ بەدوورگرتن لە دانراوە گۆرانی ئامێزەکان و، پشت بەستن بەپرۆگرامکردنی ئەو سەماعی و پارچە موزیکە تەکنیك و ئاست بەرزانەی کەهونەرمەند شەریف محیەدین نووسیبووی.

عود ژەنە ناودارەکانی ئەو قوتابخانەیە بوون بە ناوی دیار لە گۆرەپانی موزیکی عێراقی و ناوچەکە، سەرەرای جیاوازی نێوانیان بەڵام بە گشتی لەنێوئەو قۆناغەدا چەند ژەنیارێك بە بەرهەمەکانیان و شێوازی تایبەتیان بوون بە نموونەو درێژە پێدەری قوتابخانەی عود ژەنین لە عێراق .دیارترینیان جەمیل بە شیر بوو کە لە پاڵ شاکارەکانی لە دوای خۆییدا (میتۆدێکی) فێرکاری بۆ پێنج قۆناغی قوتابیانی عود لە پەیمانگاکانی هونەرە جوانەکان بە چاپ گەیاند، کە لە زۆر شوێن تاکو ئەمرۆ وەك یەکێك لە سەرچاوە گرنگەکان پشتی پێ دەبەسترێت .

نموونەکانی (٤، ٥، ٦) ئاماژەو ئاوێنەی قۆناغی دووەمی قوتابخانەی شەریف محی الدین و بەشێك لە قوتابییەکانیەتی،کە لەدوای هاتنی بۆبەغدا لە گەڵ دەستپێکی کردنەوەی پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی بەغدا دەستپێدەکات .

نموونەی ژمارە (٧) تایبەتە بە موزیکی (چوارینەی عود) ئاماژەیە بۆ گروپ و شێوازێکی جیاواز لە مامەڵە کردن وشێوازێکی تازە ی دانان و ژەنینی ئامێری عود لە عێراق لەلایەن عود ژەنی بە توانای عێراق (سالم عبدالکریم).

ئەو عود ژەنەی عێراق ئەگەرچی لەسەر قوتابخانەی شەریف محی الدین هەژمار ناکرێت، لەحەفتاکان و هەشتاکانی سەدەی بیست توانی بە فۆرم و شێوازێکی جیاواز دەرکەوێت و کۆمەڵێك شاکاری هونەری بەرزی بۆ ئامێری (چوار عود) نووسیوەتەوە، ناوبراو خاوەن لە دوو توێی دووبەرگدا کۆمەڵێك راهێنان و دیراسەی زانستی بۆ ئامێری عود بەچاپیگەیاندووە. شایانە وتنە (سالم عەبدولکەریم) قوتابی موزیکژەن وعود ژەنی ناودار (روحی خەماش)ە کە بەرەگزخەڵکی فەلەستینیە.

نموونەکانی (٨،٩) ئاماژەن بۆنەوەی سێیەم لە ناوە دیارەکانی عود ژەنیین لە هەشتاو نەوە دەکانی سەدەی بیست و یەك لە عێراقدا،کە لە لایەن هەریەك لە خالد محمد علی و نەصیر شەممە نووسراوە ئەگەرچی ئەودووعودژەنە لەیەك ماوەیزەمەنی دەرکەوتوون لەعێراق،بەلام لەووردەکاری شێوازی ژەنیین وکارکردنیان بۆکارەهونەریەکانیان هەست دەکەیت دوو ئاراستەی جیاوازن.

لەلایەکی دیکەوە بە هۆکاری ئەوەی بابەتی شرۆڤەکاری و بەراورد کردن وخستنە رووی جیاوازی و تایبەتمەندیەکانی میتۆدەکانی فێرکاری (عود) بابەتێکی دیکەی سەربەخۆیەو پێویستی بەتوێژینەوەو بەدواداچوونی هەمەلایە نەوقووڵ هەیە، بۆیە بەباشمانزانیوە لەو بەشەدا تەنیا چەند نموونەیەکی ناومیتۆدو راهێنانەکانی فێرکاری بخەینەروو، کەلەلایەن هەریەك لە (شەریف محیەدین، جەمیل بەشیر، سالم عەبدوالکەریم، نەصیر شممە،حاجی موعتەز،شەربل روحانە، ئامانج غازی) دانراون.

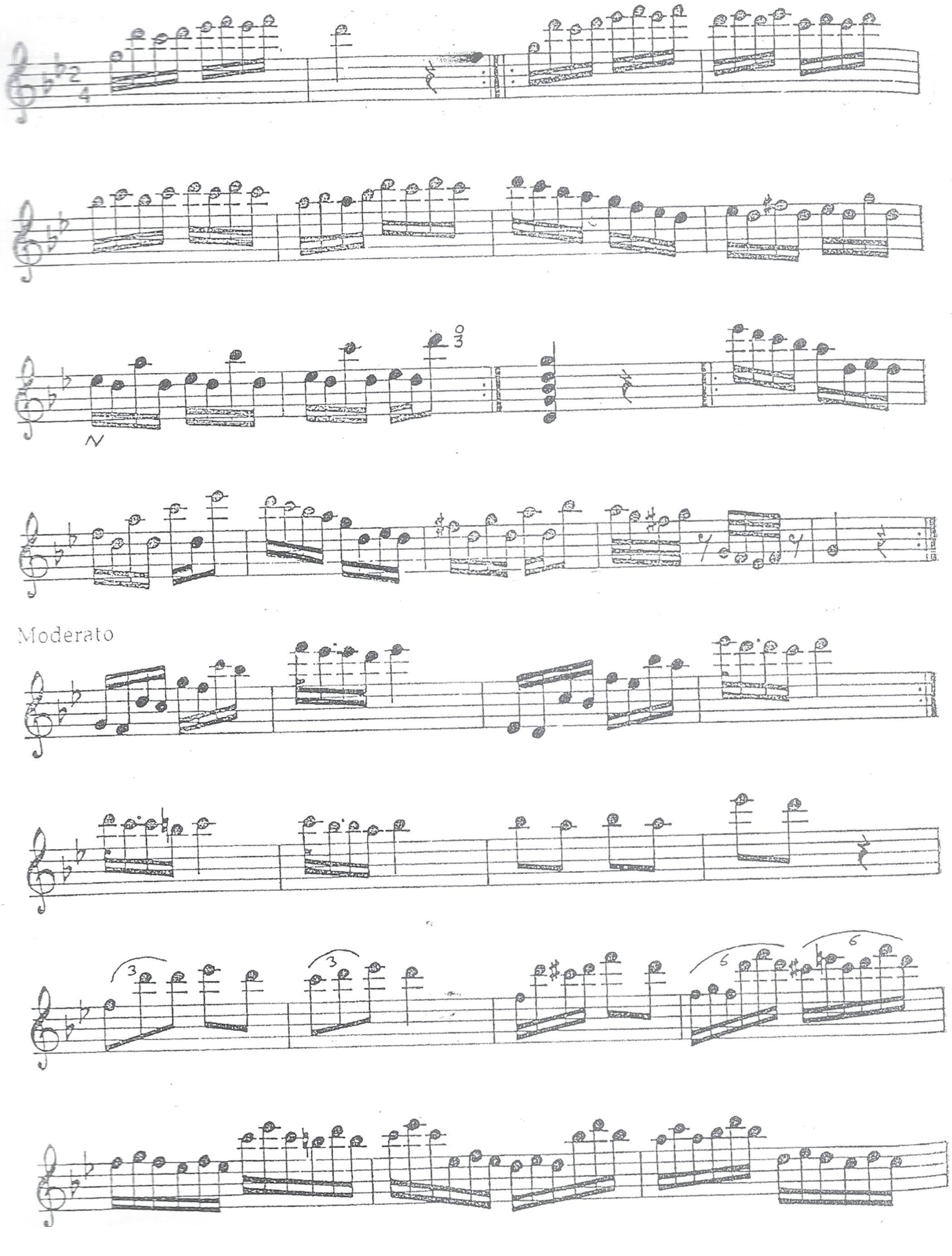
Moderato

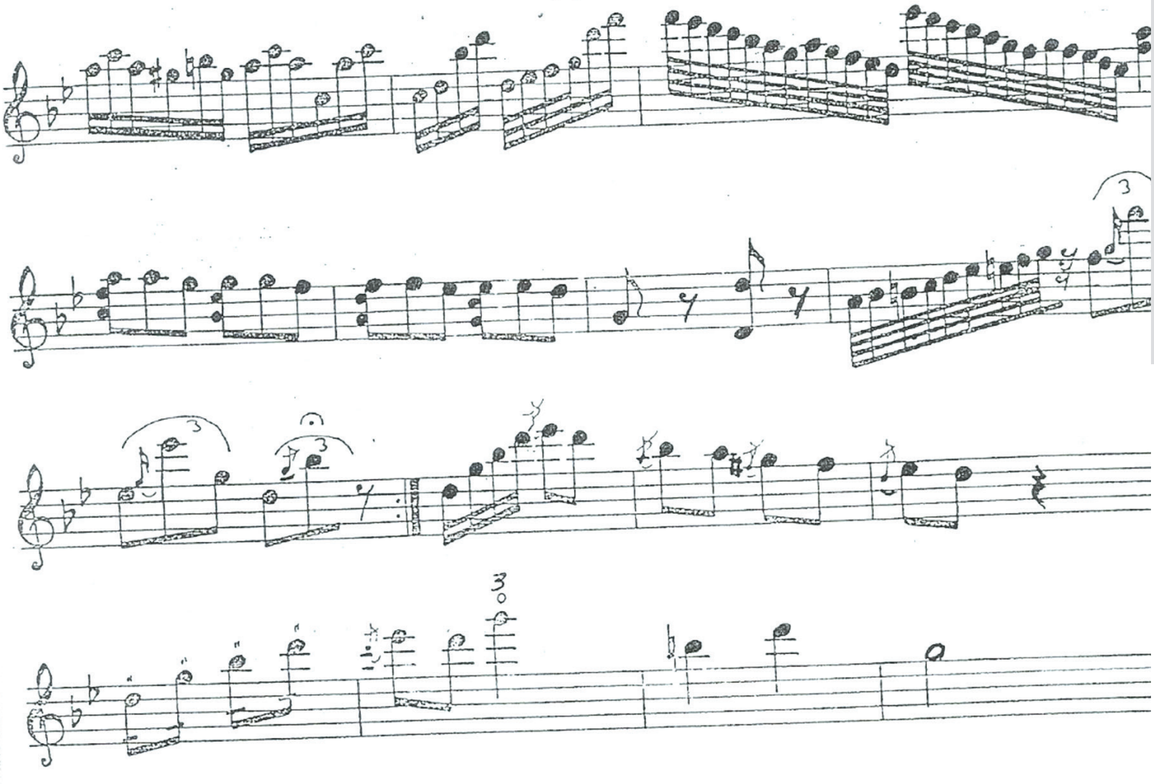

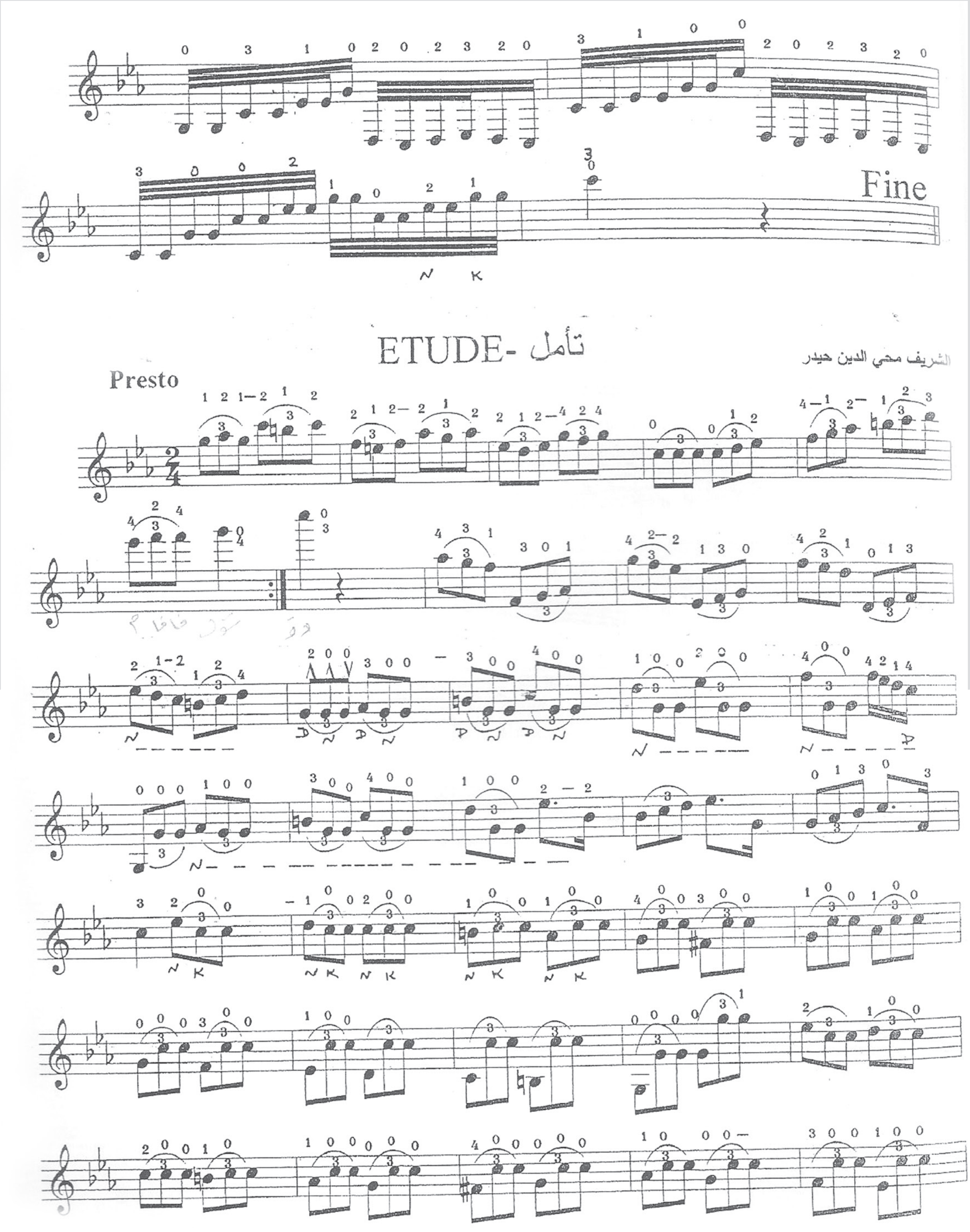

نموونە(٢) لە راهێنان و ئیدۆتەکانی شەریف محی الدین

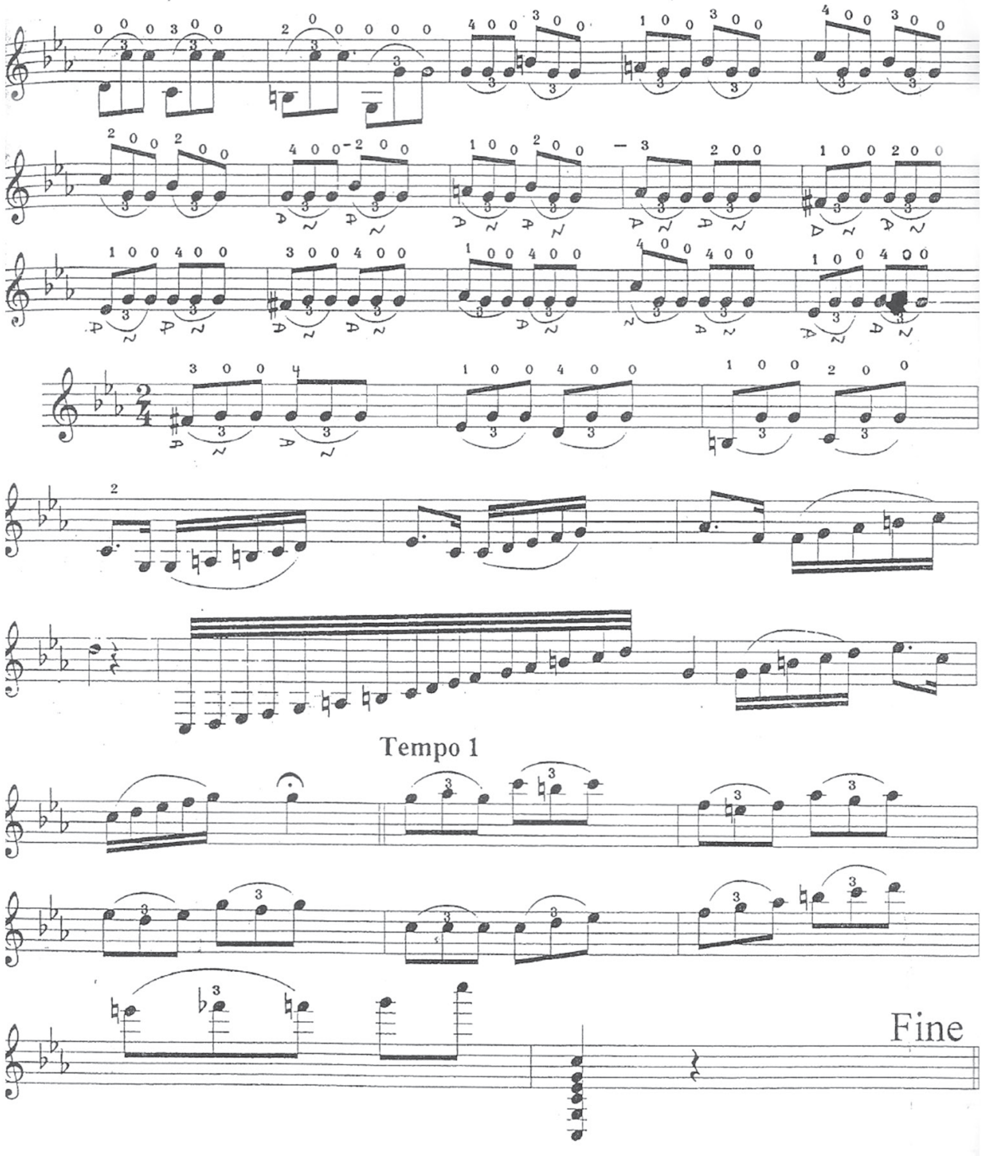

مثال : البار رقم (37) أنت مخير في عزفه بأحدى الطريقتين (1) او (2) .

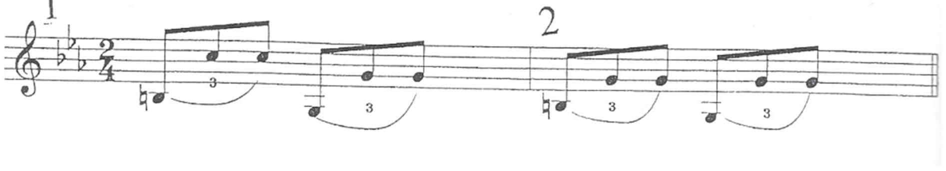

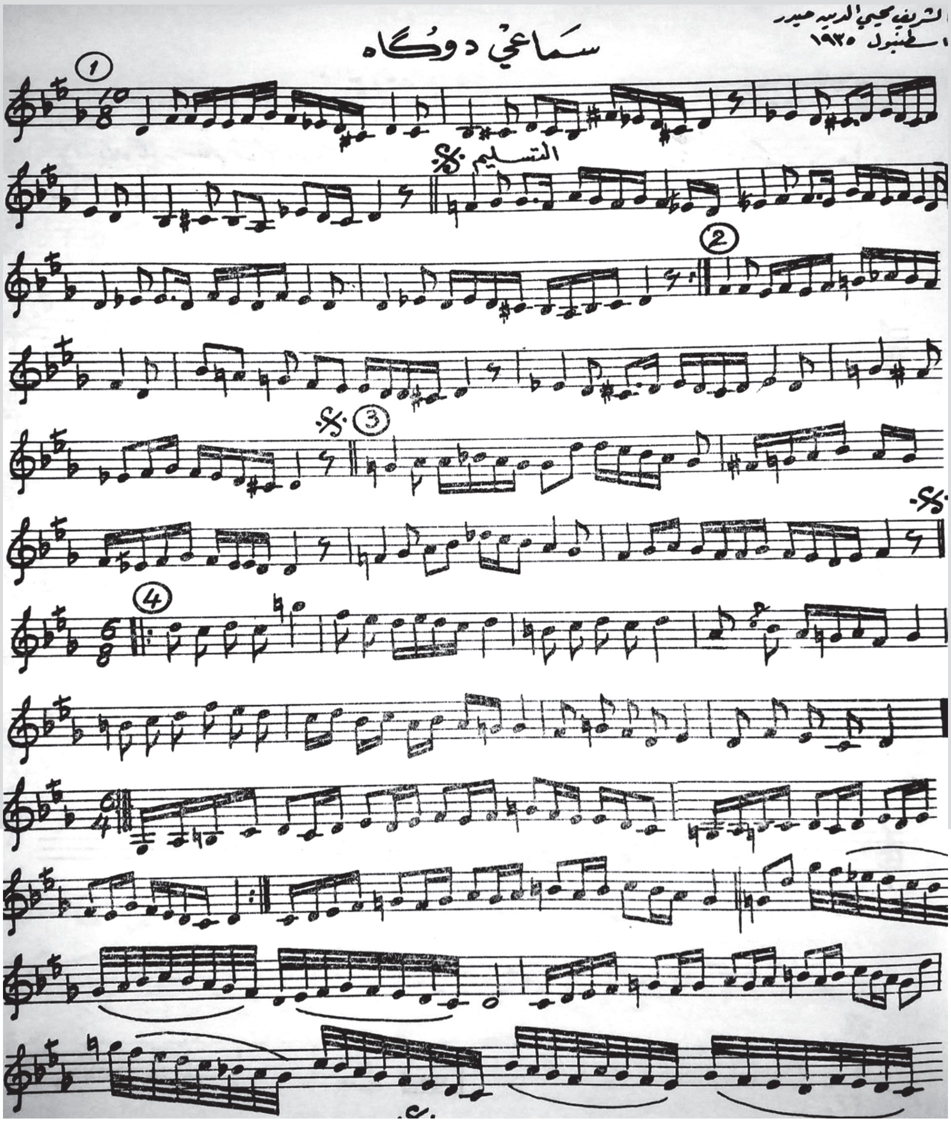

نموونەی ژمارە (٤): یەکێك لە دانراوەکانی شەریف محی الدین، سەماعی (نەهاوەند) لەسەر پلەی دۆیە، ئەو سەماعیە هەموو ڕێساکانی سەماعی تیادا پەیرەوکراوە،وەك دیارە لە عێراق نووسراوە لە سالی ١٩٤٠، بە بەراوورد لە گەل زۆربەی دانراوەکانی شەریف محی الدین سادەو ساکاری پێوە دیارەو کەمتر تەکنیك بەکارهاتووەو لەسنوورێکی دیاریکراوی میانە دەنگیەکانی پەیژەی نەهاوەند دۆ دەخولێتەوە، خانەی چوارەمیش ئیقاعی ٦/٤ بەکار هاتووە ..

Second year etudes & pieces

تمارين السنة الثانية ومقطوعاتها الموسيقية

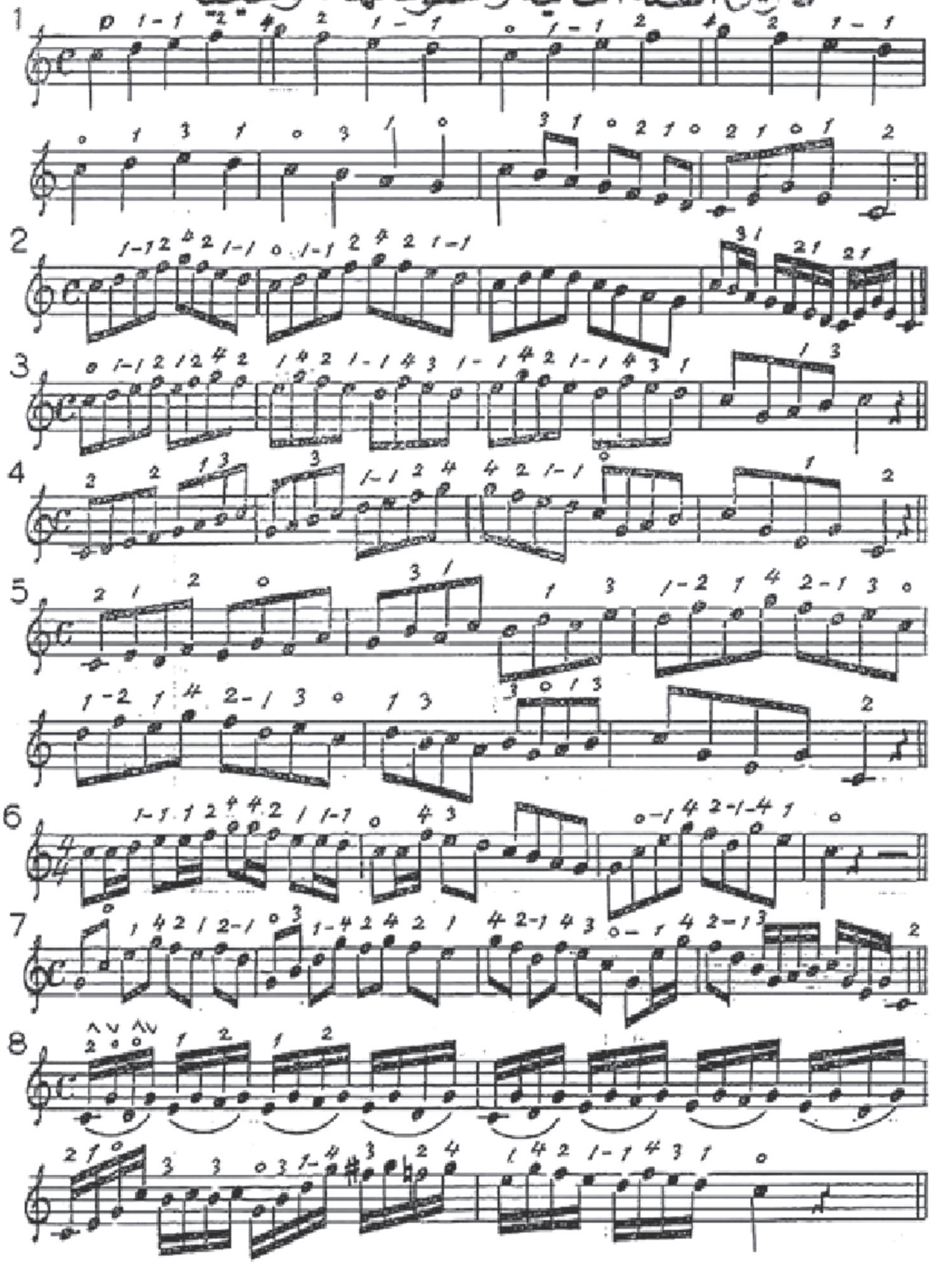

نموونە (١) لە راهێنانەکانی میتۆدی فێرکاری عود(جەمیل بەشیر)

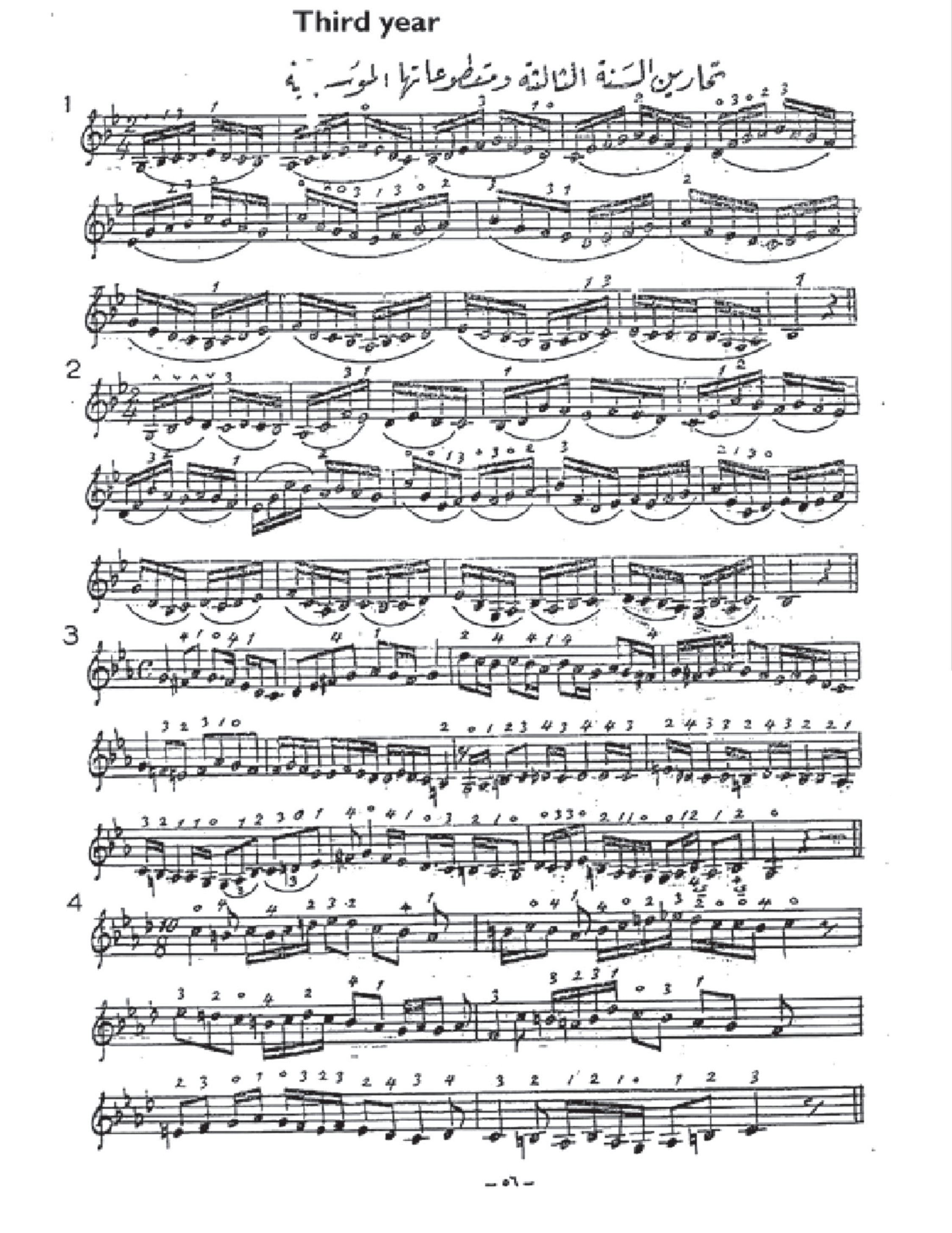

نموونە(٢) لە ڕاهێنانەکانی میتۆدی فێرکاری عود(جەمیل بەشیر)

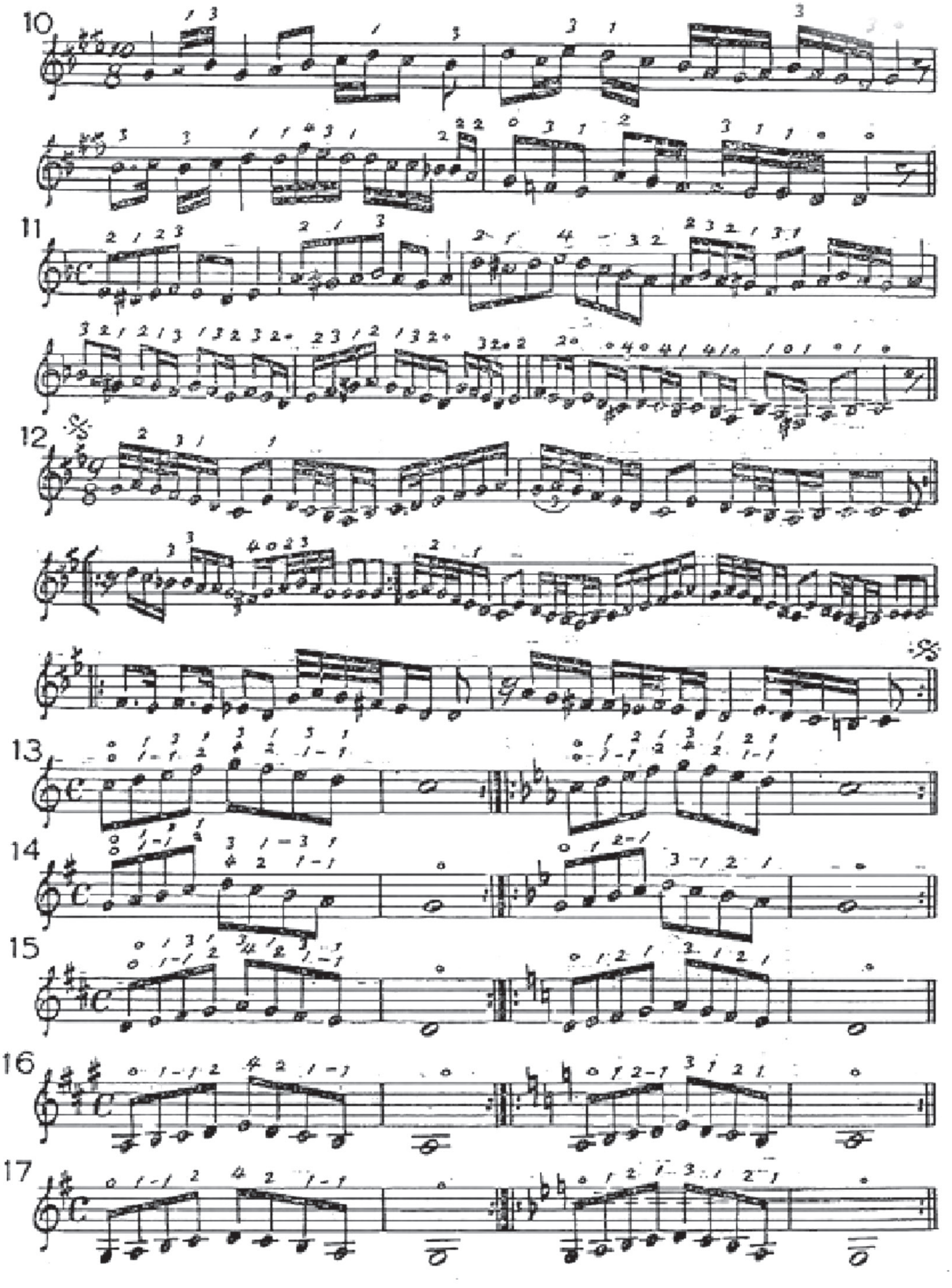

نموونە (٣) لە ڕاهێنانەکانی میتۆدی فێرکاری عود (جەمیل بەشیر)

سه ماعی نه هاوەند

جـەمیل بەشیر

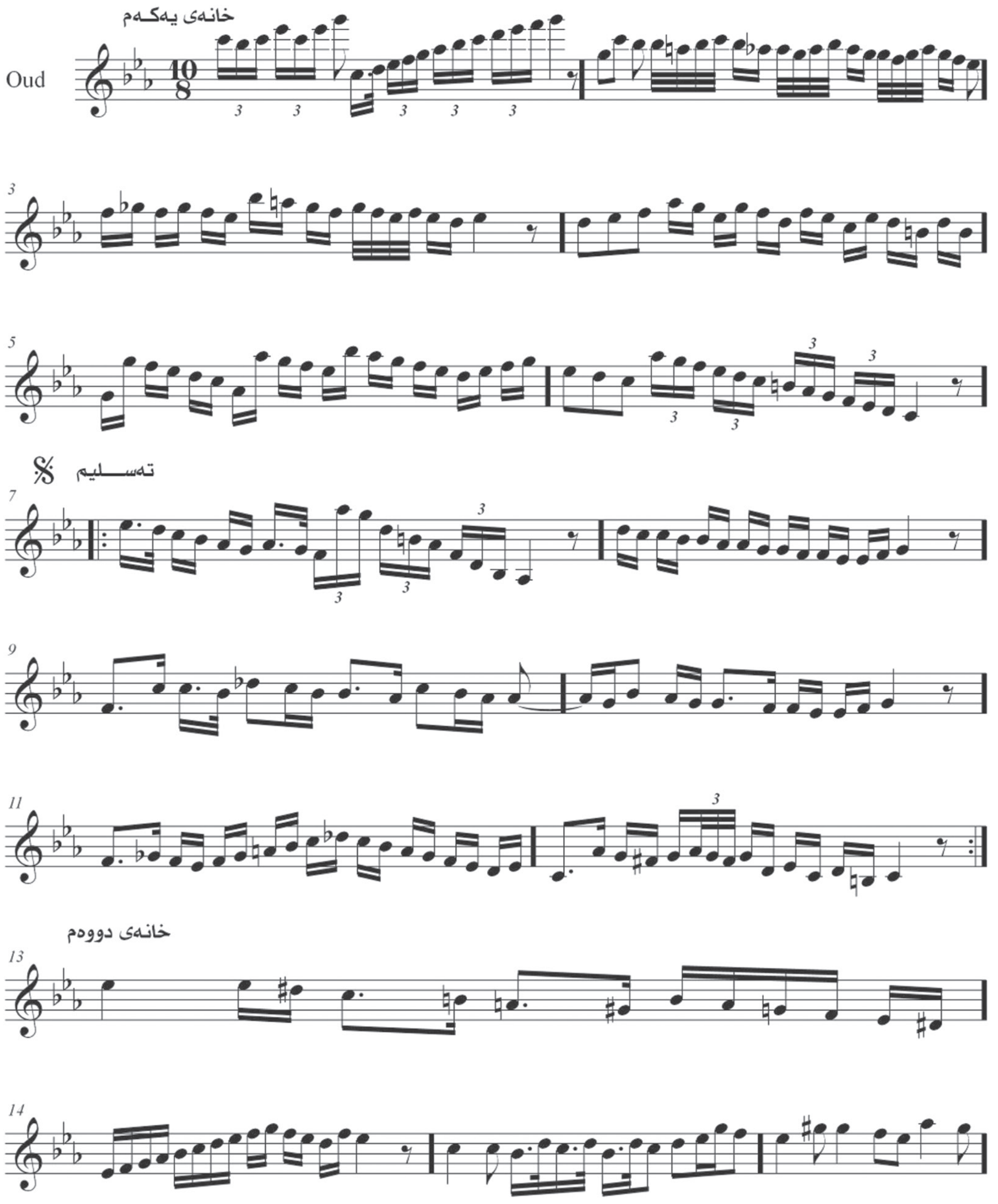

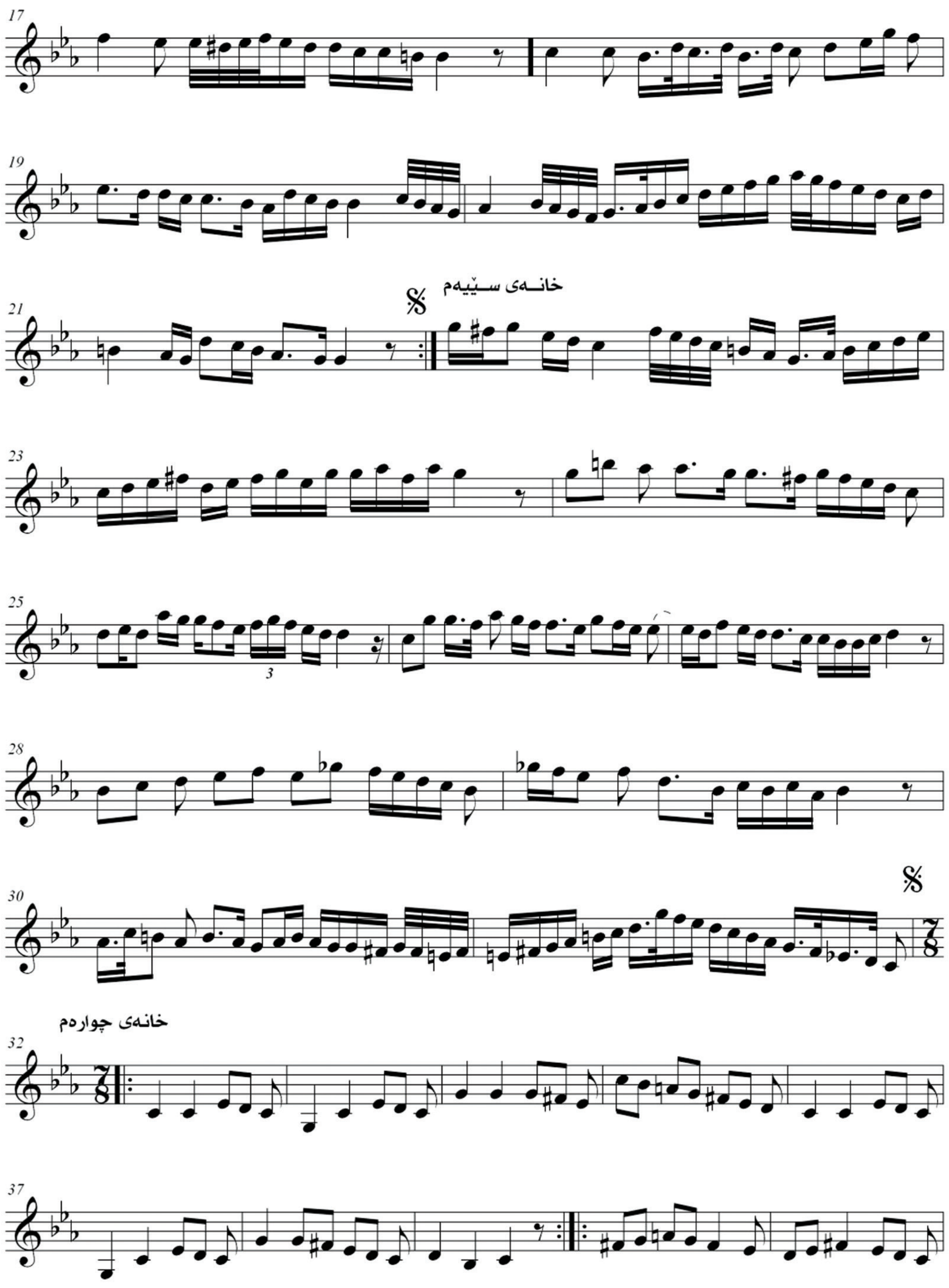
خانەی سێیەم
خانەی چوارەم

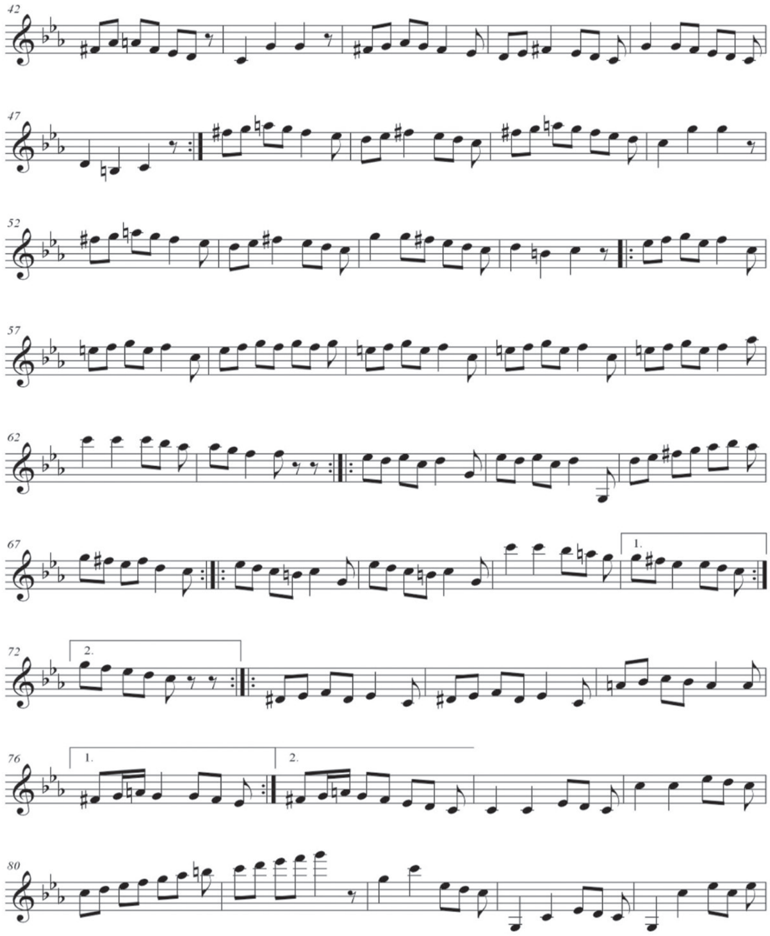

نموونەی ژمارە(٥): جەمیل بەشیر لە هەمان مەقام و پلەی دەنگی مامۆستاکەی سەماعیەکی پڕلە تەکنیکی بەرزو میانەیەکی بەرفراوانی دەنگیی بەکارهێناوەو،ئەو سەماعیە ی جەمیل بەشیر یەکێکە لە شاکارە جوانەکانی موزیکی رۆژهەلاتی،سەرباری ئەوەی گشت رێساکانی سەماعی بەرجەستە کردووە،هەست دەکەیت خانە دوای خانە و تەنانەت لە خودی یەك خانەشدا گۆرانکاری و هەمەرەنگییەکی جوانی پڕلە جوولە دەبیستین،دواجارلە خانەی چوارەمدا ئیقاعی(٧/٨)بەکارهێناوەو کە گونجاندنێکی هونەریی جوانتری داوە بە کۆی گشتی سەماعیەکە کە وەك دیارە زۆر دەبل کرۆش تربل کرۆش بوونە بە هێمای جیاکردنەوەی ئەو سەماعیە لە وانی تر.

https://arabic.oudmigrations.com

لەوماڵپەڕی کەئاماژەی پێدراوە بەناوی(هجرات العودOudmigrations) هاتووە(جەمیل بەشیردووساڵ پێش مردنی(١٩٧٧) لەگۆڤاری شەبەکەی لوبنانی وەك تەحدایەك رایگەیاند کە دیاریەکی بەنرخ پێشکەشی هەر بەهرەمەند دەکات ئەگەر بتوانێت ئەو سەماعی نەهاوەندە بژەنێت، وەك لەسەرچاوەکەدا هاتوو کەس نەچووە ئەو پێشبڕکێیەو کەسیش دیارەیەکەی وەرنەگرتووە).

قرر مجلس أساتذة معهد الفنون الجميلة بجلسته المنعقدةفى ١٤/١١/١٩٦٠ ، تدريس هذا الكتاب بأجزائه فى جميع صفوف معهد الفنون الجميلة ، وادخاله فى المدارس التى تحتاجاليه ، بموجب كتاب مديرية الشؤون الفنية العامة بوزارة المعارف ، المرقم ١٠٦٦٦ ، والمؤرخ فى ٦/٢/١٩٦١ .

العود

وطريقة تدريسه

لمؤلفه

جميل بشير

استاذ العود بمعهد الفنون الجميلة . بغداد

حقوق الطبع محفوظة للمؤلف

الجزء الأول ١/٤/١٩٦١

وەك لەسەرەوەی بەرگی بەشی یەکەمی میتۆدەکەدا هاتووە، ئەنجومەنی مامۆستایانی پەیمانگەی هونەرە جوانەکان لە بەرواری ١٩٦٠/١١/١٤ بڕیار دەدەن هەمووبەشەکانی وەك مەنهەج و پرۆگرام لە سەرجەم قۆناغەکانی پەیمانگەو شوێنەکانی تر بخوێندرێت .

سەرچاوە ماڵپەری (هجرات العود Oudmigrations).

سەماعی (حیجازکار کورد)

مــونیر بەشــیر

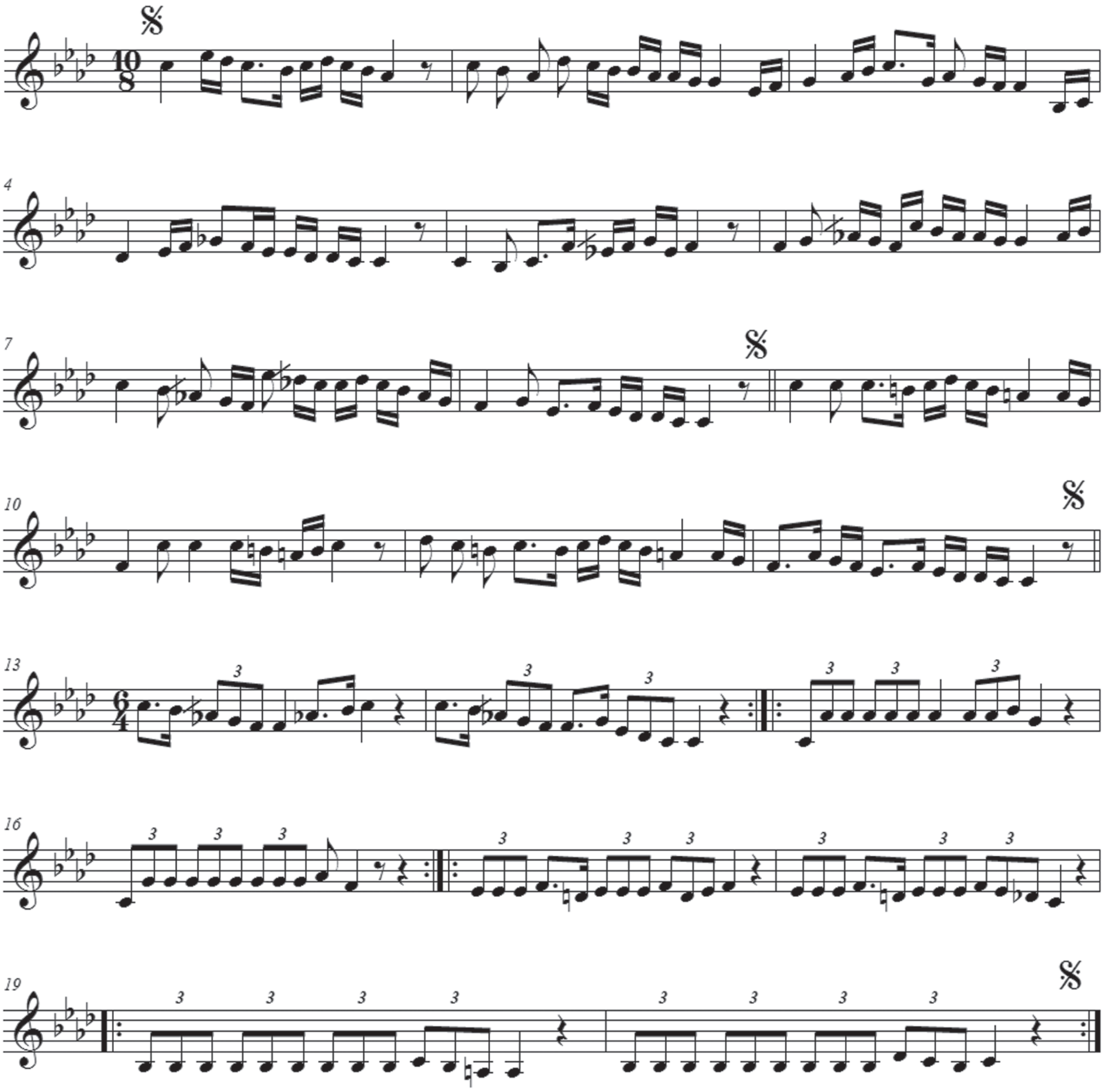

نموونەی ژمارە (٦): مونیربەشیر کە سەربەهەمان قوتابخانەی عودە لە عێراق و ناوێکی دیارە،بەوە ناسراوە کە زۆربەی کات ئیشی لەسەر گوزارشتی موزیکی و دەربرینی هەست و تەرەب کردۆتەوە،لە سەماعیە کە حیجازکارکوردە لە سەر پلەی دۆ مونیر بەشیر سەماعیەکی سادەو ساکارو دور لە تەکنیك و میانەی بەرزبەچەند رستەو گوارنکاری وورد بۆ سکیلی بەیات و ڕەست جوانکاری لە دارشتنی سەماعیەکەدا کردووە، بە ئیقاعی ٦/٤ خانەی کۆتایی سەماعیەکەی دارشتووە .

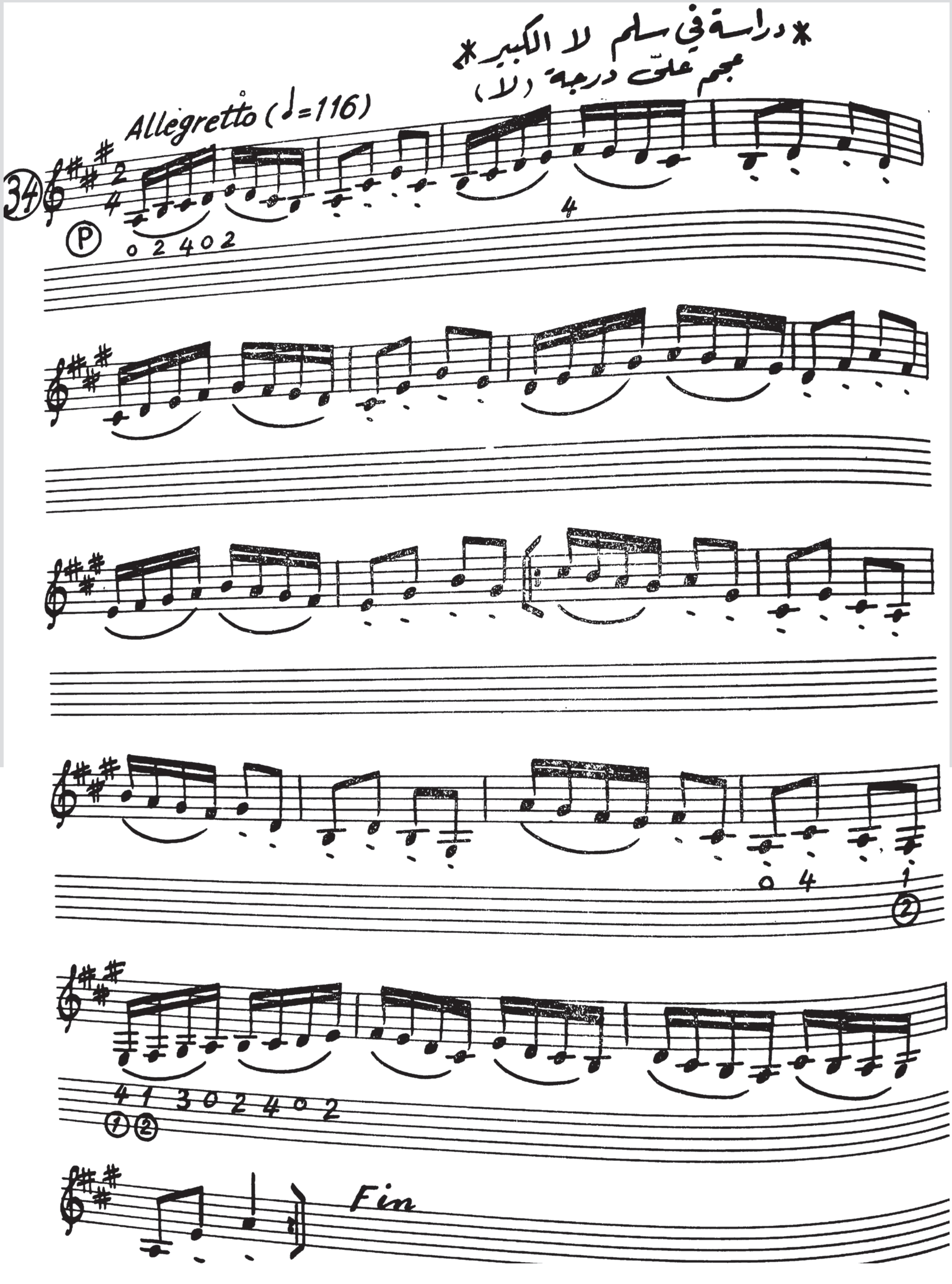

نموونەی ژمارە (١) لە میتۆدی فێرکاری عود (سالم عەبدولکەریم)

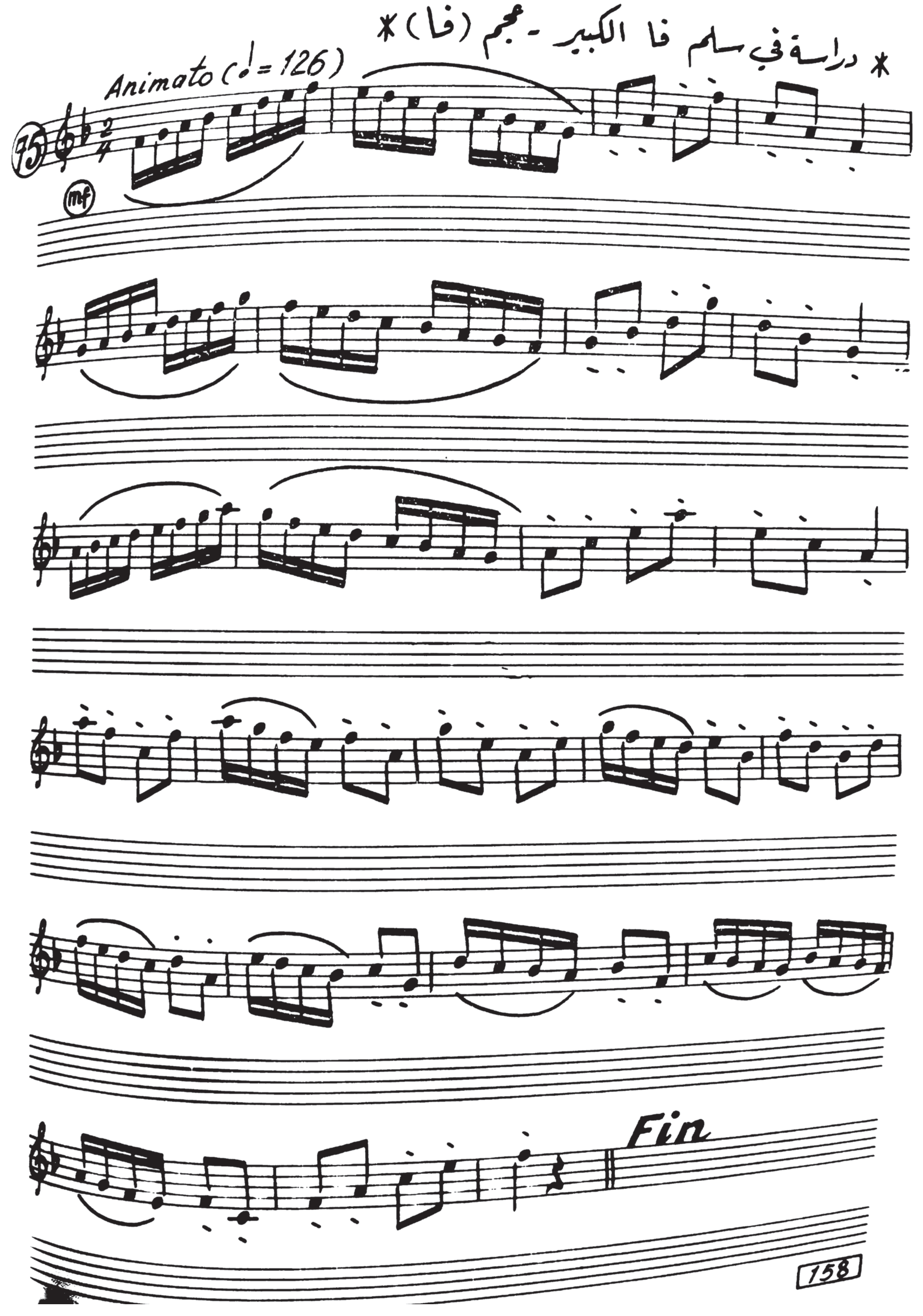

نموونەی ژمارە (٢) لە میتۆدی فێرکاری عود (سالم عەبدولکەریم)

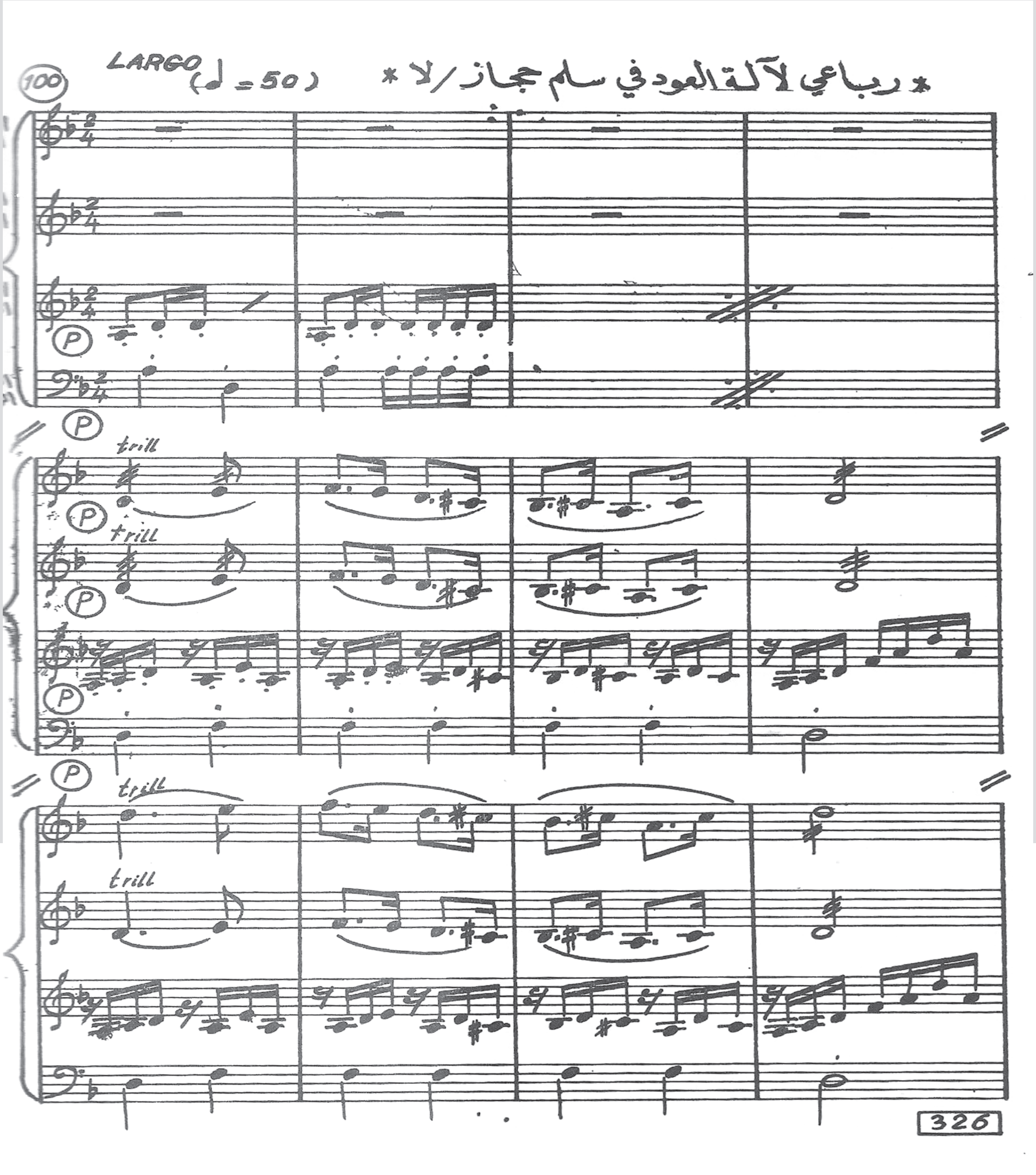

نموونەی ژمارە (٣) لە میتۆدی فێرکاری عود (سالم عەبدولکەریم)

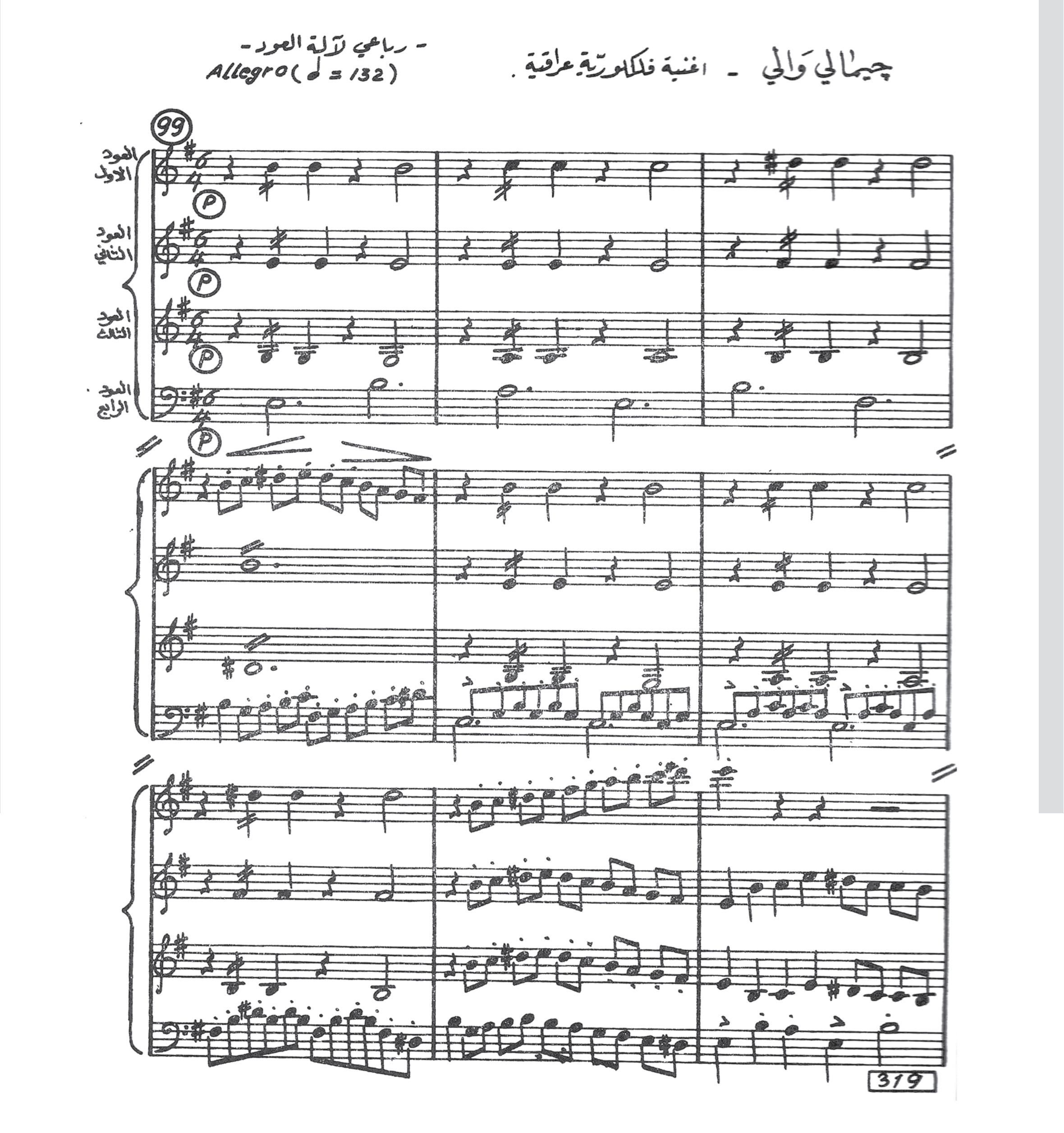

نموونەی ژمارە (٧): عودژەنی ناوداری عێراق سالم عبدالکریم کۆمەڵێك کاری هونەری تایبەت بەئامێری عود نووسیوەتەوە بەناوی چوارینەی عود،زۆربەی ئەو کارانە لەسەر میلۆدی و ئاوازە فۆلکلۆریەکان دارێژراوە. دەکرێت بلێین ئەو ئەزموونەی هونەرمەند بە بەراورد لەگەڵ ئەوانی تر ئەزموونێکە تازەیەو لاکردنەوەیەکی تازەیە لە گرنگیدان بە ئامێری عود وەدەربازکردن و گواستنەوەیەتی لەو ئەرکەی کە هەمیشە پێوەی ناسراوە لەنێوگروپە رۆژهەڵاتیەکان .

سالم عبدالكريم لەوكارەيدا كە بۆ چوارعود نووسراوە،موزیکەکەی لە سەر گۆرانیەکی فۆلکلۆری عێراقی بەناوی (جی مالی والی) دارشتووە، سەرەتای کارەکە تا کۆتایی ئیقاع ناگۆرێت و تاکۆتایی (٦/٤) ەبە خێرایی ((Allegro سکێلەکەش لە سەرەتا (می بچووکی هارمۆنییە)لەناوەڕاستی کارەکەدا سکێل دەگۆڕێت بۆ (فا ماینەر) .

PAZZLED STRINGS اوتــار حــائرة

خالـد محمـد علـى 1985

خانەی یەکەم

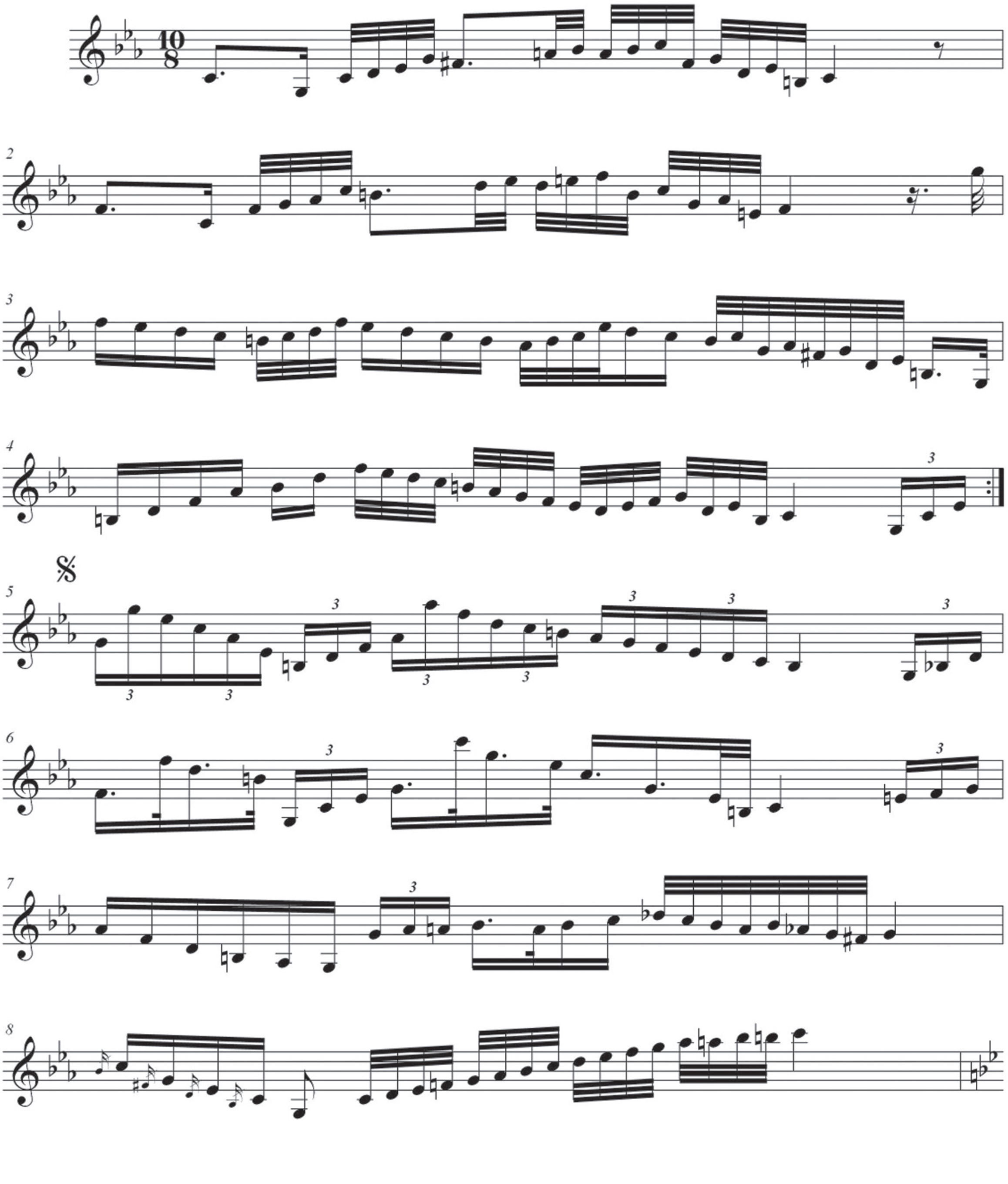

اوتـار حـائرة PAZZLED STRINGS

2

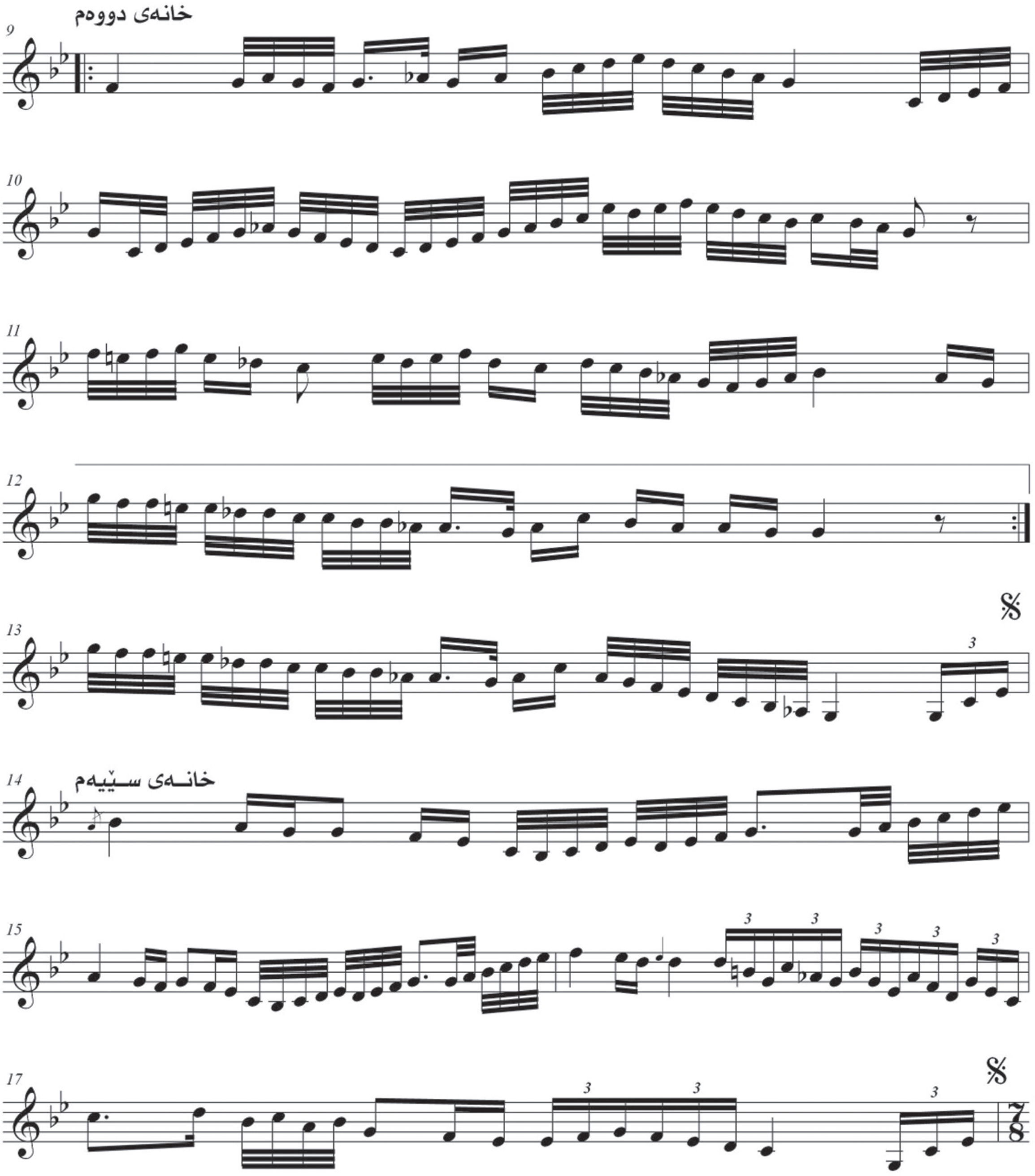

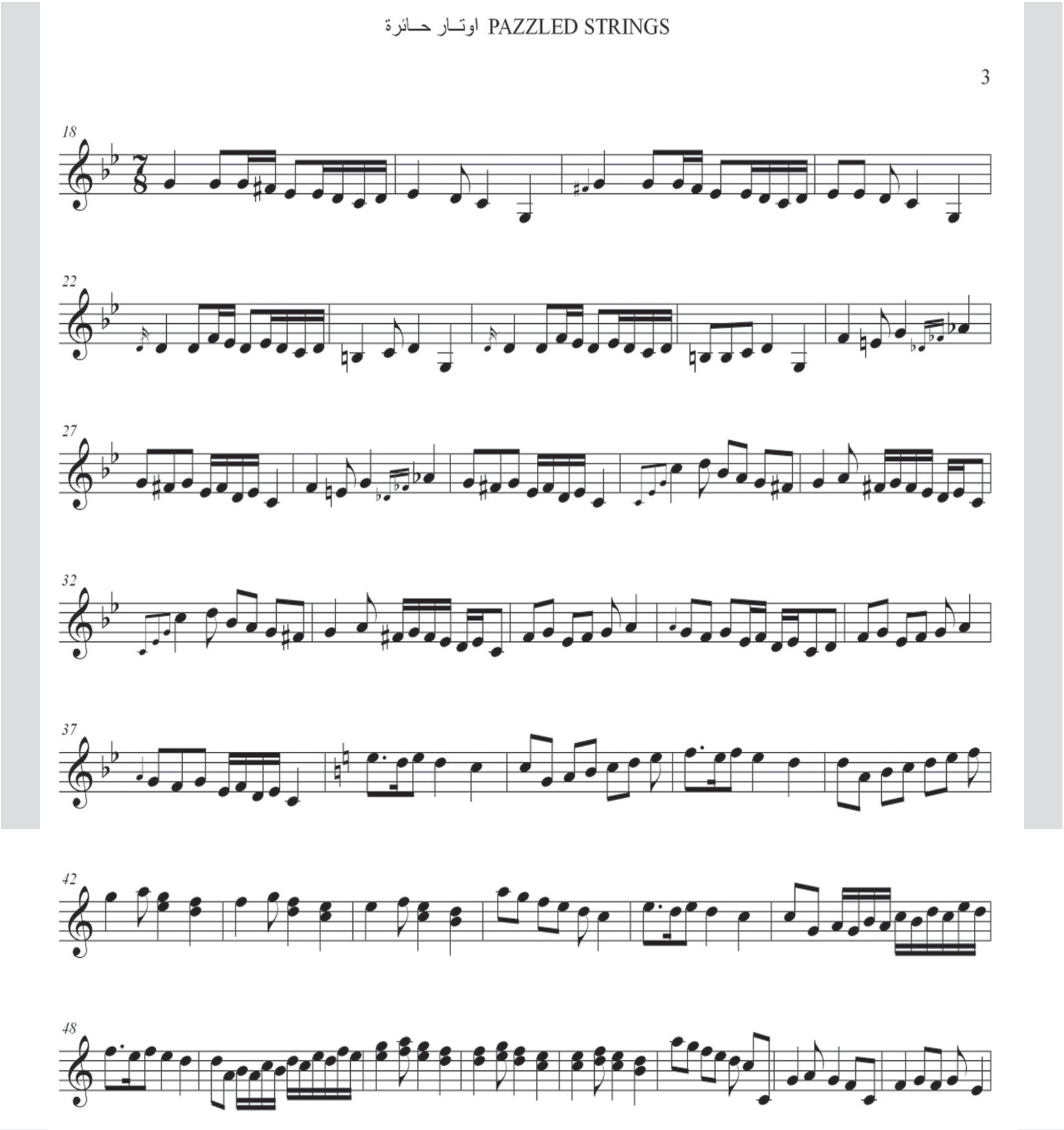

نموونەی ژمارە (٨): سەماعی(ژێیە راراکان) (الاوتارالحائرە) شاکارێکی هونەریی موزیك ژەنی بەتوانا (خالد محمد علی) یە ئەوسەماعیەش وەك زۆربەی کارەکانی دیکەی هونەرمەند پڕلە جوولەی هونەری وگۆرینی سکێل وگۆرانکاریەلە باری ئیقاع و رستەی موزیکیەکانیەوە، زۆربەی سەماعیەکانی ئەو هونەرمەندە خاوەن تایبەتمەندی خۆیەتی لەباری تەوزیفکردنی (دیورەیشن)ەوە، کوارتربل کرۆش و دبل کروش سیمایەکی روونی پێکهاتەی رستە موزیکیەکانی نێوکۆیگشتی سەماعیەکانیەتی،سەرباری بەکارهێنانی سکێلە رۆژهەلاتیەکان و فۆرمەلە کردنی رستەی موزیکی لە فۆلکلۆری عێراقیدا کە لەهەندێك سەماعی وەك (من بغداد)و (راحە الارواح) (الالوان) ئەوانی تریشدا بەروونی دەبیندرێن .

هونەرمەند ئەو کارەی سالی ١٩٨٥ نووسیووە، سەماعیەکە لە خانەی یەکەم و تەسلیم نەهاوەندی دۆیە، دواتر لەسەر سۆل ماینەر خانەکانی یەکەم ودووەم و سێیەم بەکۆمەلێك گۆرانکاری و گواستنەوەی ووردی نێو مەقامە رۆژهەلاتیەکان لە ئاستێکی بەرزو شیرنی کۆتاییان پێدێت، خانەی چوارەم بە ئیقاعی ٧/٨ دۆری هیندی نووسراوە لەو خانەیەدا لە نێوان سکێلی ماینەرو مێجەر چەند گۆرانکاریەکی هونەری جوان نمایش دەکات و توانا تەکنیکیەکانی ئامێرو ژەنیاری عود لە و سنوورە گونجاوەدا بەرجەستە دەکات کە خودی خۆی بروای پێیەتی.

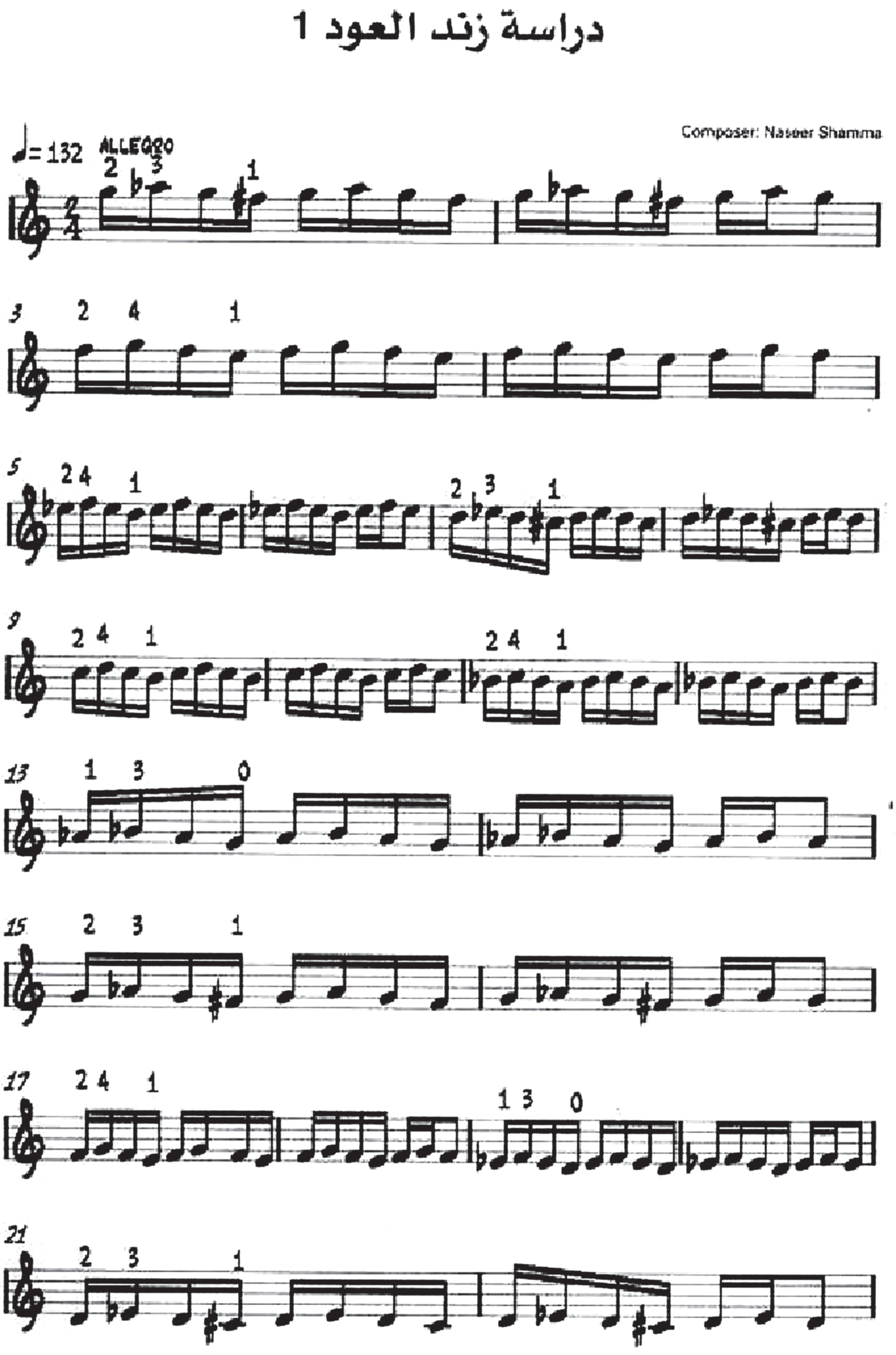

نموونەی(١)لە میتۆدی فێرکاری عود (نەصیر شەممە)

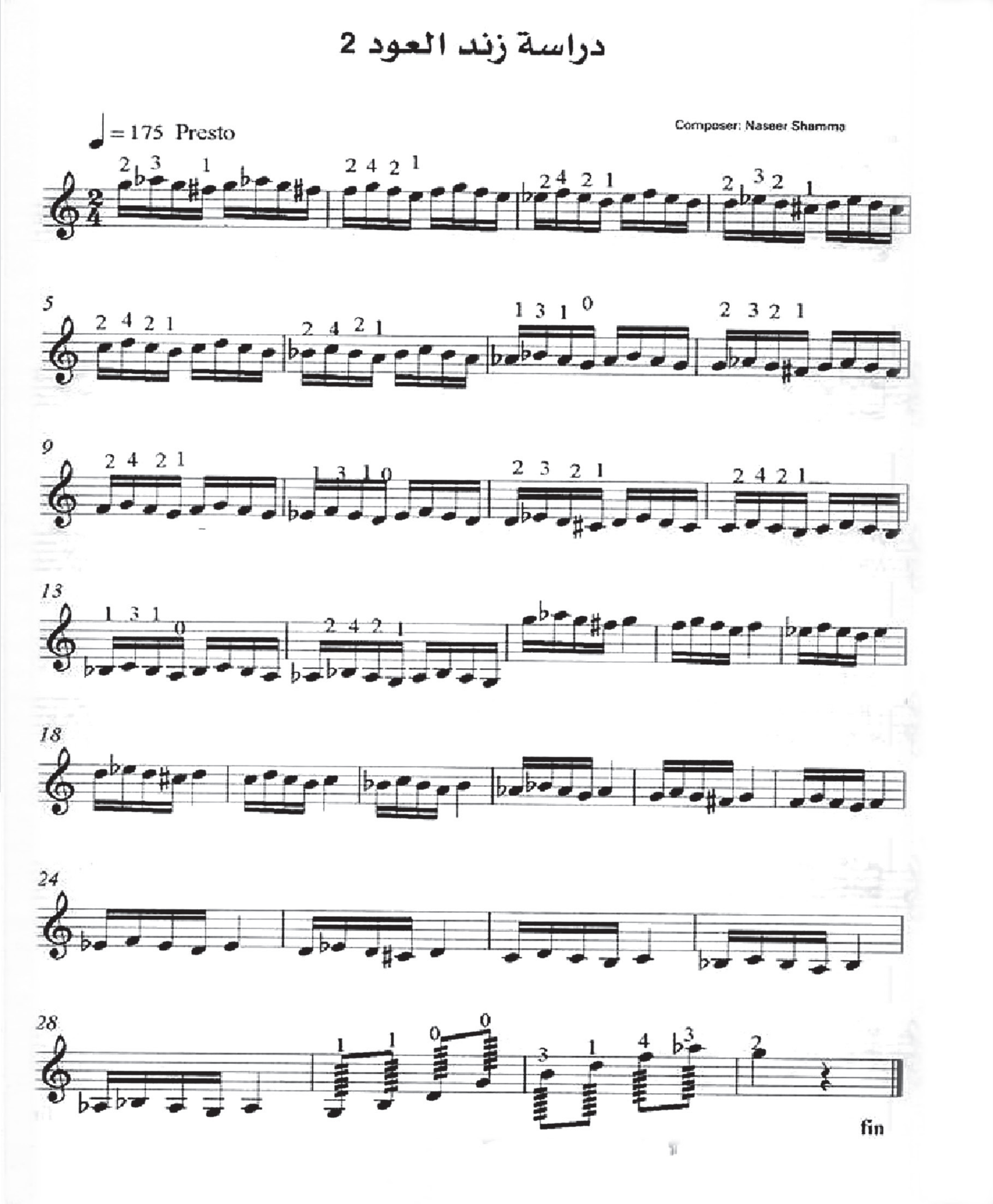

نموونەی(٢) لە میتۆدی فێرکاری عود (نەصیر شەممە)

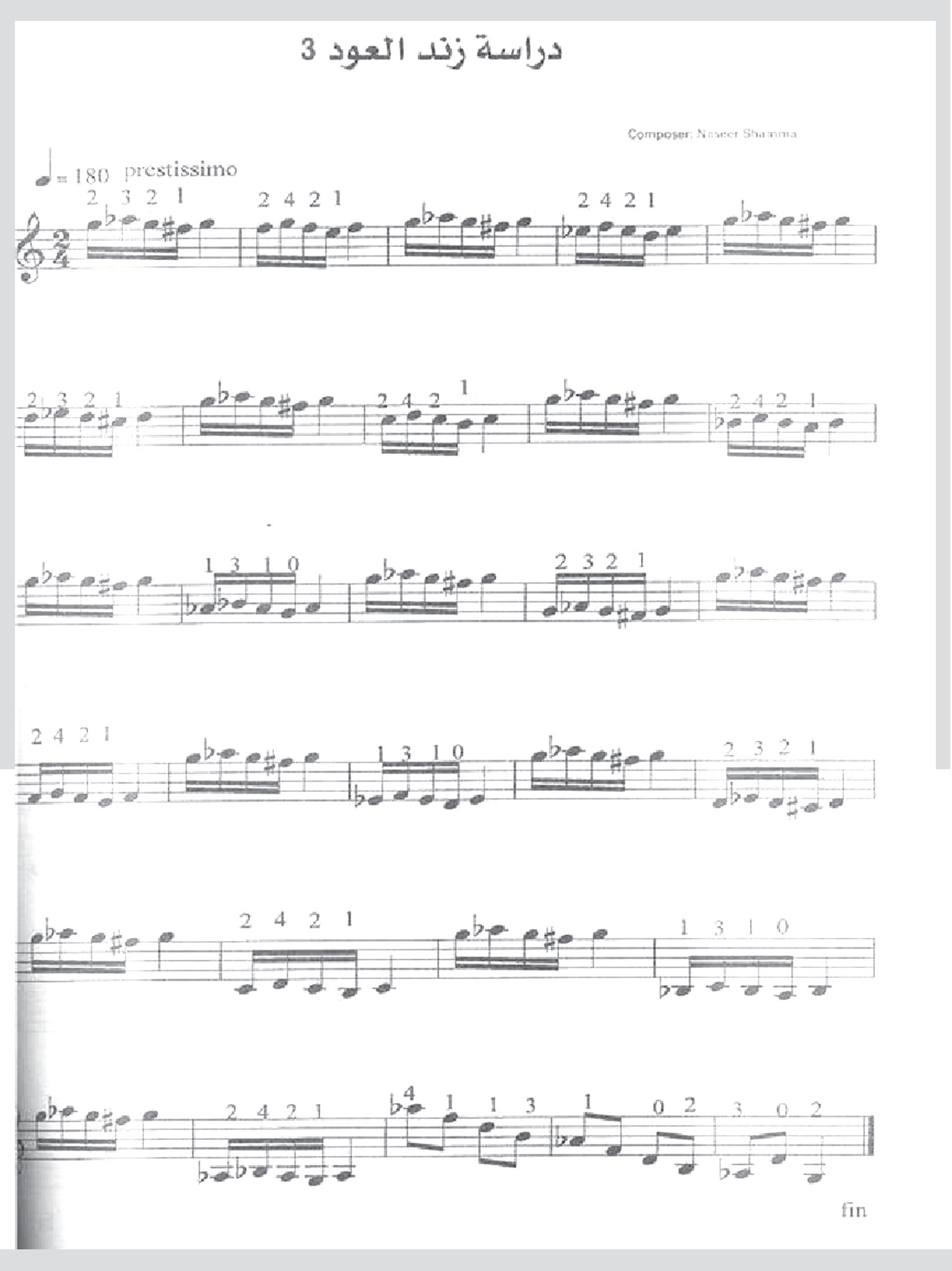

نموونەی(٣) لە میتۆدی فێرکاری عود (نەصیر شەمە)

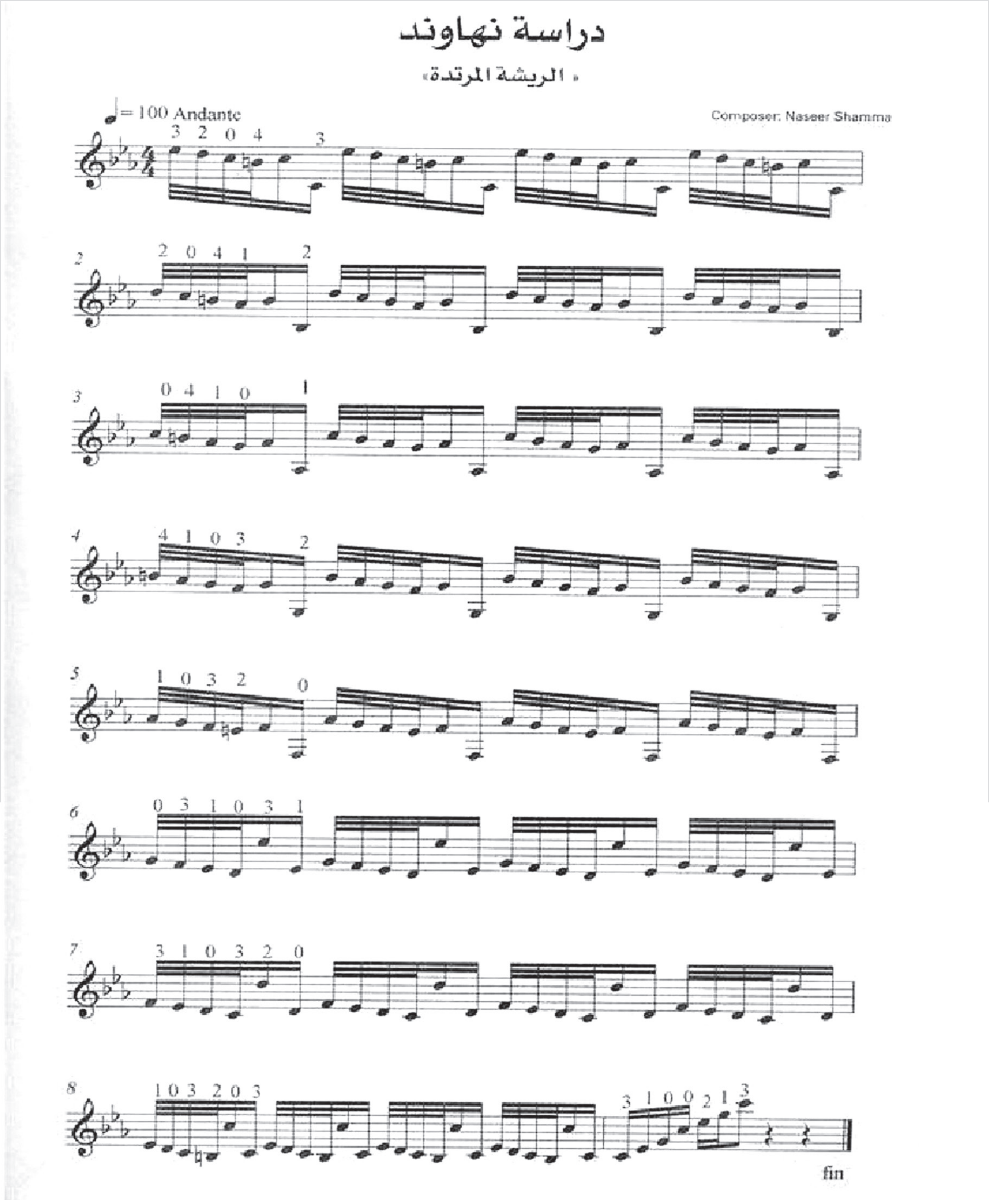

نموونەی(٤) لە میتۆدی فێرکاری عود (نەصیر شەممە)

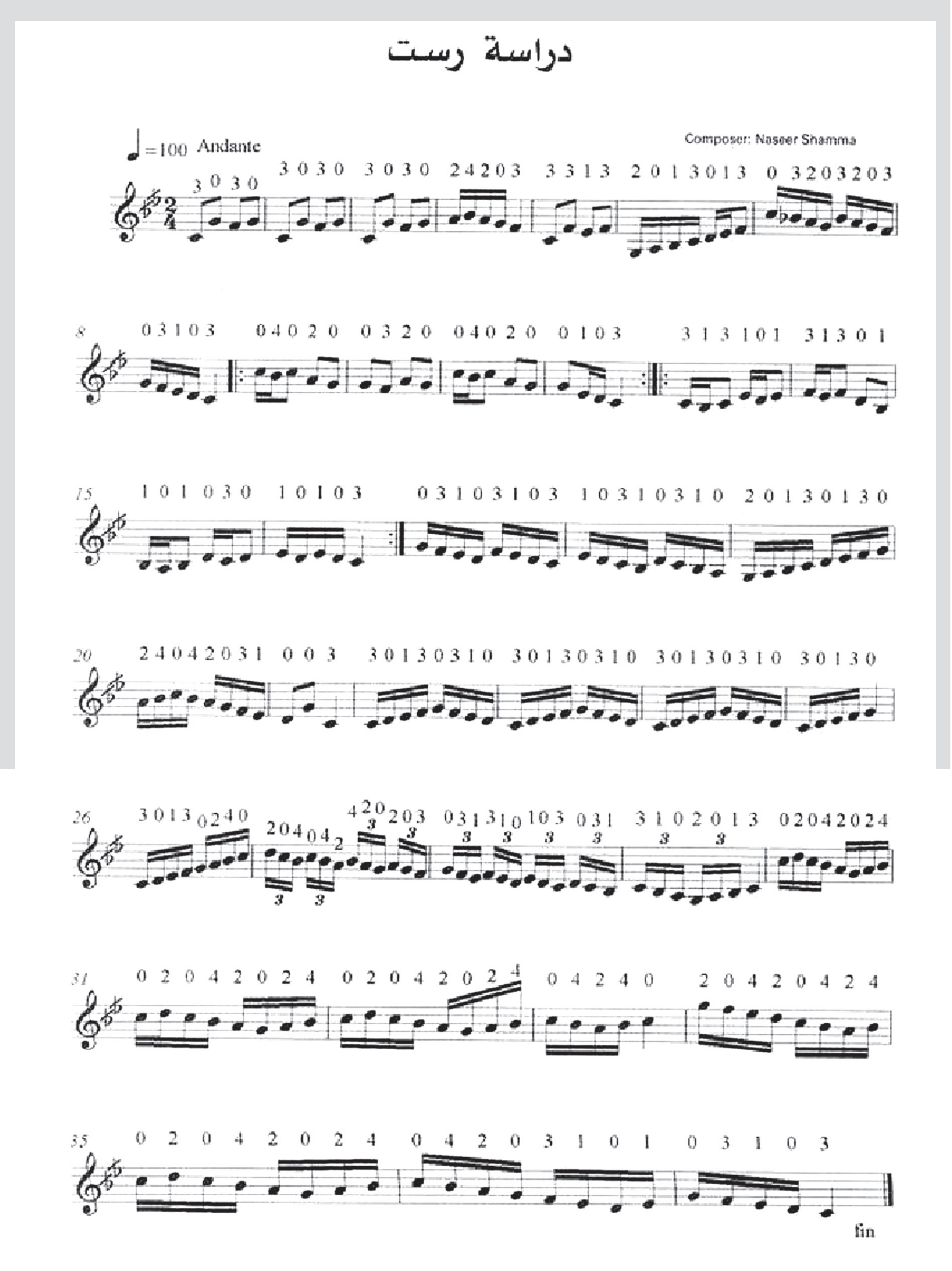

نموونەی(٥) لە میتۆدی فێرکاری عود (نەصیر شەممە)

سماعي نهاوند

Composer: Naseer Shamma

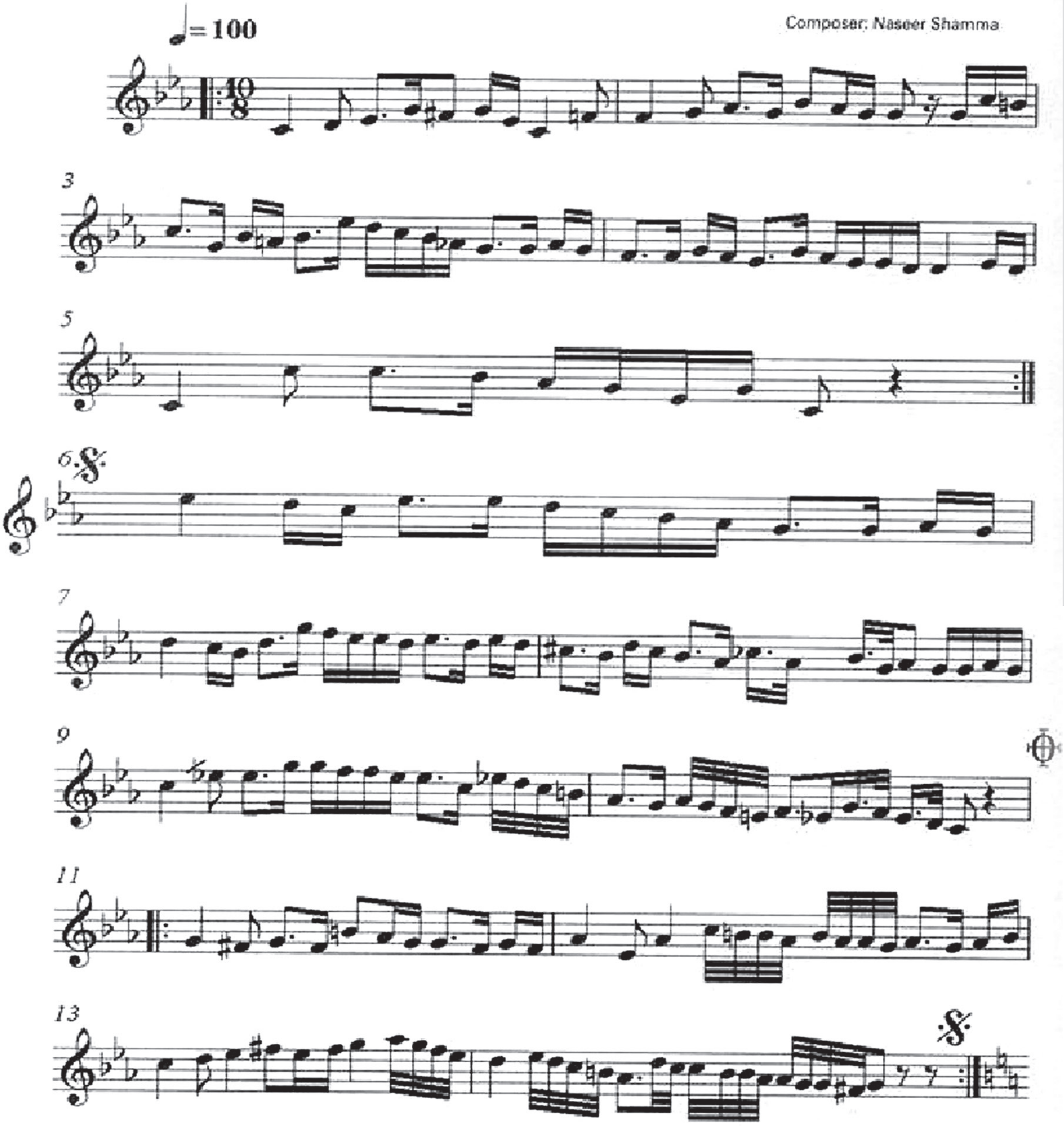

سماعي نهاوند

Composer: Naseer Shamma

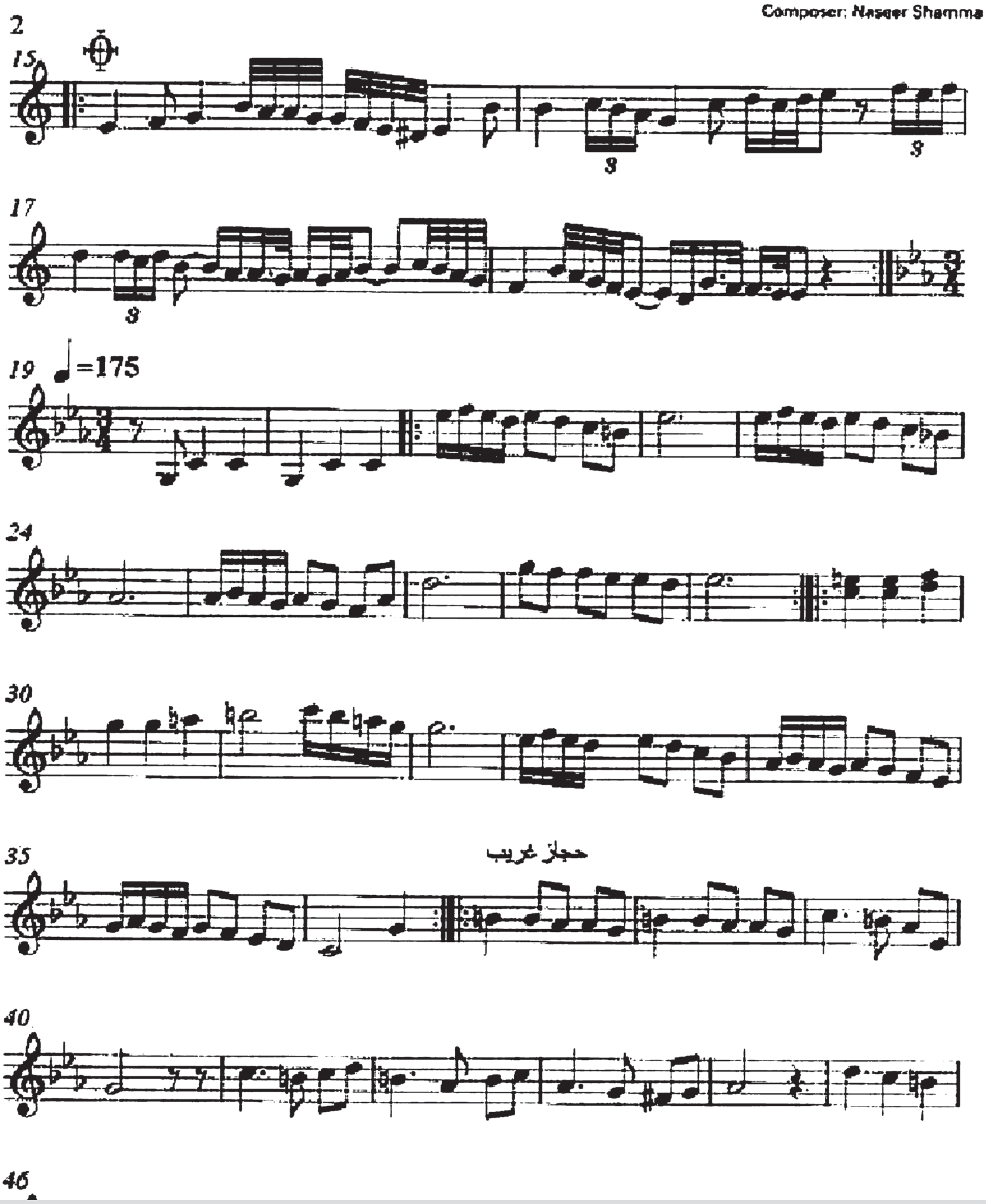

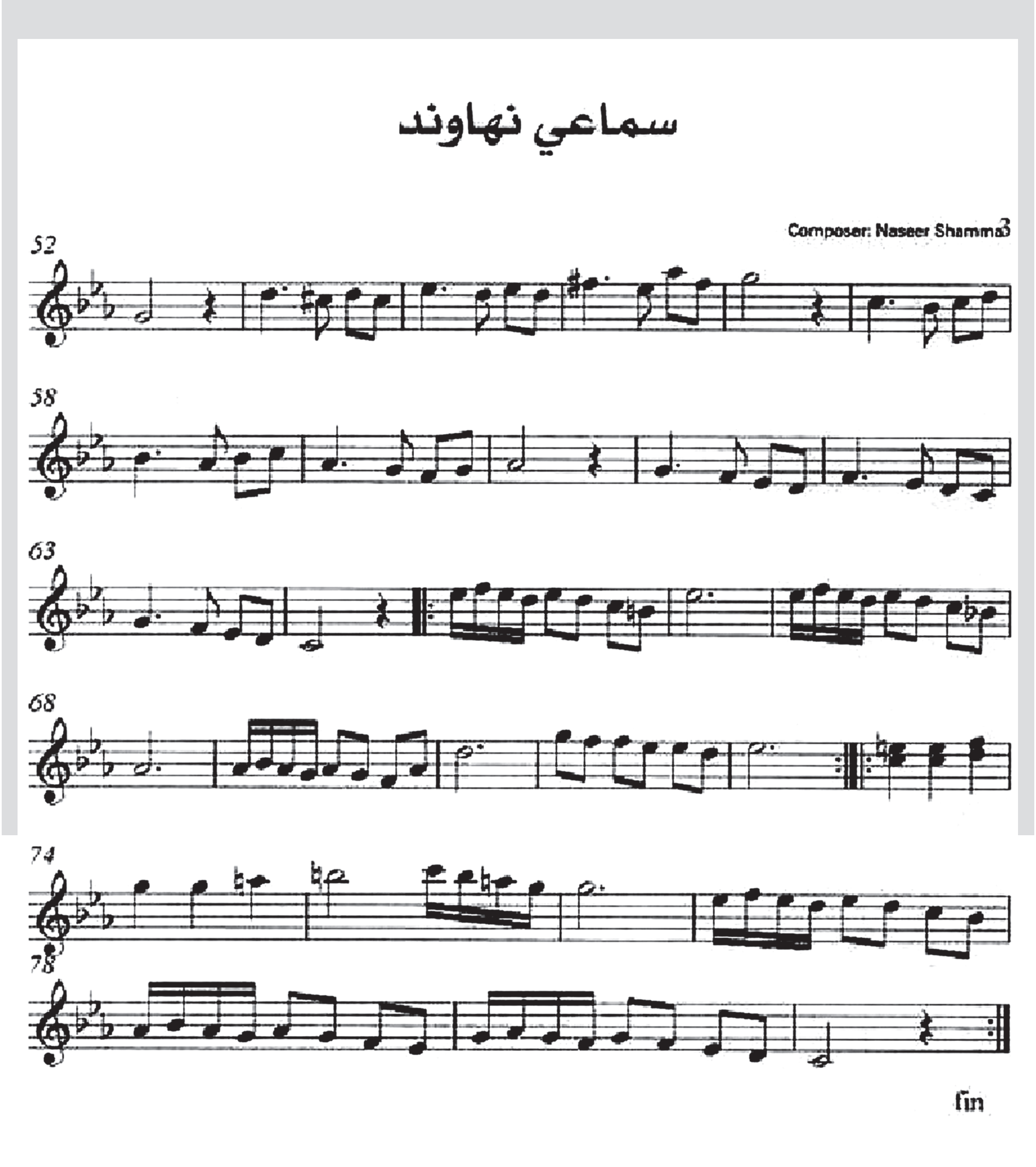

نموونەی ژمارە(٩): سەماعیەکی هونەرمەندی ناودار(نەسیر شەممە)یە،ئەودانراوە هونەریە لە گەڵ راهێنانەکانی ئەو میتۆدە فێرکاریەی کە بۆ عود داینـاوە بڵاوکراوەتەوە، کە دیارە بە بەراوورد لەگەڵ کارە هونەریی و دانراوەکانی ئەو ساڵانەی دواییدا،هەست دەکەیت لە باری تەکنیك و ووردەکاریەوە،وەك سەماعیەکی ئاسایی دیتە بەرچاوان،رەنگە لەبڵاوکردنەوەی ئەودانراوەی لەو شوێنەدا، زیاتر مەبەستی لایەنی پەروەردەو فێرکاری بووبێت،نەك خستنە رووی توانای تەکنیکی بەرزونمایشکردن.

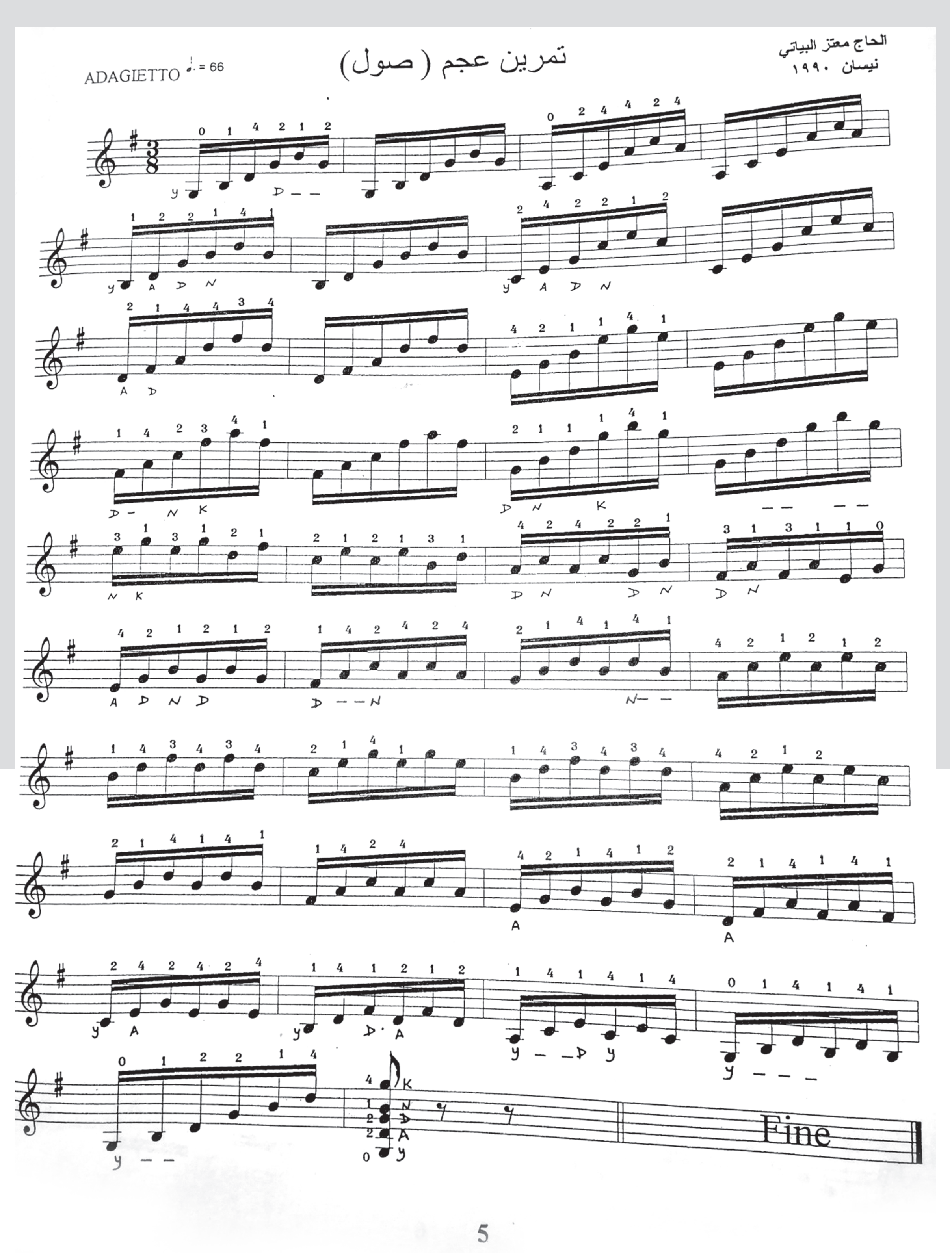

نموونەی ڕاهێنانی (١) لە میتۆدی فێرکاری عود (معتزمحمد صالح)

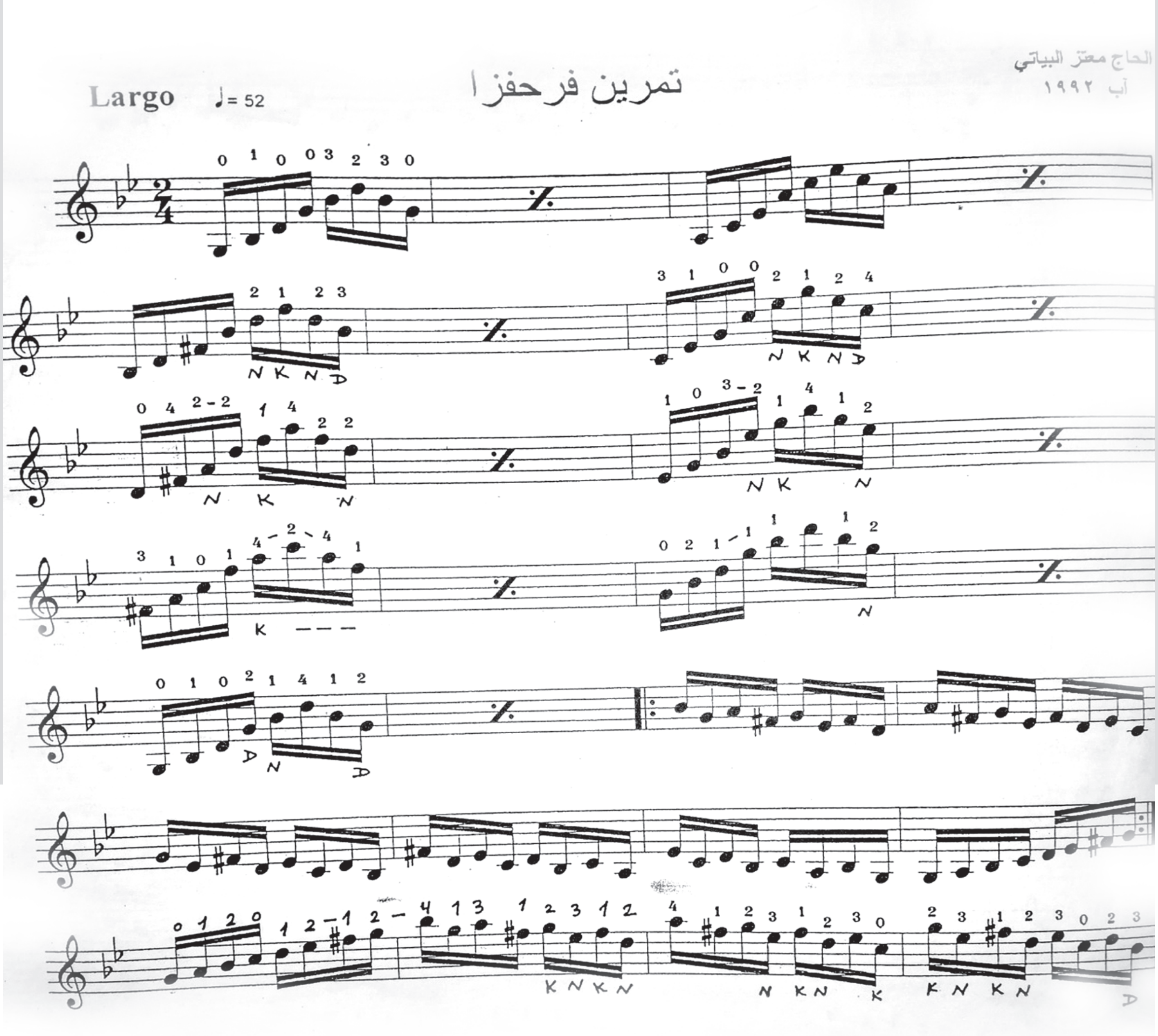

نموونەی راهێنانی (٢) لە میتۆدی فێرکاری عود (معتزمحمد صالح)

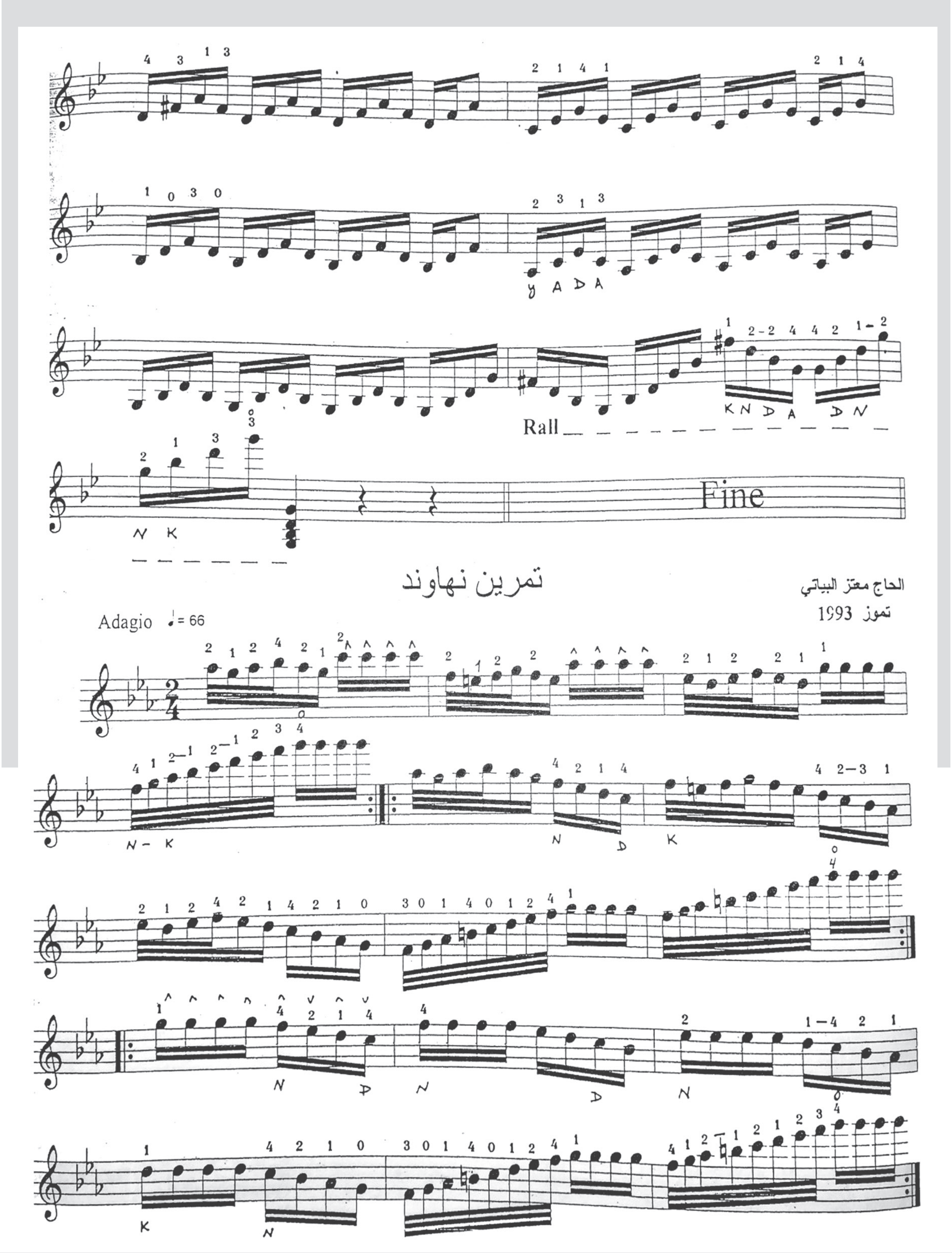

نموونەی راهێنانی (٣) لە میتۆدی فێرکاری عود (معتزمحمد صالح)

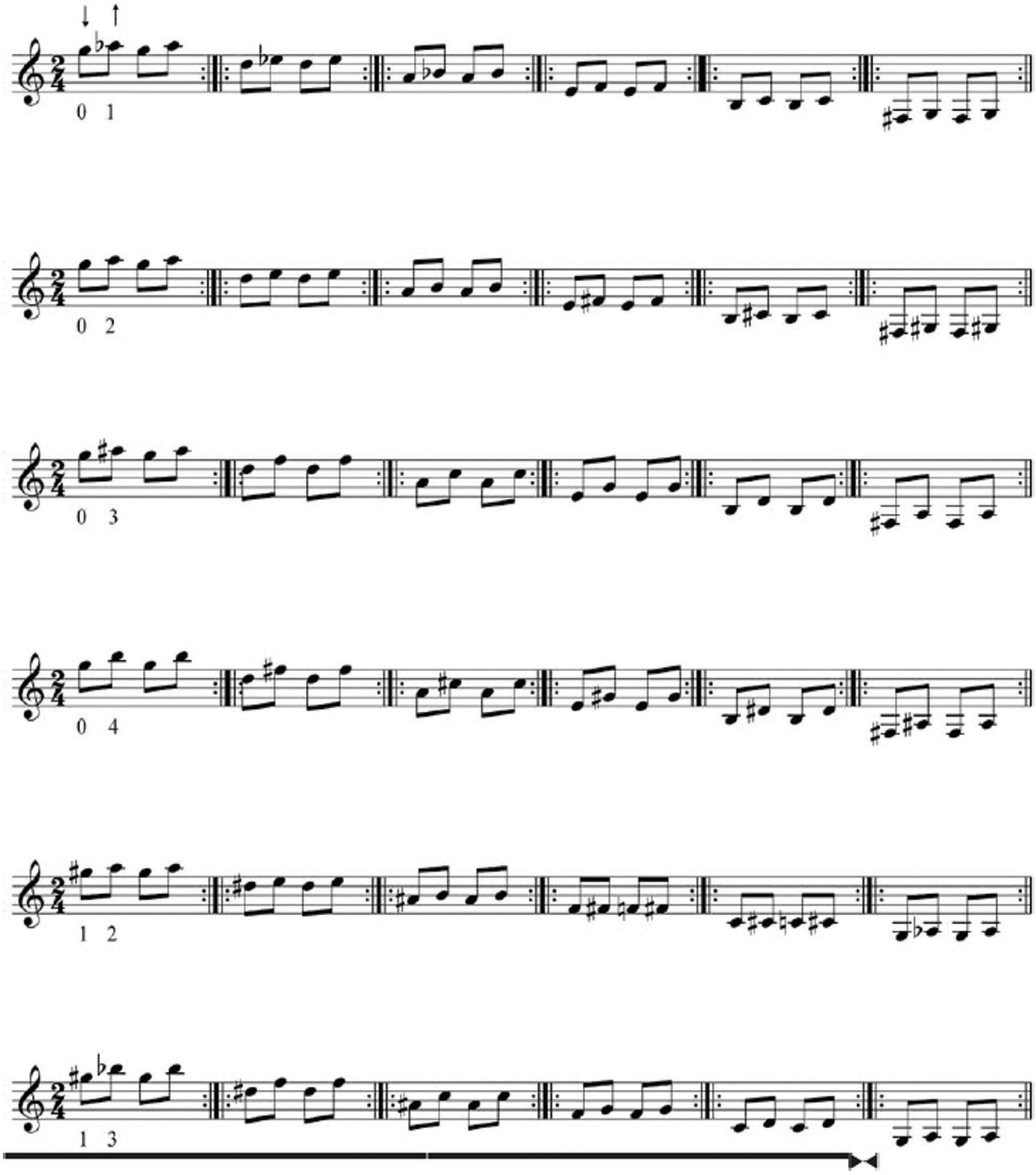

نموونەی راهێنانێك لە میتۆدی فێرکاری عود (قوتابخانەی تورکی)

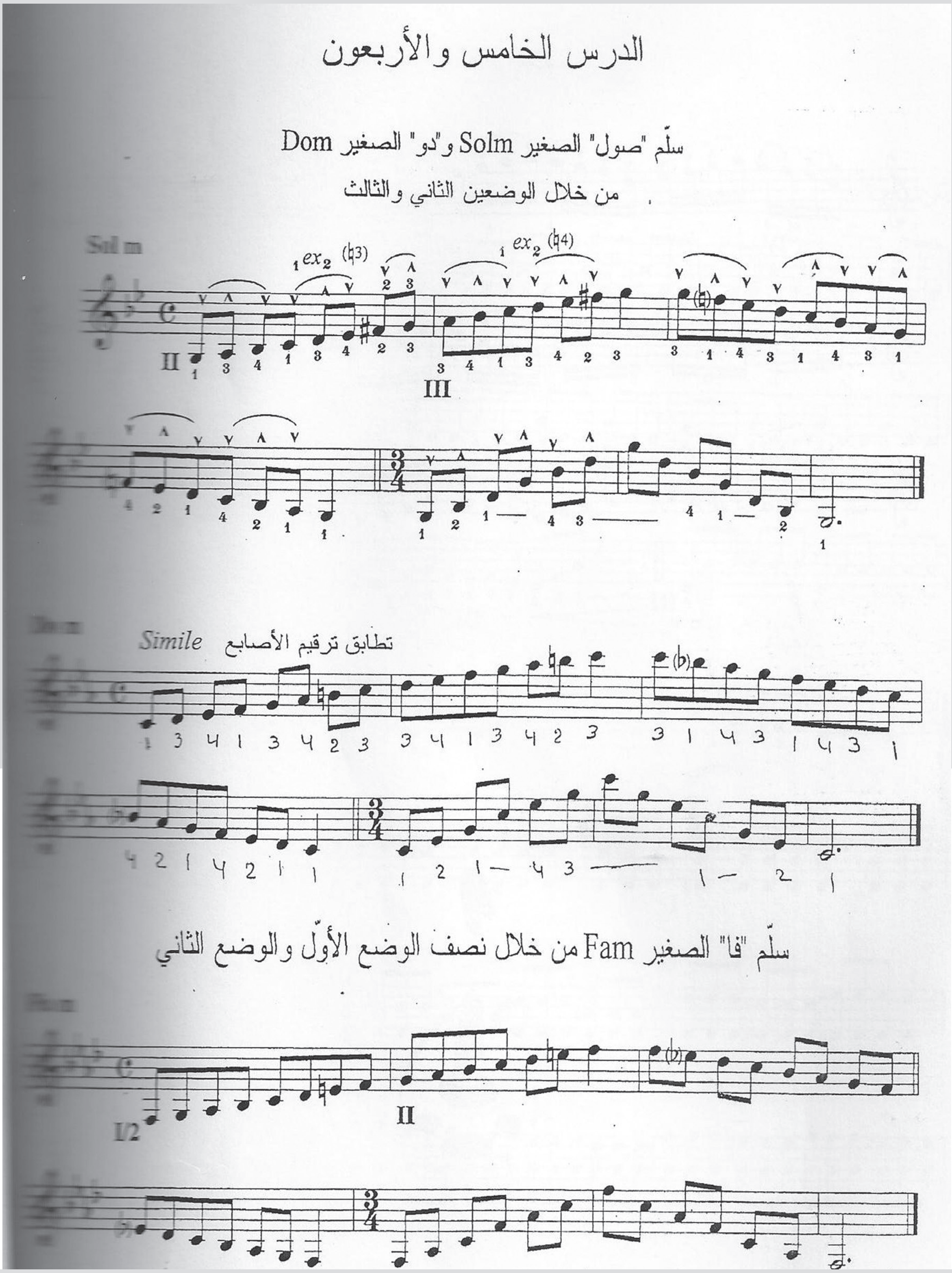

نموونەی(١) لە میتۆدی فێرکاری عود(شەربل روحانا)

الدرس السادس والأربعون

سلّم "لا" الكبير LaM و"مي" الكبير MiM

من خلال الوضعين الثاني والرابع

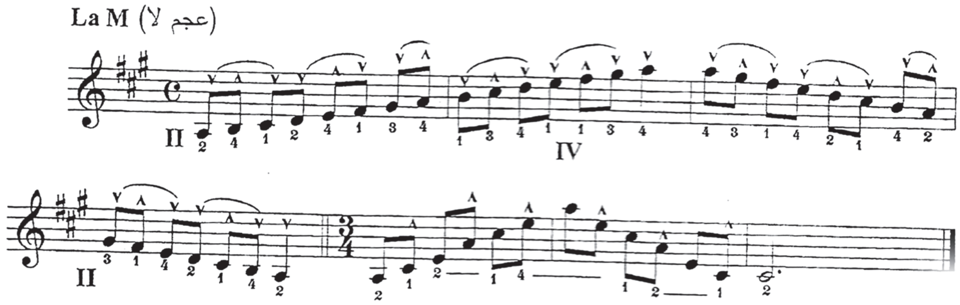

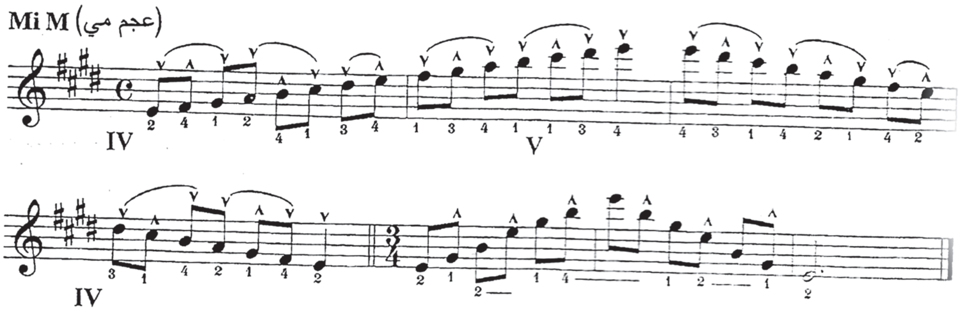

تمرين

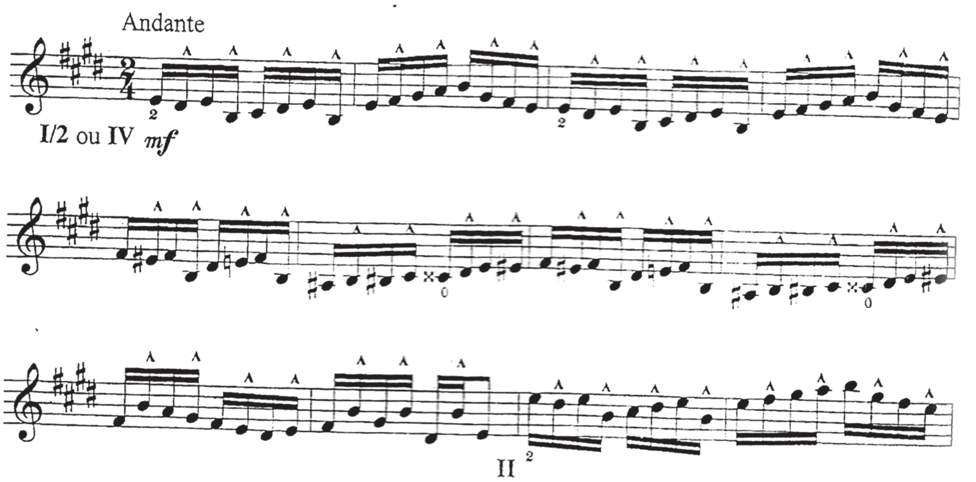

42 119

نموونەی(٢) لە میتۆدی فێرکاری عود(شەربل روحانا).

سلّم "دو" الكبير الملوّن Gamme DoM Chromatique

يطبّق هذا التمرين على كافة السلالم المعالجة سابقاً .

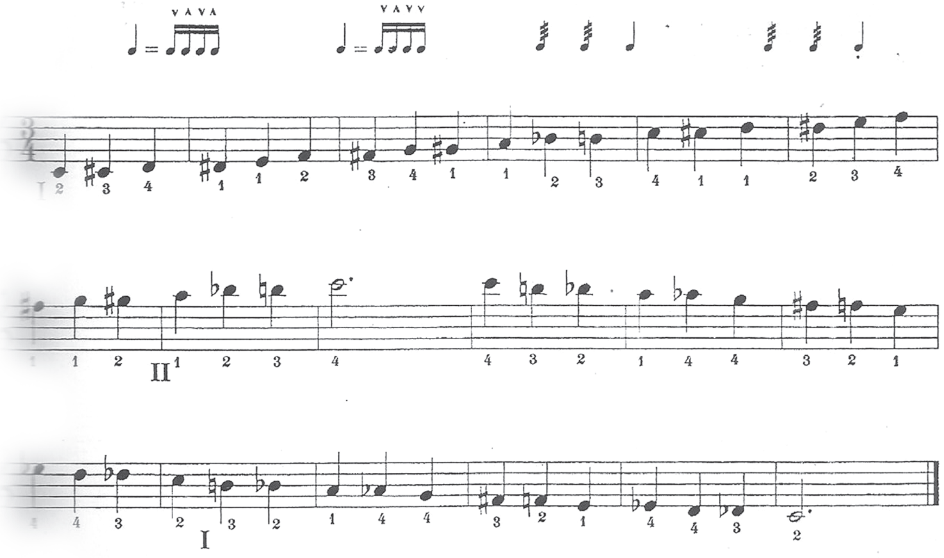

بعض الأشكال المقترحة للعزف (تطبّق على السلالم الكبيرة والصغيرة)

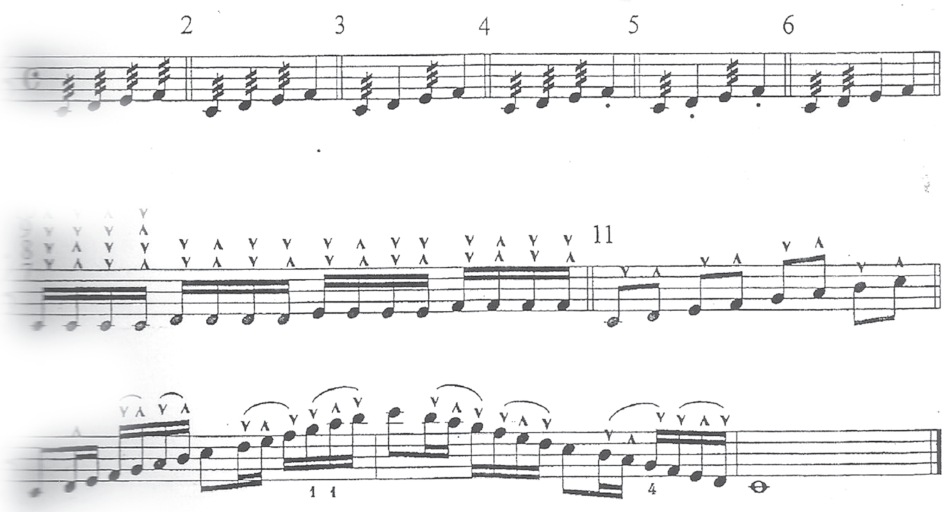

نموونەی(٣) لە میتۆدی فێرکاری عود(شەربل روحانا).

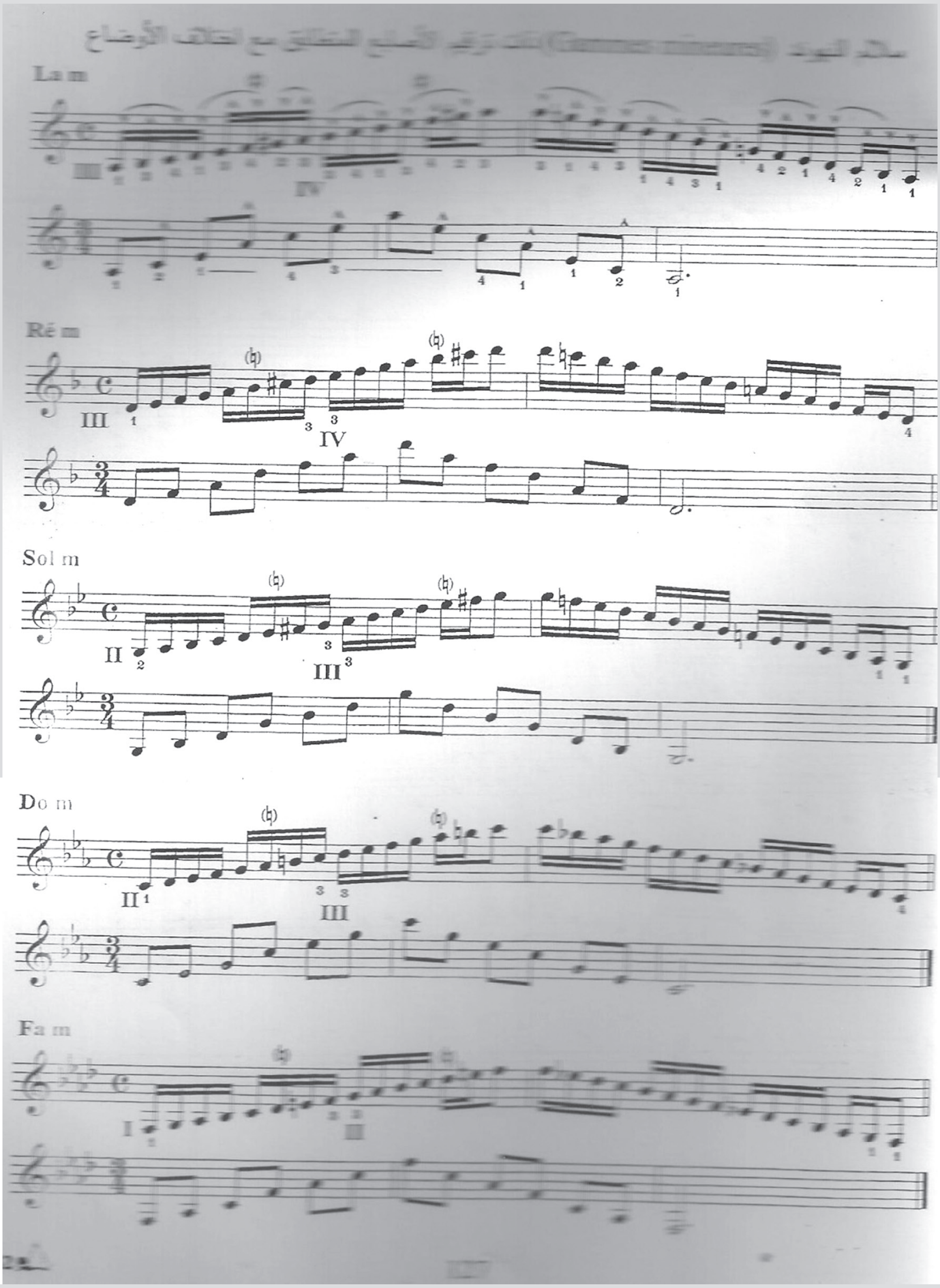

نموونەی(٤) لە میتۆدی فێرکاری عود(شەربل روحانا).

ڕاهێنان لەسەر پەیژەی (دۆ)مێجەر بەبێ ژێی ڕەها

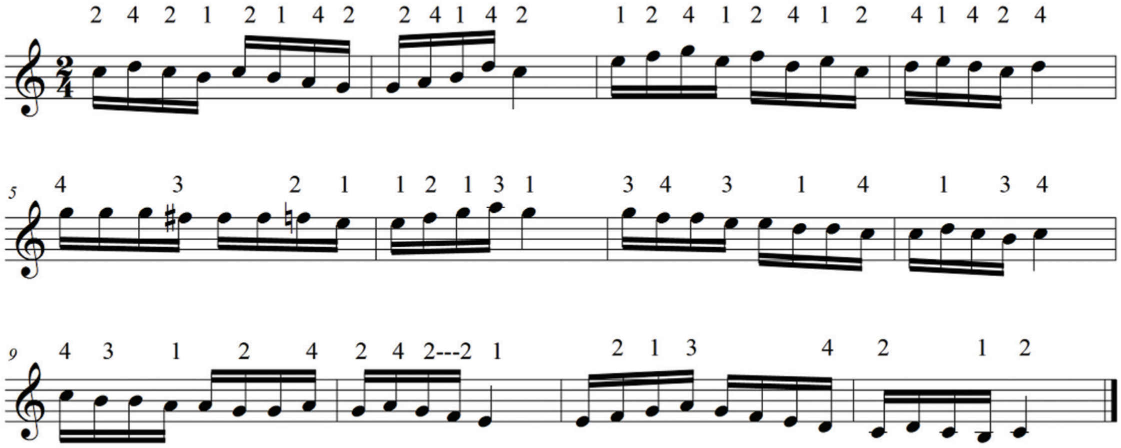

ڕاهێنان لەسەر پەیژەی (سۆڵ)ماینەر

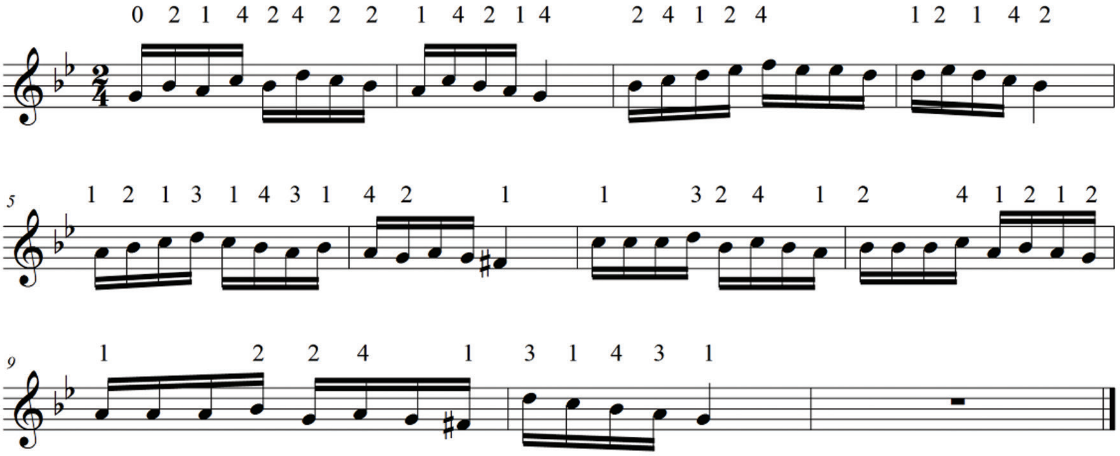

نموونەی (١) لە میتۆدی فێرکاری عود(ئامانج غازی)

ڕاهێنــان لەســەر پەیــژەی (دۆ) مایـنــەر

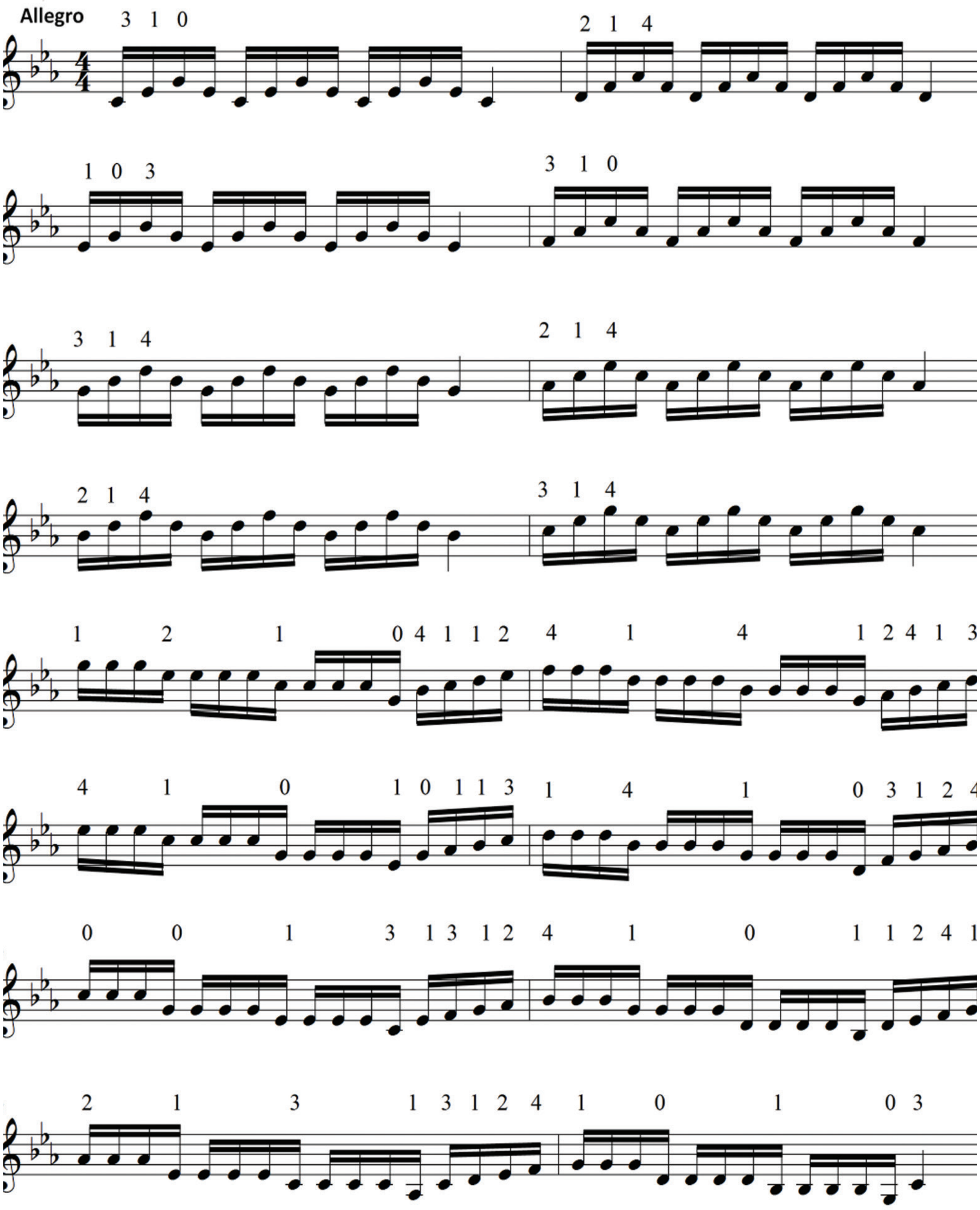

نموونەی (٢) لە میتۆدی فێرکاری عود(ئامانج غازی)

راهێنـــان لەســـەر پەیـــژەی ڕاســـت(دۆ)

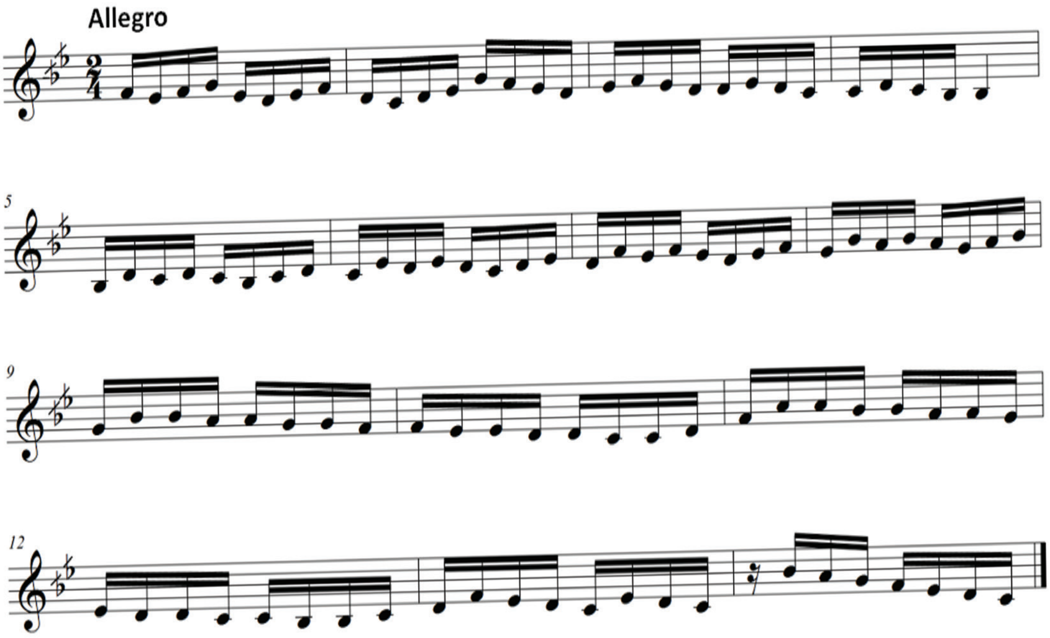

تێبیـــنی / ئـــەم ڕاهێنانـــە بـــەم شـــێوازانە دەژەنـــرێ

1 ⊓⊓⊓⊓

2 ⊓V⊓V

3 ⊓V⊓⊓

4 ⊓⊓⊓V

5 ⊓VVV

نموونەی (٣) لە میتۆدی فێرکاری عود(ئامانج غازی)

دەرئەنجامەکان

لەدەرئەنجامی ئەو کورتە توێژینەوەیە بۆم دەرکەوت کە بابەتەکانی (میتۆدی فێرکاری و، شێوازەکانی کۆککردن و،پیشەسازی دروستکردن و،ئۆکستیکی دەنگ و، هاوشان لەگەڵ کۆمەڵێك بابەتگەلی دیکەی خودیی و بابەتی پەیوەست بە ژەنیارە داهێنەرەکانی ئامێری عود) هەمووئەوانە بەیەکەوە،کاریگەری و شوێن پەنجەیان دیارەو هەستیان پێدەکرێت لەدانراوەکان ومۆرك و شێوازی ژەنیینیان رەنگیان داوەتەوە .

بەووردبوونەوەوکارکردن لەسەرهەرشێوازوقوتابخانەیەك فێرخوازوژەنیارانی ناوەندەکانی فێربوون دەتوانن سوود لەو ئاراستەو شێوازانەی ژەنینی ئامێری عود وەربگرن وبیکە ن بە بنەما بۆ هەنگاوەکانیان .

ئەو ئامێرە لەلایەن میللەتانی رۆژهەلاتدا لە کۆنەوە گرنگیەکی زۆری پێدراوە،جیاوازترلە ئامێرەکانی دیکە،لە بەرئەوەی لە بابەتی دیاریکردنی رێژەی نێوان دەنگەکان پشت بەژێیەکان ومیانەکانی نێوانیان بەستراوە،لەلایەکی دیکەوەش هەرلەکۆنەوە ئامێری هاوشانی دەنگ و گۆرانی وتن بووە.

بەرلەگرنگیدان بە بۆتەکانی موزیکیی ئامێر،لە رۆژهەلات بە گشتی و ولاتانی عەرەبی بەتایبەتی ئامێری عودکۆتبەند بووە بە دەنگی گۆرانیبێژان وکۆروکۆبونەوەی شەوئاهەنگەکانی رۆژهەلاتیەوە .

گرنگیدان بە میتۆدی فێرکردن وخوێندنی ئامێری عود لە رۆژهەلات و ولاتانی ناوچەکە مێژوویکی کۆنی هەیە، بەڵام بڵاوکردنەوەو پەیرەوکردنی وەك میتۆدی نووسراو دەگەرێتەوە بۆ سەرتاکانی سەدەی بیست، دوای بەستنی یەکەم کۆنگرەی عەرەبی لە ولاتی میصر ساڵی ١٩٣٢ .

لە باری زانستی ئۆکستیکی و فیزیکیدا،کە پەیوەستە بە پیشە سازی وەبەر هێنانەوە لە سەرەتاوە تابە ئەمرۆ دەگات ئامێری عود لەباری پێکهاتەو قەبارەوە لەباری زانستیەوە جێگیر نەبووە خاوەن ستاندارتێکی جێگیری نییە، بۆیە تاکو ئەمرۆ هەوڵی بەردەوام دەدرێت تاکو لەباری زانستی و ئۆکستیکی دەنگەوە ئامێری عود جێگیربکرێت .

لە سەرەتاکانی دانانی میتۆدی فێرکاری ئامێری عود لە وڵاتانی عەرەبی فرە ئاراستەو،فرە شێوازی جۆراوجۆرخراوەتە بەردەم فێرخوازوقوتابیانی ناوەندەکانی خوێندن و فێربوون، لەبەرئەوەی هەوڵەکان هەوڵی تاکەکەسی بوونە نەوەك دامەزراوەی زانستی و پەروەردەیی .

ناجێگیریی شێوازی جیاواز لە ژمارەو شێوازی کۆکردن و جۆری پێکهاتەی ژێیەکانی ئامێری عود، یە کێکی دیکەیە لەو خالە ناجێگیرانەی کە بۆتە هۆکارێك بۆ کاریگەری هاتنە کایەوەی شێوازی جیاجیای ژەنین وئەدای جیاواز.

پێشنیازەکان

یەکەم : ئەنجامدانی توێژینەوەی تایبەت و بەرفراون بۆ کۆمەڵێك بابەت کە پەیوەندی راستەو خۆیان بە بوونی شێوازگەڵی بێشوماری ژەنیینەوە هەیە بەتایبە بابەت گەلی وەك :

- پێڕەو کردنی ستاندارت وئەندازەی زانستیانە بۆ دروستکردنی ئامێری عود وقەبارە جۆراو جۆرەکانی.
- یەکخستن وجێگیرکردنی کۆککردن و ژمارەو جۆری ژێیەکانی عود.
- یەکخستن وهەڵبژاردنی میتۆدێکی دیاریکراو بۆکاری فێرکاری ئامێری عود لە دامەزراوەکانی پەروەردەو فێرکردنی موزیك .

دووەم:گرنگیدان بەپیشەسازی دروستکردنی ئامێرەکانی موزیك بە ستاندارتی زانستی .

سێیەم:تەواوکردنی لایەنی دیکەی پێشکەوتنی ئاداوژەنینی ئامێری عودلە دیدە جیاوازەکاندا لە توێژینەوەکانی داهاتوودا.

راسپاردەکان

- لایەنی پێوەندیدار لەهەردوو وەزارەتی خوێندنی بالاو رۆشنبیر لە عێراق و کوردستان رادەسپێردرێن کە هاوکاری هەماهەنگی بکەن لە داهاتوو لەگەڵ ئەو وەستاو پسپۆرو شارەزایانەی کە ئامێری عود دروست دەکەن لە شارەکان،بۆ ئەوەی لەگرنگی ئەو بابەتە ئاگادار بکرێنەوەو پێشبڕکێ لە سەر بە رهەمهێنانی کوالێتی زانستیانە بکرێت لە دروستکردنی ئامێری عود لە ئایندە .

- هەردوو وەزارەتی ناوبراو پێویستە پشتگیری هونگاوەکانی ئەو ماموستایانە بکەن کە سالانێکە لەبواری پەروەردەو فێرکاری ئامێری عوددا لە دامەزراوە پەروەردەییەکان وخاوەن تێڕوانین و دیدگای زانستی و هونەری شایستەن بۆ خزمەت کردن بە نەوەکان.

- رێکخستنی ۆرك شۆپ و دیداری تایبەت بۆ عود ژەنانی دامەزراوە هونەریەکان بۆکۆمەلێك بابەتی پەیوەست بەشێوازەکانی بەکارهێنان و ژەنینی ئەو ئامێرە لەکوردستان .

سەرچاوەکان

١- د. صبحى انور رشيد، الموسيقى في العراق القديم . - طبعة الاولى ١٩٨٨.

٢- على الشوك - الموسيقى بين الشرق والغرب . الطبعة الاولى — كولونيا. المانيا.١٩٩٧.

٣- الحاج هاشم الرجب، الرسالة الشرقية فى النسب التأليفية لصفي الدين الارموى

٤- دراسة العود، كيف تعزف على العود، مصر، الاسكندرية، سنة ٢٠٠٩ .

٥- د. طارق حسون فريد مع الموسيقى العالمية، ص ٢٣، بغداد ١٩٨٩ .

٦- هنري فارمر، ت جرجيس فتح الله. تاريخ الموسيقى العربية، بيروت، ١٩٧٢ .

٧- الدليل الموسيقى العام فى اطرب الانغام، سنة الطبع ١٩٥٠ .

٨- د.جەنكى جلال حسن، المهارات العزفية المهارات العزفية على ألـه العـود في بعض بلدان الشرق الأوسط... دراسة اكاديمية غير منشورة .

٩- نضال عبيدات، تمارين مقترحة للتغلب على صعوبات العزف على ألة العود، دراسة اكاديمية منشورة على الانترنيت.

١٠- صميم شريف الموسيقى فى سوريا، سنة الطبع ١٩٩١، دمشق .

١١ - طارق عبد الله، فن العود خلال عصر النهضة على ضوء الأسطوانة .

.www.amar-foundation.org

١٢- الموسيقانا العربية اسئلة الاصالة والتجديد مركز دراسات الوحدة العربية، بيروت ٢٠٠٤ .

١٣- حبيب ظاهر العباس الشريف محي الدين حيدر وتلاميذتة، دراسة، مدونات، تحليل، بغداد ١٩٩٤.

١٤- ايام بغداد، وثائق ومحاضرات المؤتمر الدولي الثانى للموسيقى ١٩٧٨، بغداد .

١٥- حبيب ظاهر العباس العود وطريقة تدريسه، جميل بشير، بغداد ٢٠٠٦ .
١٦- توفيق الصباغ الدليل الموسيقى العام فى اطرب الانغام، سنة الطبع ١٩٥٠ .
١٧- ئامانج غازى، میتۆدی عود بۆ ژەنیاران، دەستنووس .
١٩- سالم عبدالكريم بغداد، دراسات الة العود، الجزء الاول، ١٩٩٤.
٢٠- حوريه عزمى. اساسيات اله العود،جزء الاول، ١٩٧٦.
٢١- جورج فرح، تمارين موسيقية لألة العود، الطبعة الثانية .
٢٢- مهدى كمون، الكندي وألة العود مجلة الحياة الموسيقية عدد ٥٤، سوريا .
٢٣- محمد فؤاد محفوض، تعليم الموسيقى الشرقية، مطبعة الترقي دمشق ١٩٣٥.
٢٤- مجلة ثقافتنا، العدد ٦ لسنة ٢٠٠٨.
٢٥- مجلة الحياة الموسيقية عدد ٥٤، سوريا .
تۆری ئەنتەرنێت
http://www.aaaschool.net
www.middle-east-online.com
https://www.google.com
www.sama3y.net
http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1494581943.pd

پاشكۆی وێنەكان

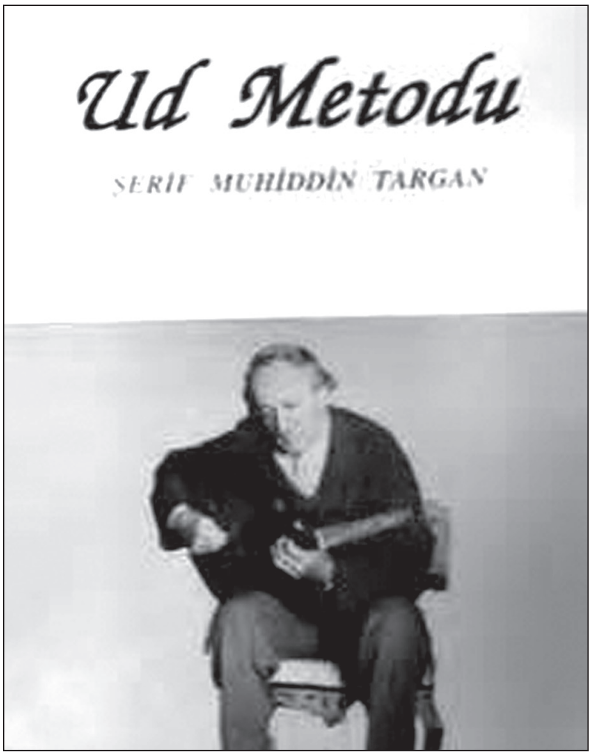

نموونەی چەند میتۆدی فێركاری عود لەشوێنی جیاجیا لە تۆڕەكانی ئەنتەرنێت و وێب سایتەكان دەبیندرێن .

المضراب - تستعمل في العزف على العود ريشة نسر مخففة او ما يشابهها في الرقة والكثافة تسمى المضراب.
يقبض على المضراب بجميع اصابع اليد اليمنى بعد ترك مسافة منه (يتراوح طوله بين ٢-٣سم) خارجاً من بين الابهام والسبابة (انظر شكل -٣٦- للضرب به على الاوتار لا على وجه العود) وللمضراب قواعد واشارات ترسم فوق النوتات الموسيقية التي يراد عزفها من قبل التلميذ المبتدئ تعين بها طريقة او كيفية الضرب على الاوتار صعوداً او نزولاً. كما يجب ان تكون الضربات منتظمة بدون تقديم او تأخير في المسافات الزمنية.
فالاشارة (٨) تعني ضرب المضراب على الوتر مرة واحدة من الأعلى الى الاسفل (نازلة) والاشارة (٧) تعني ضرب المضراب على الوتر مرة واحدة من الاسفل الى الأعلى (صاعدة) ويستغنى عن رسم هذه الاشارات (الصاعدة والنازلة) بعد تمرين التلميذ وفهمه عدد ضربات المضراب بالنسبة لقيم العلامات الموسيقية.

شكل -٢٤-

شكل ٢٧

شكل ٣٦

شكل ٣٥

يوضح شكل ٢٧
كيفية استعمال المضراب وعدد الاشارات الصاعدة والنازلة بالنسبة لقيم العلامات الموسيقية.

-٢٦-

دراسة العود
بالطريقة العلمية
تأليف
أستاذ الموسيقى والفنار الإسلامي
بروفوسير د : عبدالحميد مشعل
بالجامعة الماليزية
الطبعة الرابعه

وزارة التربية والتعليم
تدريبات آلة العود
الصف الأول
دور المعلمين والمعلمات
وضع
الآنسة حورية عزي
الأستاذ جورج ميشيل
الأستاذ جمعه محمد علي
طبعة ١٩٧٢
١٣٩٢ هـ — ١٩٧٢ م

كتاب
دراسة العود
تأليف
عبد المنعم عرفة
صفر علي
محتويات الكتاب
مجموعة من التمارين ، الدواليب والبشارف
السماعيات على أحدث الطرق المصرية
الطبعة الثالثة
حقوق الطبع محفوظة للمؤلفين
١٣٦٩ ١٩٥٠

استراتيجيات ما وراء المعرفة
في تدريس التربية الموسيقية
بأستخدام آلة العود كآلة تربوية
تدريبات الضرب بالريشة
على الاوتار المطلقة
٢٥ درساً وتدريباً
دكتور
رضوى كمال محي الدين

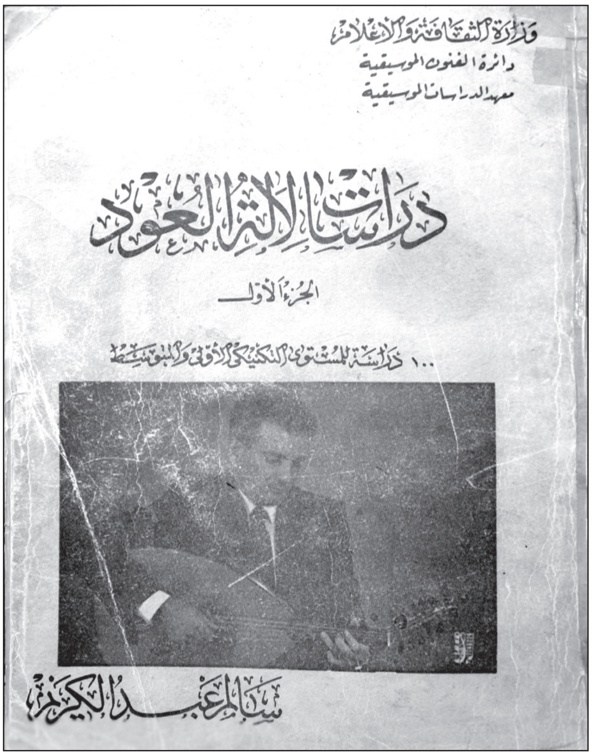
وزارة الثقافة والاعلام
دائرة الفنون الموسيقية
معهد الدراسات الموسيقية
دراسات لآلة العود
الجزء الأول
١٠٠ دراسة للمستوى التكنيكي الأولي والمتوسط
سالم عبد الكريم

كتاب
تحفة الموعود
بتعليم العود
تأليف
حقوق الطبع محفوظة للمؤلف
الطبعة الأولى
بمطبعة اللواء بشارع الدواوين بمصر
١٣٢١هـ - ١٩٠٣م

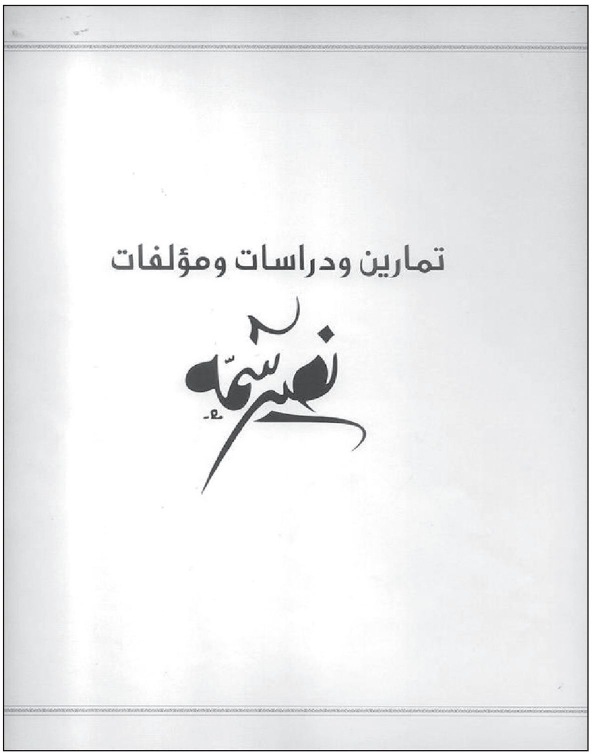
تمارين ودراسات ومؤلفات

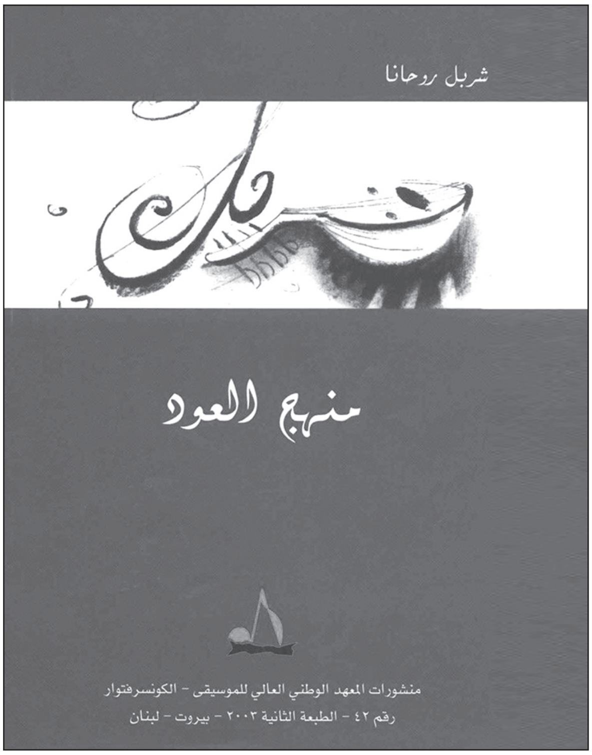
شربل روحانا
منهج العود
منشورات المعهد الوطني العالي للموسيقى – الكونسرفتوار
رقم ٤٢ – الطبعة الثانية ٢٠٠٣ – بيروت – لبنان

شێوازی ژەندنی
عود
دانانی
وانا خورشید

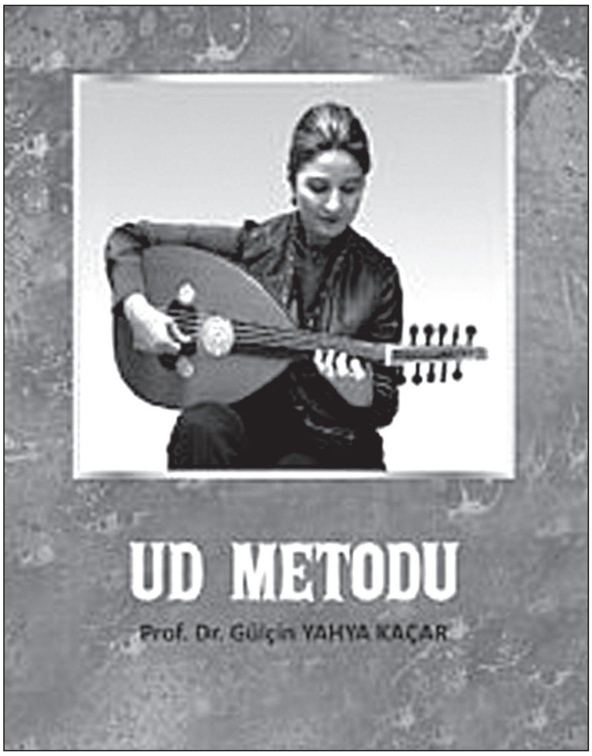
UD METODU
Prof. Dr. Gülçin YAHYA KAÇAR

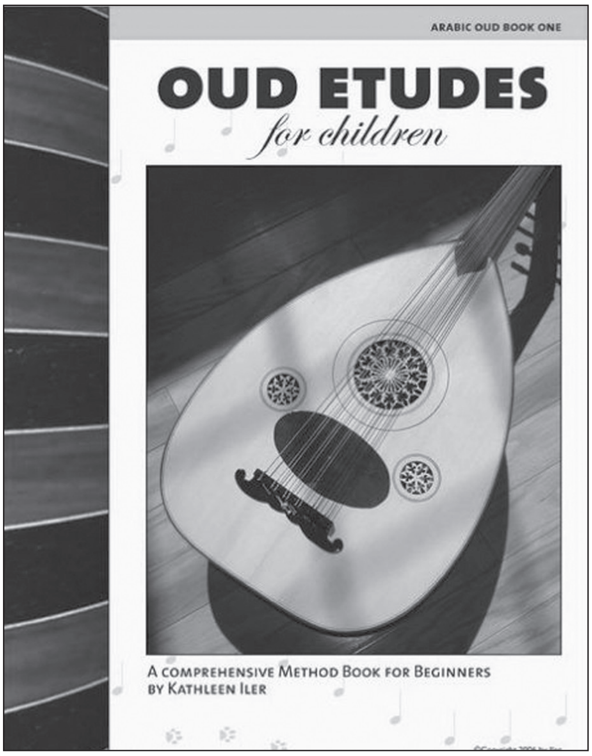
ARABIC OUD BOOK ONE
OUD ETUDES
for children
A comprehensive Method Book for Beginners
by Kathleen Iler

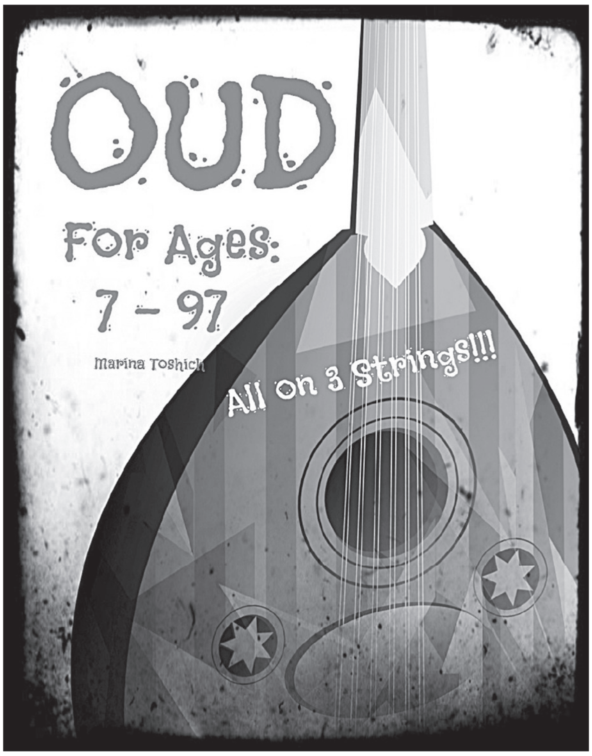
OUD
For Ages:
7 - 97
Marina Toshich
All on 3 Strings!!!

LA MÉTHODE DE
Oud
Par Abdou Ouardi
Premiers pas
Techniques de base
Rythme, Mélodies, Arpèges
Gammes majeures
Gammes mineures
Gammes orientales
et Quarts de ton
30 Classiques
du répertoire
arabo-andalou
et arabe
ÉDITIONS

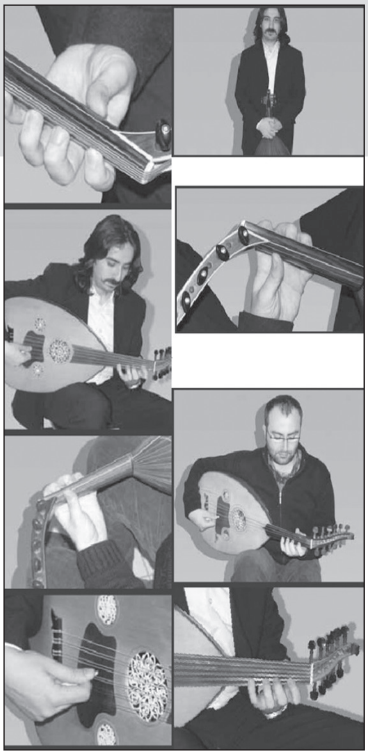

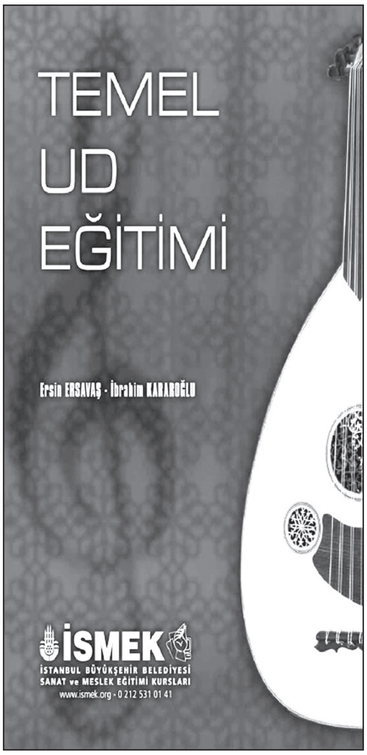
TEMEL
UD
EĞİTİMİ
Ersin ERSAVAŞ · İbrahim KARAKOĞLU
İSMEK
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
SANAT ve MESLEK EĞİTİMİ KURSLARI
www.ismek.org • 0 212 531 01 41

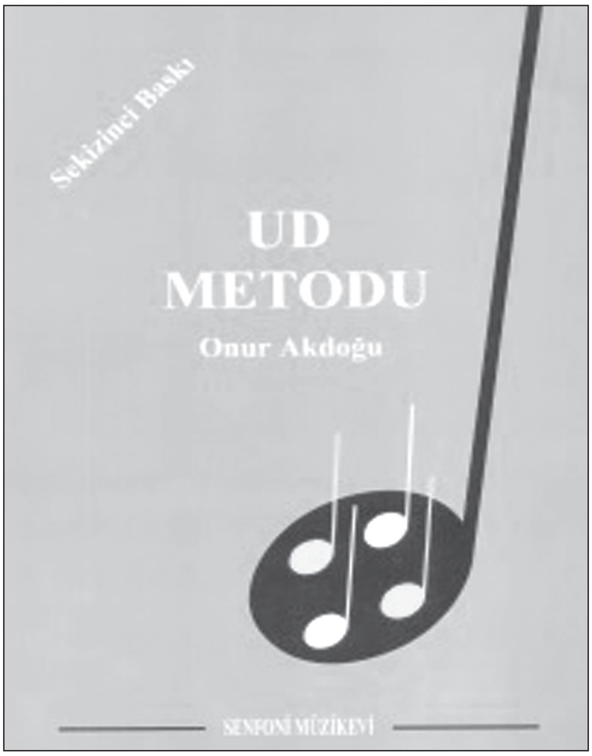
Sekizinci Baskı
UD
METODU
Onur Akdoğu
SENFONİ MÜZİKEVİ

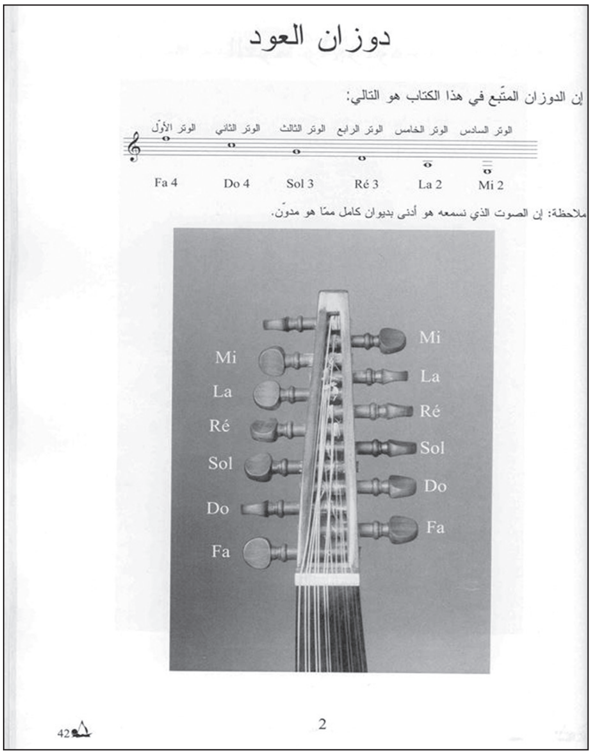

دوزان العود

إن الدوزان المتّبع في هذا الكتاب هو التالي:

ملاحظة: إن الصوت الذي نسمعه هو أدنى بديوان كامل ممّا هو مدوّن.

42

2

کۆککردنی ژێیەکانی عود لە میتۆدی فێرکاری عود لای شەربل روحانا.

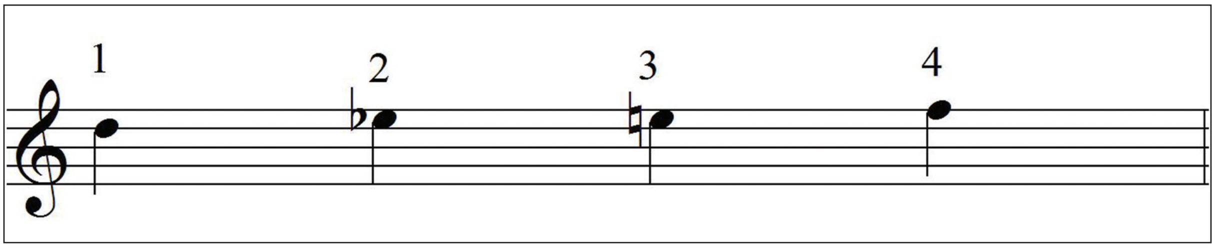

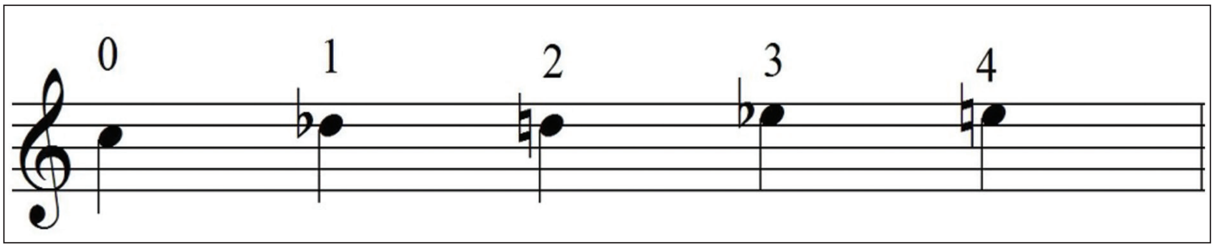
0
1
2
3
4

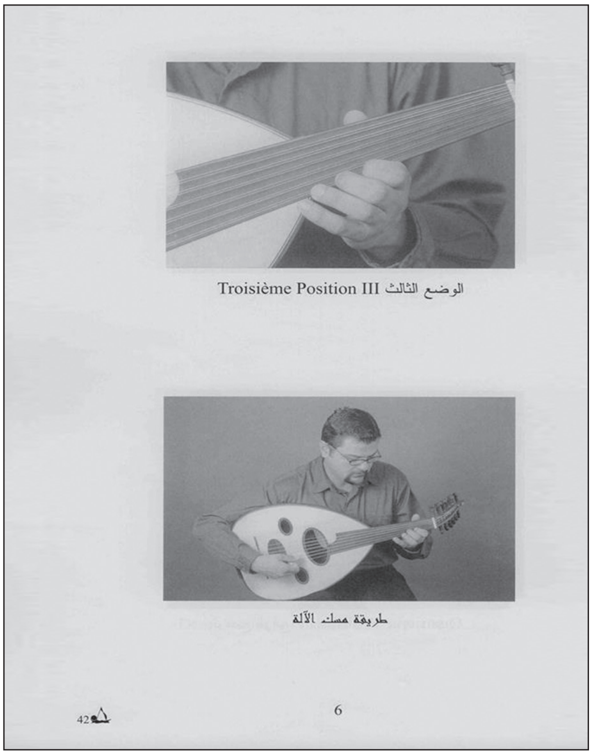
Troisième Position III الوضع الثالث
طريقة مسك الآلة
6

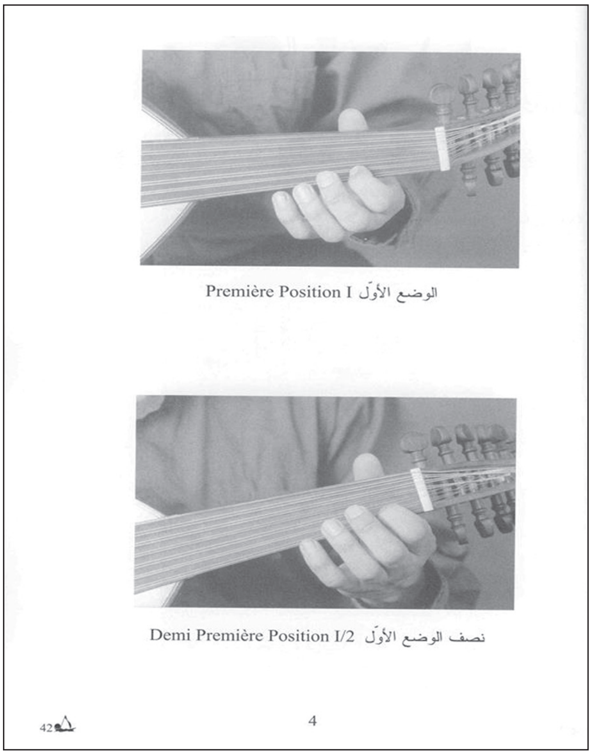
Première Position I الوضع الأوّل
Demi Première Position I/2 نصف الوضع الأوّل
4

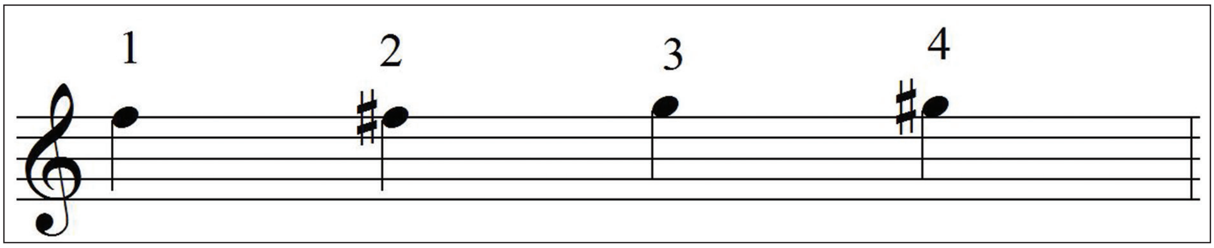
1
2
3
4

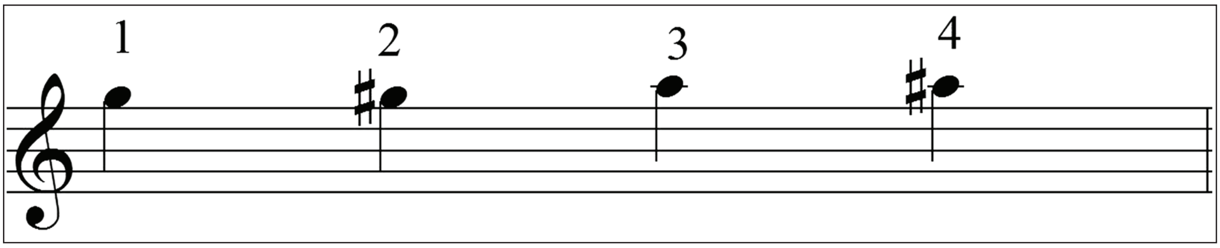

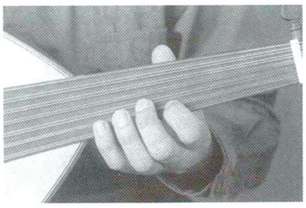

Deuxième Position II الوضع الثاني

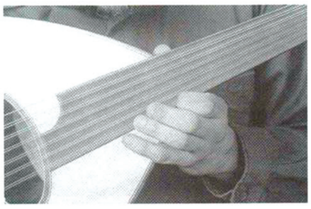

Quatrième Position IV الوضع الرابع
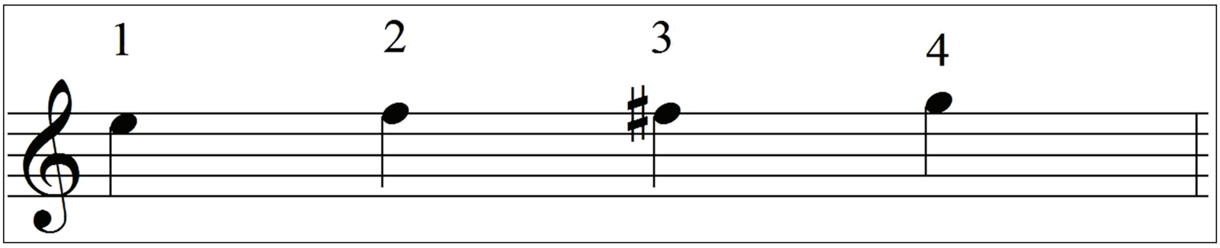
5